Paal Mørck

AMERIKA-BREVE

AMERIKA-BREVE

FRA

P. A. SMEVIK

TIL HANS FAR OG BROR
I NORGE

473.10 4454

SAMLET VED

PAAL MØRCK

MINNEAPOLIS, MINN.
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
1912

AMERIKA-BREVE

FRA

P. A. SMEVIK

TIL HANS FAR OG BROR
I NORGE

473.10 4954

SAMLET VED

PAAL MØRCK

MINNEAPOLIS, MINN.
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
1912

COPYRIGHT, 1912
BY AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
MINNEAPOLIS, MINN.

FORORD.

DET var ifjor sommer at jeg kom til at stifte bekjendtskap med gamle Smevik. Da jeg allerede hadde hørt hans søn P. A. Smevik, den dygtige og nidkjære Herrens tjener, meget rosende omtalt, var det mig en stor glæde at faa lære denne gamle mand at kjende. Han er utentvil en av de mest særprægede personligheter som det har faldt i min lod at stifte bekjendtskap med. Da jeg hadde anledning til at omgaas ham ret ofte i løpet av sommeren — han bodde hos sin bror i Clarkfield, S. Dak. —, blev vi snart godt kjendte; saa godt endog, at jeg — trods hans indesluttethet — fik hans livshistorie. Den kan dog ikke gjengis her; det vilde bli en hel liten bok for sig.

Hans livs store synd, betrodde han mig, var den at han saa hadsk og uforstandig hadde fraraadd sønnen at gaa skoleveien da denne hadde tat fat paa den herover. Det var under samtalen om dette at jeg fik se de breve som P. A. Smevik hadde sendt hjem til Norge, — baade dem som han hadde skrevet til faren og til broren Andreas. Faren hadde med stor pietet opbevaret dem alle.

Det slog mig straks at disse breve var noget framifraa med hensyn til den maate hvorpaa de gjengir en

"nykommers" indtryk, erfaringer og gjenvordigheter, og ikke mindst i det at disse breve saa slaaende fortæller om unggutten som forlater Norge med den faste beslutning "at rake sammen nogen tusen kroner" for saa atter at komme hjem igjen, men — som aldrig mere faar Norge at se. Brevene gir et typisk eksempel paa hvorledes han til at begynde med finder sig misfornøiet med mangt og meget herover, hvorledes han kjæmper sig gjennem den ene gjenvordighet efter den anden, og hvorledes han litt efter litt paa en maate umerkelig amerikaniseres.

Jeg mente derfor at disse breve kunde bli interessant læsning for vort norsk-amerikanske folk, saa mange tusen og atter tusen av os som har gjort netop de selvsamme erfaringer, saavel som for vore frænder i Norge, som gaar derborte og er gram ihu over at gutten som reiste for et par, tre aar siden, er blit saa utilgivelig doven til at skrive. Jeg begyndte da at lirke med gamle Smevik om jeg ikke kunde faa brevene — skatten hans — og utgi dem i bokform. I begyndelsen var det bent nei; men efterat han i nogen dage hadde tænkt over saken, gav han sit minde til det, dog paa den betingelse at jeg fik sønnernes tillatelse. Jeg skrev da først til pastor Smevik og forhørte mig hos ham; og fra ham fik jeg følgende korte, karakteristiske svar: "Hvis De tror der er nogen som orker at læse slikt, saa gjerne for mig. Jeg skal præke like godt for det. Saavidt jeg husker, er der intet i brevene som jeg ikke har tænkt og oplevet. Og da jeg ikke har nogen anden kost at by mit menighetsfolk i mine prækener fra søndag til søndag aaret igjennem, saa er det vist ingen grund for at de tanker og oplevelser som findes i brevene, ikke ogsaa skulde komme ut blandt folk." Noget værre gik det med

at faa brorens tillatelse. Han lider nemlig litt av hvad man i Norge kalder "aandelig blufærdighet", og derfor kom han med baade denne og hin indvending. Dog, tilsidst fik jeg da ogsaa hans indvilgelse.

Som læseren vil se, er hr. Smevik netop færdig med akademiet — middelskolen — da han skriver det sidste brev til Norge. Det var i aaret 1900. Samme høsten reiste han til et college — gymnasium —, hvor han tok en ærefuld avgangseksamen efterat ha været der i tre aar. Derpaa slog han sig paa teologien, og nu har han da virket som prest i 4 aar. Nogen tanke paa atter at gjøre Norge til sit hjem har han vist ikke — at dømme efter hvad faren sier; hans sidste breve til Norge peker ogsaa i samme retning.

Gamle Smevik finder sig godt tilfreds med Amerika. Han skal flytte til sin store søn ihøst og bli boende hos ham. Andreas Smevik derimot er nok alt andet end tilfreds med forholdene herover. Han er en i alle maater bra og stø kar, ædruelig og paalidelig. Han har arbeidet paa farmen nu i 9 aar, og folk vil vite han skal ha lagt sig adskillige penger tilgode. Men han taler ofte om at reise tilbake til Norge; endnu er det dog ikke blit noget av, og uvisst er det vel om det nogensinde blir heller. Det gaar vel med ham som med saa mangen anden av os: vi tænker paa det, og vi snakker om det de første aar efterat vi er kommet hitover, og med det blir det.

Med hensyn til brevenes sprog og stil skal jeg tillate mig at gi den oplysning at i det væsentlige er det slik som forfatteren skrev det. Kun paa nogen faa steder, hvor uttrykkene efter min mening var for kav nordlandske til at forstaaes av folk flest, har jeg prøvd at

gjøre forandringer; det er dog, som sagt, bare paa nogen faa steder.

Maatte nu andre læsere finde den samme glæde og fornøielse ved læsningen av disse breve, som jeg har fundet!

Clarkfield, S. Dak., august 1911.

PAAL MØRCK.

INDHOLD.

1ste brev:

P. A. Smeviks første indtryk efter sin ankomst til Syd Dakota.

2det brev:

Hans første lekser i farmarbeide; fortællingen om hvorledes han fandt frem til onkelen.

3dje brev:

Han klager sørgelig over at han ikke kan forstaa det slags norsk som norsk-amerikanerne bruker til dagligdags; spredte indtryk og erfaringer fra overreisen.

4de brev:

Hans første indtryk av de norsk-amerikanske prester; han klager over at folk er for flot, — det er smaafolk som prøver at agere storkarer; hvad han nu bestiller.

5te brev:

Fortællingen om tresketuren.

6te brev:

Han sender sin første julegave til forældrene.

7de brev:

Om hvorledes han stræver med at lære engelsk.

8de brev:

Smevik fortæller om hvorledes han stræver med at lære farmarbeidet og gjenvordigheterne han maa gjennemgaa i forbindelse med det.

9de brev:

Bitter klage over folk og forhold; fortællingen om høiingen hos han Paal-Ola.

10de brev:

Smevik gir vondt fra sig til far fordi denne skriver saa litet; julegave og juleønsker.

11te brev:

Fortællingen om julebesøket hos Nilsa-familien.

12te brev:

Trætte med faren; Smevik forklarer hvorfor han har forandret sit navn fra Andersen til Smevik; indtryk av norsk-amerikanske kirkelige forholde.

13de brev:

Den spansk-amerikanske krig er netop utbrutt, og Smevik har bestemt sig til at gaa med som frivillig.

14de brev:

Kort underretning om at han ikke kom til at reise i krigen.

15de brev:

Hvorfor det ikke bar til krigen; skildringen av hvorledes et par ungkarer driver en farm gjennem sommeren; Smevik har bestemt sig paa at prøve skoleveien.

16de brev:

Hvorledes det gaar ham paa skolen; fortællingen om hvorledes han begyndte i engelsk grammatik.

17de brev:

Endelig opgjør med faren; denne har skrevet og klandret ham fordi han kaster bort sine penger med at gaa paa skole, til det virke — mener faren — har ikke Gud bestemt ham; herover blir Smevik harm og skriver faren et hvast brev.

18de brev:

Fortællingen om hvordan det gik Smevik som bokagent.

19de brev:

Skildring av livet ved den skole hvor han opholder sig.

20de brev:

Smevik som skolelærer; han holder sin første præken; hans syn paa — og skildringen av norsk-amerikanske kirkelige forholde.

21de brev:

Hans sorg over morens død; han har netop faat brev fra faren, hvori denne underretter ham om hendes bortgang.

22de brev:

Faren og broren vil nu komme til Amerika; i den anledning skriver Smevik til dem om "Vinding og tap ved at bytte fædrelandet for landet".

23de brev:

Raad og vink til broren og faren angaaende deres forestaaende reise til Amerika; fortællingen om hvorledes Smevik maa forrette ved en begravelse hos en mand som er fritænker; hans farvel til Norge.

I.

Clarkfield, S. Dak.,
den 26de august 1896.

Kjære far!

Ja, her er jeg altsaa — endelig! Og nu faar jeg prøve at skrive. Det værste er at jeg ikke vet hverken hvor jeg skal begynde eller hvor jeg skal ende. Det er ikke fuldt en maaned siden jeg reiste hjemmenifra; men endda synes det at være en hel evighet siden, ja og en lang en ogsaa. Det forekommer mig som om jeg har hat tre liv at leve herpaa jorden. De første to er allerede svundne: — ett i Smeviken, det varte næsten 21 aar. Det andet omfatter reisen fra Smeviken paa Helgeland til Clarkfield, S. Dak. Og nu skal jeg netop til at begynde det 3dje. Det rare er at trods det andet liv varte bare litt over tre uker, synes det dog langt længere end det første. Gud alene vet baade hvor langt det 3dje liv blir, og hvor langt det kommer til at synes, — ja han vet ogsaa om jeg skal komme til at opleve ogsaa et 4de.

Ja, slik omtrent forekom det mig idagmorges da onkel kom op og vækket mig med: "No maa du staa op, saa skal du faa "brækfæst!"[1] "Brækfæst" er naturligvis engelsk; men hvad det skal bety, har jeg

1) brækfæst — breakfast, frokost.

ikke spor av ide om. Trodde først det var en eller anden slags mat, og det maa det nu vel være ogsaa, skjønt jeg ikke kan begripe hvad det skal være. Til frokost hadde vi ikke andet end smør og brød og egg, stekt flesk, kaffe, og saa noget rart i et glas, som vi tok noget av og hadde paa brødskiven. Det var søtt, og rigtig svinagtig godt forresten. Kanske er det det som kaldes "brækfæst". Jeg likte ikke at spørge om det, kan du vite; for jeg syntes det var saa dumt av mig ikke at forstaa et saa simpelt ord. Paa norsk vilde vi kanske ha kaldt det amerikansk sirup, spaar jeg. Naaja, jeg skal nok faa greie paa det.

Onkel ser ut omtrent som da han reiste fra os for 12 aar siden. Han har nu i 11 aar styret huset for denne manden her. Og du kan tro han ser ut til at være flink. Alt er saa rent og pent at det lyser og laver av det. Og saa god mat, som han kan lage. Men saa har han vist nok at ta av, saa det mankerer ikke paa det. Onkel sier at han har tinget med husbonden her at jeg skal faa være her de par første ukerne til jeg blir litt kjendt, saa jeg kan faa arbeide. Men ikke har jeg raad til at ligge to uker og ingenting gjøre! Han maa da kunne skjønne at jeg er kommet til Amerika for at tjene penger. Dog — jeg trodde det var forstandigst ikke at si noget netop nu.

Nei men Amerika er allikevel et rart land, du. Karene gjør alt fjøsstellet! End ikke helgedagskveldene slipper de. Skal rigtig undre mig paa om jeg ogsaa maa til at melke?

Ja, kræver de det av mig, saa — —! Og forresten er ikke det saa utrolig heller; for husbonden aptes med mig ikveld og mente som saa at jeg fik nu slippe

at melke *alle* kjørene — de har bare 17 som melker nu! — *ikveld da.* Men han mente paa at skulde jeg være i Amerika, maatte jeg nok til. "Jau, eg sa smør, eg," sa kjærringa. Gjør det simpelt hen ikke! Tænk dig en *voksen* kar skal sætte sig ned og slite paa *kuspænan!* En *mand* som budeie — som *fjøspilt!* Jeg vet jo rigtignok at der var karmænd paa enkelte storgaarder i Norge som gjorde slikt arbeide; men saa var de ogsaa til ap for hele bygdens ungdom, og vi kaldte dem navne som neppe findes i nogen bibel. Nei, før jeg gjør det, gir jeg mig heller til indianer. (Indianere har jeg ikke set endnu, skjønt jeg har reist næsten gjennem hele Amerika. Og det synes jeg er rent underlig. Fra indianerfortællingerne som vi læste derhjemme, skulde en tro at hvert skogholt var yrende fuldt av dem).

Men sandelig om jeg orker at skrive mere ikveld. Jeg er endnu ikke paa langt nær utsovet, og øinene vil lægge sig igjen ret som det er. Skal skrive til Andreas og fortælle om reisen; men det blir et forfærdelig langt brev, og derfor har jeg tænkt at skrive litt hver kveld til jeg blir færdig med det. Saa maa du og alle I andre leve saa hjertelig vel da. Haaper I allerede har skrevet.

Din hengivne søn—
PEDER ANDERSEN.

Min adresse er:
P. ANDERSEN,
Clarkfield P. O.,
Beaker Co., S. Dak.,
U. S. A.

II.

Clarkfield, S. Dak.,
den 2den september 1896.

Kjære bror!

Hadde jeg hat nogen anelse om hvormeget jeg kom til at se og opleve paa min reise hit, saa hadde jeg nok ikke lovt at fortælle om alt; for det vil bli en hel bok, — ja jeg tviler paa jeg kunde faa det ind i én forresten. Og bøker har man sandelig ikke tid til at skrive i Amerika, ser det ut til; nei ialfald ikke karene da. Kvindfolk har jeg ikke set stort til endda, og om de amerikanske kvinder kan skrive bøker, har jeg altsaa ikke nogen greie paa — endnu.

Det er aldeles umulig for mig at beskrive hvorledes jeg følte da jeg stod igjen paa kaien og saa gutterne seile hjem paa fir-rømningen, — den grepa baaten som jeg var saa overvættes glad i — ja glad i gutterne ogsaa naturligvis. Jeg forsikrer dig paa at da hadde jeg ikke mere lyst til at reise til Amerika end jeg hadde til at hive mig lukst paa sjøen. Forresten har jeg aldrig hat nogen særdeles lyst paa Amerika. — Ja, jeg stod da der paa kaien og stirret efter gutterne og baaten helt til den forsvandt bak Skarvholmodden paa den andre siden av fjorden. Da den sidste snip av raaseilet var borte, forekom

det mig akkurat som om en dør blev lukket inde i mig nogensteds, og et rum for stedse var lukket igjen. Men da folk kom og gik derinde paa kaien, kunde jeg ikke staa der og glane som en anden gap. Derfor slentret jeg op til kramboden og ind, akkurat som om der intet var iveien med mig. Og vet du saa hvad jeg gjorde? Jo, jeg gik frem til disken og kjøpte mig en net liten snadde og et halvt pund karvet Langaards. Du vet jeg la av tobakken sidste vinter i Lofoten, og siden har jeg ikke smakt den. Men nu var det saa fortærende langsomt at gaa der og vente paa hurtigruten at jeg maatte gjøre noget, og saa gjorde jeg da det. Men det skulde jeg kanske ikke ha gjort, for nu skal du høre: denne tobakken varte næsten hele reisen, helt til den andre dagen paa toget fra New York og til S. Dak.; men da hadde jeg ikke andet igjen end skoven i pipen. Langsomt var det nok at gaa der paa kaien og vente paa dampskibet, men 10 ganger værre var det allikevel at sitte inde paa det fuldtpakkede toget time efter time og se paa det endeløse virvar av mennesker som kom paa og steg av, og høre paa denne uophørlige surren av stemmer uten at forstaa ett eneste ord. — Jo, det er sandt: jeg hørte ordet "money" (det betyr penger, vet du) mange ganger, — saapas engelsk kunde jeg da. — Derfor begyndte jeg at fundere paa hvorledes jeg skulde faa fat i litt tobak. Nu hadde jeg lagt merke til at ret som det var kom en ung fyr i uniform — en rigtig spirrevip av en kar — gjennem kupeen med en kurv fuld av alskens gode saker, som han solgte til de reisende. I kurven hans var der de deiligste epler, appelsiner, og forresten frugter

og andet godt som jeg ikke hadde det spor greie paa. Jeg hadde nok stor lyst paa disse herligheder ogsaa, men endda større lyst paa en god pipe tobak. Da han saa engang kom forbi den bænken hvori jeg sat, hug jeg resolut tak i det ene broklaaret hans. Jo, han *maatte* lægge bi, ser du. Og jeg frem med pipen min, og til at gjøre tegn at jeg vilde ha noget i den. Jo, da. Han forstod da norsk rent utmerket godt; han satte sig ned like ved siden av mig og fandt frem av kurven en pen pakke — *helt indtullet i sølvpapir* (de har nok god raad hertillands!) Nu var spørsmaalet om hvormeget denne pakken hans kostet? Jeg til at spørge paa norsk. Nei, han bare rystet paa hodet og lo. Saa holdt jeg én haand op og strakte ut alle fingrene paa den. Men mener du det var nok! Nei da; han holdt straks begge hænderne i veiret; og derav forstod jeg da saa meget at han vilde ha 10 for den; men hvad det var for slags 10, hadde jeg ingen anelse om. Jaja, jeg fandt da frem det eneste amerikanske pengestykke jeg hadde igjen, og paa det stod der "10 cents". Dette og en norsk 5-øre var alle de penger jeg eiet. Straks jeg viste ham pengestykket, grinte han svært fornøiet; og — ja jeg lot ham faa det og tok pakken. Rigtignok hadde jeg ikke hat anden mat nu paa en og en halv dag end litt tørt brød, og nu hadde jeg ikke mere igjen av det heller, og heller ikke visste jeg hvorlænge det blev før jeg kom frem; men jeg visste av gammel erfaring at tobakken stiller hungeren noksaa bra. Forresten hadde jeg jo været uten mat engang i tre hele døgn og greiet mig, saa jeg greiet da vel sagtens dette ogsaa. Og i værste fald hadde jeg 5-øringen. Den

bar jo billedet av selveste Norges krone; saa den maatte vel kunde gjøre *noget*, stod det om, selv om det var i et fremmed land. Ja, jeg tok da pakken, og fyren i uniformen gav mig endda en æske fyrstikker atpaa. Naaja, pakken var bedre i syna end i røyna; for tobakken var tør som knøsk, saa den brandt snart op og gjorde mig dertil saa liderlig saar paa tungen. Det er nok ikke bare førsteklasses varer i Amerika heller.

Men nu orker jeg ikke mere ikveld. Synes forresten jeg har skrevet meget. Denne uke har jeg omtrent bare hvilet, og saa har jeg prøvd at lære et og andet. Men imorgen skal vi til med høionnen, og da skal jeg være med paa virkelig arbeide og faa betaling som fuld kar. Saa godnat da!

— — — — — —

Den 3dje september.

Jo, idag har jeg prøvd mig, kan du tro. Jeg var oppe med drengen idag i graa-otten. Var med i stalden og hjalp til saa godt jeg kunde, og næsten i hele dag tok jeg del i arbeidet. Men du saa tungt som det var! Ogsaa saa varmt — især da det led utpaa eftermiddagen. Jeg kjendte hvorledes sveiten randt like ned i skoene. Heldigvis begyndte jeg at blø næseblod henimot kl. 5. Og endda jeg stoppet høi i begge næseborerne, kunde jeg allikevel ikke faa det til at stoppe. Saa var der ikke andet at gjøre end at slutte. Du, saa arg som jeg var over at jeg ikke skulde faa arbeide dagen ut! Vilde gjerne vist disse karene at jeg var likesaa god kar jeg som dem, hvad de selvfølgelig ikke tror nu. Jeg er saa skraa-

sikker paa at de talte om mig da jeg gik hjem; for det kunde jeg høre paa et par ord, endda jeg ikke forstaar engelsk. Men bare vent! Den dag kommer nok at jeg skal ta mit tak likesaa godt som dem, og kanske litet grand bedre endda. Sandelig om jeg ikke ikveld verker i hvert et ledemod, og saa skjælver jeg saa paa haanden, at jeg knapt kan holde pennen. Det er altsaa ikke bare slaraffenliv i Amerika heller. Men om arbeidet og alt andet skal jeg skrive siden.

Faar fortælle dig om hvorledes jeg fandt frem til onkel før jeg kryper til køis. Det gik slik til:

Du husker kanske at onkel altid skrev "Peary P. O." i sin adresse. Dette, tænkte jeg, var navnet paa den gaarden han arbeidet paa. Nu vet jeg bedre. I Amerika har nemlig gaardene ikke noget navn!— Hvorledes folk da greier sig? Ja, vet jeg det! Skal forklare dig det siden naar jeg faar spurgt mere. Dette som staar paa onkels adresse, er navnet paa det postkontor hvor han faar sin post, og det er hele 7 engelske mil fra det sted hvor onkel arbeider. Onkel hadde sagt i sidste brevet jeg fik fra ham, at jeg skulde stige av toget i Clarkfield, saa skulde han møte mig paa stationen.

— — — — — —

Den 4de september.

Efter tre fulde døgns reise fra New York blev jeg endelig lørdagskvelden den 25de august sat av toget i Clarkfield. Egentlig skulde jeg ha sagt *kastet* av; ti emigranten blir bokstavelig behandlet som et stykke fragtgods; han puffes, skubbes og *pekes* frem,

ja sommetider blir han endog sparket og *klepet* frem — det saa jeg i New York. Hadde jeg faat den behandling, saa hadde jeg sikkert klepet igjen. Men hvad skal en gjøre naar en er i et fremmed land, og aldrig forstaar et muk av hvad som blir sagt, og hvor alt skal gaa saa lynende fort? Det blir at tie og taale det, og endda takke til at du bare kommer frem.

Saa snart jeg kom ut paa stationen, begyndte jeg at se mig om efter onkel, eller efter nogen som lignet det billede jeg i mit stille sind hadde dannet mig av ham. Ret som det var, tok jeg et steg frem, da jeg trodde at se et ansigt som lignet. Der var sikkert mellem to og tre hundrede mennesker paa stationen, og det gjorde det saa meget lettere for mig at ta feil. Litt om senn tok folkemængden til at tyndes, men ingen onkel. Hvergang jeg tok mot til mig og ærbødig hilste paa et ansigt som jeg mente *kunde* være onkels, fik jeg et forundret smil og en hovedrysten. Stene for brød er vist ikke saa greit, det er jeg saa hjertens enig med; men sandelig om smil og fremmede ansigter for onkler er saa meget bedre, især mot kveld i et vildt fremmed land naar man er saa dødsens træt, og saa bare har en gammel norsk 5-øre i lommen. Den ene efter den andre blev borte, og tilsidst stod jeg der igjen alene. Nu var sandelig gode raad dyre. Endelig kom en af kontorbetjentene ut og talte til mig; han brukte baade ord og fakter, men endda skjønte jeg ikke en stavelse av hvad han sa. Engelsk er vist styggelig vanskelig at forstaa forresten. Da han gik ind igjen, satte jeg mig bent ned paa stationsgulvet og tok til at fun-

dere. Kanske kunde onkel komme senere? Det *kunde* jo hænde at toget var kommet til stationen før tiden; for det hadde gaat fælande fort somme tider. Ja, der sat jeg da og funderte. Som en trøstende tanke kom det til mig at onkel var der i omegnen nogensteds. Mens jeg da sitter der i raadløsheten, faar jeg se 6 mand komme gaaende efter baneskinnerne opover mot stationen. De bar spader og hakker paa skulderen, og blikspand i haanden. Paa klærne kunde jeg se at det var arbeidsfolk. Pludselig for den tanke i mig: du skal se en av dem er onkel! Da de kom noget nærmere, la jeg især merke til en høi, lyslet kar med lyse barter. Da blev jeg saa glad at hjertet hamret i brystet paa mig. Rigtignok saa manden noget ældre ut end jeg ventet onkel skulde være; men da jeg visste at hertillands blir folk saa snart gamle, fandt jeg dette i sin orden. Da de var kommet næsten bort til mig, stod jeg op og hilste ærbødig; de bare saavidt nikket til mig og gik ind paa stationen. Da var jeg alt andet end glad, det skal du vite. Det led nu saa langt frempaa kvelden at solen alt holdt paa at gaa ned, saa dette begyndte at se noget rart ut. Sulten var jeg saa det skrek i tarmene og dertil saa uliderlig tørst. Pludselig kommer den lyslete manden ut igjen og bort til mig, og uten nogen videre ceremonier spør han: "Är ni skandinav?" Aldrig hadde jeg tænkt at det kunde gaa an at bli saa glad i en svenske! Og det skal jeg forsikre dig paa at stort lifligere har aldrig toner forekommet noget menneske end lyden av hans ord forekom mig. Skulde saa gladelig ha omfavnet hans ærlige svenske krop paa staaende fot. Ja, jeg til at

fortælle at jeg skulde til Peary P. O., at jeg der hadde en onkel som hette Hans Hansen, eller Hans Hansen Smevik. Om han ikke kjendte ham? — Nei, han hadde aldrig hørt om ham. — Naaja, det gjorde ingenting, mente jeg; fik jeg bare vite veien til Peary, saa skulde jeg nok greie mig selv. — Men der er noget over 7 mil dit? — Aa det gjorde ingenting! En 7—8 engelske mil var jo ikke stort mere end én norsk; og at gaa en norsk mil, det var ikke noget, selv om en var træt. Ja, saa mente jeg da. Nei, han visste ikke veien; men den var det let at faa greie paa. Saa var han inde paa stationen og spurgte sig for. Han kom snart ut igjen og forklarte utførlig: at først saa skulde jeg gaa to mil bent *denne* veien; saa kom jeg til en korsvei. Fra den skulde jeg gaa nord akkurat 4 mil; saa vilde jeg komme til en anden korsvei, og da skulde jeg gaa vest derifra. Da var det bare en og en halv mil til Peary. Klart og tydelig gjentok han hele forklaringen, høit og langsomt sa jeg hvert ord efter forat mure det endda bedre fast i hukommelsen. Derpaa takket jeg ham baade trut og trofast for god underretning. Netop som jeg skal til at gaa, spør han: "Är ni mycket sulten?" Jeg kjendte hvor rød jeg blev over hele ansigtet. Tigget om mat hadde jeg aldrig gjort; men — dette var jo ikke akkurat at tigge? Og paa hvad som syntes for mig at være bra svensk, stammet jeg undselig: "Ja, jag är allt ryslig sulten." Da lo svensken overmaate godt, gik ind paa stationen og kom derpaa ut igjen med blikspandet sit. Av det tok han frem et gildt stykke smørbrød og en halvtømt flaske med kold kaffe. "Är pojken

rent fortjusande sulten, tänkar jag nog dette går ner!" Med disse ord rakte han mig baade smørbrødet og kaffen. Og det *gik ned!* Kaffen drak jeg i en slurk, og smørbrødet for snart samme veien. Saa tok jeg atter avsked med svensken, — denne gang endnu inderligere. Gud velsigne dit hjertensgode svenske skind! ønsket jeg mange ganger som jeg tok fat paa landeveien. Og nu skal jeg bede dig om en ting, bror, og det skal du bede far og mor om fra mig, at naar der nu kommer nogen svenske rækende frem til Smeviken, som saa ofte hænder, selv om det er den fæleste, mest lurvete sagfiler, saa skal dere være snilde mot ham, saa meget dere vet det.

Som jeg nu labbet bortover landeveien, var motet steget adskillige grader. Syntes næsten livet var noksaa taalelig. Underlig du, hvorledes en venlig svenske med et stykke smørbrød og litt kold kaffe paa en flaske kan faa tilværelsen til at skifte ham for en træt og uthungret unggut. Humøret var saa lyst at jeg maatte *plystre,* mens jeg skyndte mig bortover landeveien. Kokende varmt var det dog; saa først maatte trøien av, derefter vesten. Skjorten var utilgivelig skidden, og det var slet ikke til at undres over; for jeg hadde ikke hat den av siden jeg satte den paa i Smeviken. Men lykken var at det tok saa smaat til at skymmes, saa om jeg skulde være saa uheldig at træffe nogen, gik det vel for det samme.

Ja, jeg sa det var *lykken* at det tok til at mørkne; men det var vel snarere *ulykken;* ti det mørknet saa altfor *fort,* ser du. Hadde jeg bare hat tid til at tænke mig om litt, saa hadde jeg sagtens visst det;

men det er ikke saa greit at huske alle mulige ting heller slik med engang. Det var næsten avdaget da jeg kom til den første korsvei. Jo, ganske rigtig: der var 4 veier, og her skulde jeg altsaa gaa mot nord. Men der stod jeg pent i det! Enten du nu vil tro mig eller ikke, saa kunde jeg ikke bli enig med mig selv hvor nord var! Tsja, selvfølgelig synes du at dette er dumt; men jeg skal forsikre dig paa at det hadde gaat dig likedan. Pludselig for den tanke i mig, at solen maatte da vel gaa ned i vest her som alle andre steder? Og jeg til at stirre synsranden rundt for at se hvor solen hadde gaat ned. Men den *var* nede, den! Dog — borte i himmelbrynet i nordøst (som jeg trodde det var) vistes der sig endnu en mørk rødme i skyen. Derav var der kun én ting at slutte sig til: nemlig at solen i Amerika maatte gaa ned i nord eller i nordøst! Naar jeg nu tænker paa min store dumhet, saa kan jeg bli saa sint at jeg ler. Jeg tok derfor veien som efter min mening gik i nord, men som i virkeligheten gik mot vest!

Hadde altsaa gaat to mil nu; der skulde derfor ikke være fuldt 6 igjen. Men et slikt landskap, du! Ja det forsikrer jeg dig paa — enten du saa vil tro det eller ikke — at det var saa slet som sletteste stuegulvet vort hjemme. Huser kunde jeg ikke øine nogensteds, og det syntes jeg var rart. Bare endeløse store akrer og enger. Nogen av akrene var nylig pløiet; andre syntes netop at være skaaret, for der var røiser av kornbaand i det uendelige bortover dem. Da jeg snart merket at jeg begyndte at bli saarføtt, tok jeg skoene og sokkerne av. Da kan

du være tryg paa at jeg kilte paa! Ja, jeg gik og jeg gik. Stykomtil sprang jeg — rent storsprang. Vilde gjerne komme frem til onkel før folk la sig, ser du. Saa til at sakke op igjen og gaa. Efter engang at ha storsprunget et langt stykke stanset jeg for at trække veiret og kvile paa litt. Dette her tok til at leite paa kræfterne, kjendte jeg. Det var nu forlængst aldeles mørkt. Stjernerne lyste og tindret saa vakkert, og — det likesom gav mere mot, skjønt jeg kan ikke si at jeg var ræd heller. Men — du al verden — der stod jo nordstjernen, *like i vest* over mig! Dette gjorde mig saa motløs og forstyrret at jeg satte mig bent ned paa veien. Det eneste resultat jeg kunde komme til var, at enten var nordstjernen gal, eller ogsaa solen, eller ogsaa jeg. Og saa nødig jeg end vilde, saa maatte jeg erkjende at det nok var jeg. Det jeg hadde tat for nord eller nordøst, var altsaa vest, slik som det burde og skulde være. Istedenfor at gaa nord fra den første korsveien, hadde jeg altsaa gaat vest! Nordstjernen var ikke til at ta feil av; det visste jeg fra den gæl'n natten da vi seilte fra Fleinvær til Værø uten kompas. Dette saa næsten ikke ut til at skulle bli stort bedre. Skulde saa gladelig i det øieblik ha byttet en stormnat i Vestfjorden paa en smaa-ottering for sommernatten paa prærien. Hvad skulde jeg nu gjøre? Skulde jeg gaa tilbake til korsveien? Det vilde ta mindst *tre* kvarter eller en time, saa træt jeg nu var. Eller skulde jeg fortsætte paa denne veien til jeg kom frem til folk; for folk *maatte* der da være i omegnen, — her var jo dyrkede akre rundt omkring? Mine lemmer verket, og jeg kjendte mig saa utmaset at

jeg valgte det sidste. Det fik bære frem hvor — og til hvem det vilde. Jeg kunde vel snike mig ind i en høilade og sove i høiet.

Jeg gik nu langsommere paa; fik spare paa kræfterne, saa jeg kunde holde længere ut. Nu først blev jeg opmerksom paa at kvelden var levende omkring mig; jeg hørte en endeløs, monoton surren og summen. Det mol og mol og mol, rundt om mig og over mig. Straks jeg blev lyden var, stanset jeg. Den første tanke som faldt mig ind, var — *indianerne!* Jo, nu skal du se, om et øieblik har de skalpen din! Kan gjerne tilstaa at i den stund *var* jeg ræd. Uvilkaarlig følte jeg bak paa hoften efter tollekniven. Set slikt! Den laa jo i kufferten. Men det varte ikke længe før jeg begyndte at skjønne at det umulig kunde være rødhuderne, dertil var lyden for stadig og for ensformig, og saa var den saa inderlig vel blandet med alt omkring mig. Den syntes at strømme ut fra hvert straa og hver stilk og hvert støvgrand i luften. (Onkel har fortalt mig at det var insekter jeg hørte). Jeg blev adskillig roligere da jeg fik lagt fra mig skalperingstanken. Tok endog til at plystre saa smaat. Men saa usigelig gladere blev jeg da jeg pludselig opdaget et lys ved siden av veien ikke langt fremmenfor mig. Kanske det var norske folk som bodde her? Da blev det nok baade mat og seng; saa kunde jeg faa vite veien til onkel og rusle dit imorgen. Aa du store min, saa godt som det skulde være at faa komme iseng! I disse glade tanker satte jeg mig ved veikanten og trak sokkerne og skoene paa; for det gik da ikke an at komme til folk barføtt.

Snart var jeg fremme ved huset. Med hjertet langt længere nede end det burde være, banket jeg paa. "Kom ind!" ropte en sterk mandstemme indenfor. Hm! dette lød jo akkurat som norsk! Freidig aapnet jeg og traadte ind. Jeg hadde været saa længe ute i mørket og kom nu pudselig ind i sterkt lys, saa det tok en stund før jeg fik orientert mig saapas at jeg kunde hilse skikkelig. Familien sat netop og spiste tilkvelds. Paa min hilsen fik jeg ikke andet end forundrede blikke til svar. En del av familiens medlemmer sat der og stirret paa mig med munden fuld av halvtygget mat. Kanske hadde de ikke forstaat mig? Derfor gjentok jeg min hilsen, klart og tydelig, og la endda til et "signe maten!" Det var forat de skulde bli sikker paa at jeg ingen landstryker var, men et skikkelig menneske med god opdragelse. Manden bare rystet paa hodet og sa derpaa noget som der ikke var mening skapt i — for mig. Selvfølgelig blev jeg alterert, — og især da jeg saa mig om i stuen, og saa hvor fint alting der var. Men da de alle saa saa snilde ut, tok jeg mot til mig og begyndte at forklare mig ved fakter. Først nævnte jeg Peary, og pekte saa *hit* og saa *dit*. Jo, dette forstod da manden. Og han til at snakke og peke, peke og snakke, men aldrig det grand skjønte jeg uten pekingen, — janei, ikke den heller fik jeg stor greie paa; for snart pekte han *hit* og snart *dit*, og saaledes for han alle verdenshjørnerne rundt. Jeg trodde dog at forstaa at han mente jeg enten kunde gaa tilbake til korsveien hvor jeg hadde tat feil, og derfra gaa nord, eller ogsaa kunde jeg fortsætte til næste korsvei, og saa gaa nord og *saa* øst. Naaja, det stod ikke paa

for ham at sitte der foran fulde matfatet og peke mot de 4 verdenshjørner, men sandelig om det var saa greit for mig at komme dit. Aa du, saa fristet jeg var til at bede om mat! Og det skulde jeg nok ha faat ham til at forstaa ogsaa; men tigget har jeg nu aldrig gjort, og gjør det aldrig heller. Nei før skal jeg krepere. Med et længselens blik, som kunde ha lokket taarer frem hos en godhjertet nordlænding, bort paa bord og retter, sa jeg velbekomme og godnat. Dermed gik jeg. (Onkel fortalte mig idag at denne familien var irlændere!)

Huf, saa mørkt som det var da jeg atter kom ut! Hvad i al verden skulde jeg nu gjøre? Jeg kjendte mest lyst til at lægge mig like ved veikanten og sove — sove; for nu var jeg virkelig dødsens træt. Det hadde jeg kanske ogsaa gjort, om det ikke hadde været for maven; men den var rent rabalsk. Det rigtig *gnog* nedenunder brystet paa mig, saa sulten var jeg. Svenskens smørbrød og kaffeskvet var der aldrig fnugget igjen av dernede.

Efter en stunds fundering kunde jeg ikke forstaa at der var noget bedre at gjøre end at fortsætte i samme retning som jeg var kommet. Derfor tok jeg atter trøien og vesten av og lot det staa til. Ja, jeg gik, og jeg gik. Føtterne var saare og ømme; men gik gjorde jeg lel. Tilsidst blev jeg dog saa træt at jeg *maatte* sætte mig. Græsset ved veikanten var baade stort og stivt; men da jeg hadde lagt mig bakover, var det en sand lise at faa kvile der likevel. Og kan du gjette hvad jeg saa mens jeg laa slik? Aanei, det kan du ikke, bror. Jo, jeg saa S-m-e-v-i-k-e-n! Jeg syntes jeg laa paa bakken fremfor stuen

vor. Jeg saa bugten ligge der saa speilblank og klar nedenfor mig; nu og da kom en og anden krusning. Og jeg syntes saa tydelig jeg saa færingen vor (deres, skulde jeg nok ha sagt nu) ligge der fortøiet. Kunde endog *høre* hvergang krusningen naadde baaten,hvor de bittesmaa baarer skvulpet mot siderne. Vet ikke hvilket lem paa mit legeme jeg i det øieblik vilde ha git, om jeg kunde ha faat bytte synet for virkeligheten. Jeg blev saa traurig tilsinds at jeg om en stund reiste mig, tok pipen frem og begyndte at røke. Nei, det var ikke fornuftig gjort, du har ret i det; men vi lever ikke altid efter fornuften heller. Pludselig vaktes jeg av funderingerne av noget som fik græsset til at rasle like ved siden paa mig. Trods trætheten føk jeg ende op; aandeløs stod jeg der og lyttet, men kunde intet høre mere. Dette var da merkelig, tænkte jeg, rev av en fyrstikke og lyste ned paa marken. Men det skal jeg la dig vite, at da blev bror din ræd; for der laa en *slange* sammenrullet like ved siden av mig. Hodet stak den ratt i veiret og fræste stygt med tungen ut av munden. Du kan vel saa omtrent gjette dig til at jeg ikke blev staaende der *længe*. Jeg sprang ikke bortover landeveien, — nei jeg *fløi*, gut. Og ret som det var, syntes jeg at jeg hørte raslen langs veikanten, baade paa denne og hin side. Slik holdt jeg det gaaende sikkert et kvarters tid. Tilsidst kunde jeg *bokstavelig talt* ikke mere; jeg maatte sagtne paa og til at gaa. Og merkelig nok: nu svandt frygten litt om senn. Men i samme mon som rædselen gik, kom trætheten. Jeg *slet* skankerne efter mig. Og saa saare som de

var! Det svidde for hvert steg jeg tok. Nei, efter at jeg hadde set slangen, turde jeg ikke ta skoene av heller. Midt i trætheten steg denne tanken frem hos mig: du skal se dette blir sidste natten din! Jeg tok saa smaat paa at gjøre op mit mellemværende med Vorherre. Kan dog ikke si at jeg følte nogen synderlig frygt for døden. Syntes bare det var saa leit at jeg skulde omkomme av utmattelse og sult, nu jeg var midt i selveste Kanaan, — og saa bli opætt av slanger kanske. Og saa var det likesom saa vondt at gi slip paa livet netop som jeg skulde til at leve det paa nyt likesom.

Disse mine sørgelige tanker blev pludselig avbrutt ved at jeg et kort stykke fremmenfor mig opdaget gavlen av et hus mot den mørke nathimmel, og utenfor husvæggen drev en kar paa med et par hester og en vogn; han holdt netop paa at spænde for, forstod jeg. Jeg gik helt bort til ham, og saa freidig det var mig mulig, hilste jeg godkveld. Men det skal jeg forsikre dig paa at da han svarte mig paa ren trondhjemmer, blev jeg saa glad at jeg var graaten nær. Dette høres noksaa kujonagtig; men skal tillate mig at betvile at selveste du vilde ha følt anderledes. Om han kunde si mig veien til Peary? Jo da! Jeg hadde strake veien (for veien brukte han et ord som jeg ikke hadde hørt; men skjønte det skulde bety veien[1]) her fra skillet (nu opdaget jeg at jeg stod akkurat midt paa en korsvei) og til Peary. Hvor langt der var dit? — Omtrent

1) Manden som Smevik her fortæller om, brukte det norsk-amerikanske uttryk "raaden", som er det engelske "road" (vei) plus den bestemte artikel i norsk.

6 mil. S-e-k-s mil! — Han kjendte vel ikke nogen mand heromkring ved navn Hans Hansen? — Jo bevars! Ham kjendte han da meget godt. — Da kunde jeg ha *klepet* manden, saa glad blev jeg. — Hvor langt bodde han herifra? — Omtrent 5 mil. — Nei var det *saa* langt dit? — Ja. Skulde jeg til ham kanske? — Ja. Derpaa fortalte jeg ham hvem jeg var, at jeg netop kom fra Norge, at Hans Hansen var min onkel, osv. — Ja nu kunde jeg bare sætte mig op i vognen hans; for han kjørte like forbi stedet paa veien hjem. Paa veien bortover sa jeg ikke stort, skjønt trondhjemmeren spurgte og grov efter nyheter fra Norge. Jeg sat bare hele tiden og grundet paa hvilken velgjerning jeg skulde gjøre mot denne mand, eller hvorledes jeg bedst skulde vise min taknemmelighet mot ham naar jeg hadde tjent mig rik. —

Og frem kom vi i god behold. Onkel blev saa glad at han næsten graat da jeg kom. Han hadde ikke ventet mig til Clarkfield før næste dag; forresten hadde han været saa livende ræd for at jeg skulde komme bort. Ja saa kom jeg da ind og fik vasket mig. God mat fik jeg ogsaa, — men det bedste av alt var dog sengen. Og den vil jeg sandelig ty til nu; for nu er det langt over midnat. I 4 nætter har jeg skrevet paa dette brevet, og nu er det næsten en hel bok. Faar sætte tre frimerker paa det, saa gaar det vel. At jeg har skrevet saa meget, kommer av din og fars formaning "at jeg ikke maatte gjøre som de andre som reiste til Amerika, som ikke brydde sig med at skrive hjem". Du faar læse dette brev

høit for far og mor. Saa faar dere være hilset paa det hjerteligste alle sammen; men især ho mor!

Din hengivne bror —
PEDER ANDERSON SMEVIKEN.

P. S.

Næste gang faar jeg skrive til far. Har tænkt at bytte paa og skrive ett brev til dig og det næste til ham. Glem endelig ikke at fortælle hvorledes det gaar med sommersilden, baade om not- og garnfisket. Onkel hilser eder alle.

D. S.

III.

Clarkfield, S. Dak.,
den 11te september 1896.

Kjære bror!

Korlesn[1] e da me deg, du Andreas, bror min? Nu faar du Amerika-brev, gut. Skulde egentlig ha skrevet dette brev til far; men det er vel ikke saa nøie hvem som faar brevene, bare nogen faar. Og naar jeg skriver til far, saa maa jeg være saa forsigtig og faa alle ting ret og rigtig; for far er jo halv seminarist, endda han bare er fisker. Skriver jeg derimot til dig, saa kan jeg ravle og skravle løs akkurat som jeg lyster. Haaper dette brev finder dig i bedste velgaaende og som seierherre i din kamp med torsken! Hvor mange av de karer har du faat knepet siden jeg reiste i sommer? Ja sommer! — Her er det sommer endnu, skjønt vi er midt i september. Og saa varmt om dagene at jeg næsten fristes til at klæ mig i uskyldighetsdragten. Amerika er da virkelig et *rart* land, ser du. Alle ting er snudd op-ned paa her. T. eks. denne sommeren; for selv om det er saa sent paa aaret, allikevel er det adskillig varmere end hjemme i Smeviken midt i juli. Og saa er det mørke natten om kvelden kl. 8! Og saa maten og

1) Korlesn, hvorledes.

matstellet, det er næsten endda værre; ikke mere end tre maal om dagen, men saa faar vi da rigtignok kveldsmat kl. 6 om kvelden. Javist er maten fælande god; det gaar mest paa kjøt og kveitebrød og poteter, og saa syltetøi. Smør og brød sætter de paa bordet til alle maal, likeledes kaffe. Og saa har de saa besynderlig rare navne paa maaltiderne; selv onkel, som skulde snakke akkurat som jeg, kalder kveldsmaten "søpper"[1] og middagen "dinner"[1] og frokosten "brækfæst".[1] Nu forstaar jeg altsaa hvad onkel mente den første morgen da han kom op og bad mig staa op og faa "brækfæst". Og jeg som mente at det var en slags mat! Og slik er det ogsaa med andre ting, især med navne paa kopper og kar og verktøi og huser. Det er næsten uraad at forstaa hvad det skal bety. En tallerken kalder onkel "pleit",[2] en mugge "pitkjer";[3] ovnen kalder han "staaven",[4] skruetangen "maankirensjen",[5] fjøset "barn",[6] ildhuset "kuksjænti".[7] Dette er selvfølgelig engelsk, kan du vite; saa du ser jeg har lært en hel del allerede. Men du maa bare ikke tro at dette er *alt* jeg har lært disse 14-dagene; nei jeg skal bette paa ("bette" betyr saa meget som vedde) at jeg skulde regne op mindst ett hundrede ord hvis jeg bare vilde. Men det vilde være liten hygge baade for dig og de andre. Forresten kan jeg ikke si at jeg liker dette her; de kunde gjerne bruke norske ord naar de snakker norsk. Men det gjør de ikke; de stikker ind engelske ord baade her og der.

1) Det er de engelske navne paa maaltiderne Smevik gir os. Han staver dem efter lyden.
2) pleit (=plate). 3) pitkjer (=pitcher). 4) Staaven (=the stove). 5) maankirensjen (=the monkey wrench). 6) barn (=barn). 7) kuksjanti (=cook shanty).

Saa hvis onkel nu kom hjem og snakte slikt norsk som han snakker her, vilde dere tro at han snakte engelsk, og det vilde være umulig at forstaa alt han sa. Dette uvæsen gjør det saa leit for mig, at du ikke kan tro det. Naar onkel ber mig gjøre noget, blir jeg staaendes som en gap — rigtig som en heimfødning — som ingenting forstaar. Jeg vet saa inderlig vel selv at jeg ikke er saa dum, men det begynder de vist saa smaat at tro her. Ikveld bad onkel mig saaledes om "at ta denne svilpeilen[1] og gaa og slabbe[2] den til pigsa".[3] Jo der stod jeg der pent, kan du tro. Visste nok hvad "pigsa" var, for det betyr griser; men da det kom til "svilpeil" og "slabbe" stod jeg der pent. Og du som altid har villet være slik en grepa klok kar, kan nu du utty mig denne befaling? Nei, der staar du fast, du ogsaa. Men paa godt norsk vil det si: "ta og giv den søppelbytten til grisene." Der har du uttydningen!

Da jeg begyndte dette brev, tænkte jeg at fortælle dig litt om min reise hit, og det faar jeg kanske gjøre; skjønt jeg saa og hørte saa meget at det er vanskelig at vite hvor jeg skal begynde, og hvor jeg skal slutte. Faar allikevel prøve at fortælle litt:

Til Trondhjem med hurtigruten gik det bra. Hadde ingenting igjen av nisten da jeg kom frem, saa jeg var dygtig sulten — som sedvanlig. Aa du, hvor stor jeg syntes den byen var! Du husker kanske hvorledes baade du og far formante mig om at være forsigtig i storbyerne, saa jeg ikke tullet mig bort? Ja, det var forresten en god formaning. Hvis du

1) svilpeilen (=the pail filled with swill). 2) Slabbe (=to slop). 3) pigsa (=the pigs).

nogensinde skulde agte dig ut i verden, saa vil jeg endelig bede dig huske at gjøre det samme. Jeg synes næsten jeg ser hvor du rynker paa næsen til dette; du har jo været baade paa Tromsø, Hammerfest og Vardø. Men det skal jeg forsikre dig, og jeg mener intet ondt med det —: disse byerne dine der nord, de er da bare de rene fillegreier; end ikke et nyfødt barn kunde tulle sig bort der; men kom til New York du! Eller til Chicago! Da gjælder det om at leve efter formaningen din. Jeg var meget forsigtig i Trondhjem; hvergang jeg gik ut, la jeg nøie merke til gaten. Især gatehjørnene og skilterne la jeg mig efter; og det gik godt i Norge hvor jeg kunde læse; men det gik skrap her hvor jeg ikke forstod en bokstav.

Reisen paa jernbanen fra Trondhjem til Kristiania likte jeg fortræffelig. Der saa jeg meget vakkert. Især bygderne rundt Mjøsen er vakre. Fine, brede bygder, som rigtig laa der og smilte i solen. Jeg tror Eidsvold var det vakreste sted jeg saa paa hele reisen. Men fjelde? Nei, vil man ha fjeld, saa faar man værs'go til Nordland efter dem.

Kristiania syntes jeg var fælt stor, meget større end Trondhjem. Nei, jeg saa hverken kongen eller dronningen, og det samme kan det rigtig være ogsaa. De var vel inde i Sverige, spaar jeg. Nu er jeg blit republikaner, saa jeg har ikke nogen interesse i de kongelige mere.

Paa emigranthotellet i Kristiania kom jeg sammen med to unge svensker som skulde til Amerika. Den ene var gøteborger, den anden var värmlænding. Vi hadde samme værelse alle tre, og det tok ikke længe

før vi blev gode bauser.[1] De hadde været i byen hele to dage da jeg kom, og da den ene var baade født og opvokset i Gøteborg — "en ryslig stor stad," fortalte han — saa for vi, de par dage vi hadde igjen, rundt hele Kristiania med gøteborgeren som lods. Den sidste dagen fandt han paa at vi burde avsted og se kunstgalleriet; heri var jeg saa hjertelig enig med ham, skjønt jeg ikke hadde stort greie paa hvad det var. Om eftermiddagen strøk vi ivei, og fandt stedet uten synderlig vanskelighet, takket være gøteborgerens ufortrødenhet til at spørge. Du har nok aldrig set noget kunstgalleri, du bror, og jamen om det ikke kan være det samme ogsaa; for naar jeg skal være ærlig, saa kan jeg ikke si at jeg syntes det var saa svært opbyggelig. Det var den ene graahvite stenfiguren efter den anden langs alle vægger. Disse figurer var i fuld legemsstørrelse, og ikke det fnug av klær hadde de paa kroppen. Jeg var rent forfærdelig skamfuld av mig, men lot som ingenting. Gik rundt i menneskevrimlen — der var næsten en hel kirkealmue — og beskuet disse figurerne med en mine som om jeg i alle mine levedage aldrig hadde gjort andet end gaa rundt blandt nakne mennesker. Skulde ønske at värmlændingen hadde været like saa uforskammet; men det var han nok ikke — desværre. Straks vi kom ind, begyndte han at fnise og gjøre alslags uhøviske bemerkninger. Men rent galt gik det ikke før vi stod likeoverfor en kjæmpemæssig stor stenfigur. Der var et helt selskap av herrer og damer i fløiel som stod og beskuet samme figur. Slik skamløshet var allikevel for meget for värmlændingens ærlige hjerte.

1) bause — kamerat, staldbror.

Han begyndte først at le bare saa'n litt godslig; men saa faar latteren rigtig overhaand over ham, og tilsidst staar han tvekroket med hænderne paa knærne og ler saa taarerne trillet. Det blev ikke længe før han hadde hele opmerksomheten henvendt paa sig. Jeg var saa skamfuld paa hans vegne at jeg kunde ha sunket tvert gjennem gulvet. Og jeg snek mig fra ham og ut det forteste jeg kunde. Saa ham ikke igjen før om kvelden jeg krøp iseng, og endda lo han. Kan forresten ikke begripe at folk kan utstille noget slikt, og aldrig kan det virke noget godt heller.

Huf, for graat og saare syner paa bryggen i Kristiania da skibet skulde til at gaa! Det var nok til at faa en til at hate hele Amerika. Seilte ut gjennem Kristianiafjorden i det deiligste veir. Frempaa natten kom vi til Kristiansand, hvor vi blev liggende til næste formiddag. Saa stak vi tilhavs! Skulde ikke lande nu før i New York. Var paa dækket hele eftermiddagen. Fjeldene blev lavere og lavere i havbrynet efterhvert som dagen led. Men da jeg intet mere kunde øine uten en lav, forreven skybanke, gik jeg ned, krøp op i den køie som var anvist mig og graat som en liten unge som har faat ris. Det var *mit* farvel til fædrelandet.

Overreisen paa havet er dog de herligste goddage jeg i mit liv har hat. Venter ikke at faa det saa godt her i verden mere. Mat var der nok av, og den var taalelig god ogsaa. Netop passende tungalla[1] til at faa sove godt. Kun et par dage hadde vi litt ruskveir, dog ikke saa det var værdt at nævne; men du store al verden saa syke som landkrabberne blev. Kan ratt

1) tungalla, dønning.

ikke forstaa hvad der var at bli syk av; for med en slik farkost som vi hadde, var det ikke andet end det rene godveiret. Forresten — vi som var friske, stod os godt paa at saa mange var sjuke; for nu fik vi al den mat vi paa nogen mulig maate *kunde* stuve i os. Javist var det fraadseri; men — vilde det være saa meget mindre synd at kaste al den gode maten i havet?

Opseilingen til New York glemmer jeg aldrig, — nei ikke om jeg blir to ganger saa gammel som han gamlingen fremst i Bibelhistorien; og det ønsker jeg virkelig ikke i denne varmen. Var jeg end saa god en digter som Petter Dass, magtet jeg ikke at beskrive synet av byen, som vi netop i solrenningen paa en tindrende klar morgen kom seilende opover Hudson bugten. Det er saa sandt som jeg sitter her og skriver at jeg ikke visste av mig selv før vi landet ved kaien; da først kom jeg til saapas besindelse at jeg kunde ta vare paa mig selv. Du husker da Lars Johansen var hjemme fra Amerika den vinter, hvor vi alle sammen forpligtet os paa at han løi da han fortalte om New York? Men nu skal jeg si dig hvad feilen var med ham: *han løi ikke nok!* Jeg mener naturligvis at han ikke overdrev det mindste. Vi kom i land om morgenen, og om kvelden blev jeg sendt avsted paa jernbanen til Clarkfield. Men mener du ikke det er underlig: ikke en eneste sjæl av alle som var med paa skibet, saa jeg paa det tog jeg reiste med. Saa faar jeg kanske slutte; om hvorledes det gik paa toget, og hvorledes jeg kom frem til onkel har jeg allerede fortalt. Nu har I altsaa faat historien om *min* Ame-

rikareise. Men hvis nu ikke du er likesaa flittig til at skrive som jeg og fortæller om *alt mulig* fra hjemmet, saa skal du faa mig paa nakken din naar jeg engang kommer hjem; husk nu bare paa det!

Din hengivne bror —

PER SMEVIK.

IV.

CLARKFIELD, S. DAK.,
den 25de sept. 1896.

Kjære far!

Det er nu 14 dage siden jeg skrev til "han Andrias brora", og da det er søndagskveld ikveld, og jeg ikke er synderlig træt, saa skal jeg prøve at rote sammen nogen linjer til dig. Haaper at dere paa den andre siden Atlanteren er likesaa flittige at skrive som jeg er paa min side. Jeg begynder nu at længes gruelig efter brev og nyheter hjemmefra. Husbond holder et norsk blad som kommer ut hertillands, som kaldes "Skandinaven", og det har hver uke nyheter fra Norge; men jeg har endnu ikke fundet noget fra Helgeland, og selvfølgelig intet fra Smeviken.

Idag har jeg været i kirke, — den 2den gang siden jeg kom hit. Og kirkestellet er saa langt anderledes her og saa rart i mange maater at jeg maa prøve at fortælle dig litt om det. Skulde slet ikke undre mig om du, som altid har været saa harm paa statskirken, kom til at like dette frikirkestellet her. I mange ting synes det ikke at være saa ueffent heller. Jeg maa dog bekjende at der er adskillig som jeg *ikke* liker. Presterne hertillands er ikke *storkarer,* det skal ingen kunne si dem paa. Idetmindste kan det

ikke sies om den vi har her. Onkel og jeg ventet til efter gudstjenesten var over, og da næsten *tvang* han mig frem at hilse paa presten. Han var likesaa gemenslig[1] som en fisker fra Nordland, og vel saa det; han pratet og spurgte om alt mulig. Jeg fik dog det indtryk at han hadde svært litet prestelig ved sig — hverken kjole eller krave eller noget av det slags, og da jeg hørte ham præke, kom jeg til at tænke paa vore lægprædikanter derhjemme. Ikke rettere end jeg kunde skjønne, forkyndte han dog Guds ord baade purt og rent. Det var konfirmation idag, og jeg synes at konfirmanterne var bra flinke — idetmindste kunde vist de fleste saa meget som jeg kunde da jeg slap frem. Presten lot dog ikke til at være tilfreds; for i prækenen gav han forældrene faderlig skrub, fordi de ikke hadde faat børnene flinkere end de var. Han sa bent ut fra prækestolen at dette var de daarligste konfirmanter han nogensinde hadde hat. Dog — det er vel med dette som med alle andre ting i Amerika: alt skal være saa framifraa og storartet, og derfor maa der vel mere end almindelig læsning til for at kunne slippe frem for presten. Jeg er bare glad for at jeg er konfirmert i Norge; sandelig om jeg skulde like at bli skjendt huden fuld i en hel kirkealmues paahør bare fordi jeg ikke kunde Forklaringen paa fingrene! Men som sagt: alt skal jo være saa storartet hertillands.

Kirken var liten og bygget av træ, men meget pen indvendig forresten. Der laa dog ikke den høitid over den som over vor gamle ærværdige stenkirke hjemme, syntes jeg.

1) gemenslig, nedladende, folkelig, demokratisk.

Du og du, saa fint klædt som folket var! Kvindfolkene — ja selv gamle 70—80 aars rynkede kjærringer gik i hatter med blomster saa fine at det rigtig lavet. Her er sikkerlig megen hoffærdighet i Amerika, hvis ikke alle julemerker slaar feil. Forresten var karene pent klædte, de ogsaa; men ungerne og jenterne — ja det var rent bespottelig saa tilstaset som de var. De saa ut som de fineste storkarer hjemme, og vel saa det. Jeg kan ikke si at jeg syntes de var pene likevel; de var saa bleke og gustne saa —; de saa ikke ut som de hadde faat *lugte* paa Herrens velsignede sol og regn og vind. Ikke ett eneste menneske saa jeg som *gik* til kirken. Nei, de kjørte alle sammen. Somme med én hest; de fleste med to. Og du skal være sikker paa at kjøregreierne, baade sæletøi og vogne, var fine, — bare saa det skinte lang lei. End ikke futen og amtmanden i Norge har saa fine greier, saa hvis ikke dette er hjertens hovmod og forfængelighet, saa vet ikke jeg det. Dette blev jeg da ogsaa grundig overbevist om snart; straks vi kom hjem, maatte de fine klærne av, og saa maatte karene ut og til at gjøre fjøsstellet. Hadde ikke tid til at maake stalden før vi reiste imorges; det maatte vi til med nu *midt paa søndagen* mens vi ventet paa middagsmaten. Det var just én times sprængarbeide bare saa sveden haglet og randt, og det like efter vi var kommet fra Guds hus! Kan aldrig forstaa at det er værdt at leke storkar naar en ikke har tid at være det helt ut og til alle tider.

Herav kan du altsaa se at jeg er blit fjøspilt likevel. Aaja; jeg maa nok pent være med baade at maake og melke, og passe grisene ogsaa. Dette behøver du

ikke at fortælle, saa det kommer ut blandt ungdommen hjemme. De har jo ikke noget vet paa hvordan det er her, og at jeg er *nødt* til at gjøre det. Ikveld melket jeg ikke mindre end 8 kjør; onkel tok de andre 9. Det var bare os to om at gjøre alt stellet ikveld; husbond og den andre drengen var ute paa besøk. Det tok os litt over 2½ time at bli færdig med alt. Først melket vi alle 17 kjørene; saa stelte jeg grisene og hestene — 85 griser og 7 hester — og imens separerte onkel melken. Jeg kan dog ikke si andet end at jeg synes dette arbeidet er interessant ogsaa, og jeg tror ikke det vilde skade det mindste om ungdommen vor derhjemme hadde anledning til at lære noget av det. Forresten kan jeg ikke indse, naar jeg tænker nøie over saken, at det er saa meget simplere at gaa og rote i kumøk end i fiskeslo og slike andre ting, som ungdommen derhjemme maa gjøre. Dette arbeide er noksaa bra gjennem uken, men jeg liker det ikke om søndagene. Da jeg sat og melket ikveld og kom til at tænke paa sommerkveldene hjemme, og paa al den moro vi ungdommen hadde oppe i Smeviksaasen og i Liaskaret, da blev jeg noksaa traurig. Dog — slik er det jo altid i denne verden: "hver herlighet har sin besværlighet." Har tjent 14 dollars paa litt over 3 uker, og det blir omkring kr. 51.80, hvad jeg synes er bra.

Nu skal jeg prøve at faa mig dagarbeide utover høsten. Har tænkt at hyre mig ut med en treskemaskine; de betaler saa rasende godt, akkurat én hel dollar dagen og kosten. Tænk dig, tre kroner og sytti øre i ren fortjeneste for hver dag!

Disse treskemaskinerne hertillands er nogen gasta greier. Selve maskinen drives av en stor lokomobil,

den trækker ogsaa maskinen fra gaard til gaard. Hertillands kjører man ikke grøden i hus før den er tresket; nei, straks den er skaaret og bundet, sætter man den op i rauker eller røiser til den er tør. Naar saa baandene er tørre, kjører man raukerne sammen og bygger op store, digre stakker. I almindelighet sættes 4 slike stakker nær sammen. Maskinen sætter de midt inde mellem stakkerne. Og da staar der *fire* mand, hver med sin gaffel, og kaster kornbaandene hel og holden ind i maskinen. Aa du, saa det gaar! Sidste uke tresket vi her paa gaarden; og paa mindre end en trekvart dag tresket vi rundt 800 bushels havre, — det blir saaomtrent 200 tønder! Men tungt arbeide er det ogsaa, det kan du lite paa; alt maa gaa i en slik rykende fart. Idag bad jeg baade husbond og drengen om at prøve at tinge mig ind med en slik maskine. Hadde jeg nu bare lykken med mig!

Om onkel har jeg ikke stort at fortælle. Han har arbeidet for den samme mand i 11 aar. Han er forresten neppe saa rik som vi trodde han var, nei ikke paa langt nær. Det meste av tiden har han ikke hat mere end 14 dollars om maaneden; nu har han 16. Dertil er han meget gavmild; herom dagen gav han 10 dollars til missionen. Saa jeg tror slet ikke han har saa mange penger, ja — han kan vel være god for opimot 1000 dollars kanske; men slet ikke mer. Og efter amerikansk mønster er slikt den rene fattigdom. Naar jeg faar lagt mig tilgode *saa* meget, da skal jeg komme hjem; janei, jeg vil ha saa meget ekstra, at jeg slipper at ta billetten fra tusenet. Det blir i norske penger *tre tusen og syv hundrede kroner,* og det er rigdom, det, hjemme i Smeviken. Du maa tro jeg er sparsom. Herom dagen kjørte jeg et læs

hvete til Clarkfield for husbond, og han gav mig 25 cents med til at kjøpe mig middag for; jeg kunde ikke vinde tilbake før langt utpaa eftermiddagen. Joda, jeg tok pengene, takket vakkert og stak dem i lommen, og der er de endda. Tror du jeg hadde raad til at spandere næsten en hel krone til middagsmat? Neida, jeg ventet heller til jeg kom hjem. Men da ingen ante at jeg ikke hadde hat mat i byen, fik jeg ingenting før til kveldsmat; da var jeg ogsaa forfærdelig sulten. Det er saa underlig at sitte paa en vogn og kjøre hele dagen; man blir saa ihopskaket og slunken indvortes, at det næsten ingen maate er paa det. Skjønt for en nordlænding som er vant til at være uten mat et helt døgn ad gangen somme tider, er jo ikke dette noget. Skulde bare ønske at jeg fik lov at kjøre mange hvetelæs paa samme betingelse.

Dette faar kanske være nok for denne gang. Du faar nu være paa det hjerteligste hilset, du og mor.

Fra din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

P. S. Den 26de september.

Hadde forseglet dette brev i gaaraftes, men maatte rive det op ikveld og føie nogen ord til. Husbond kom ikke hjem før længe efter jeg hadde lagt mig, og han hadde virkelig faat mig plads med en treskemaskine! Skal avsted imorgen eftermiddag. Det kan godt hænde at jeg kommer til at holde paa til bortimot jul. Nu vet jeg ikke naar jeg kommer hjem hit, saa jeg kan derfor ikke love brev til nogen bestemt tid. I faar derfor ta det med ro selv om I ikke skulde høre fra mig før ved juletider. Bliv bare ikke bange for mig. Hurra, nu skal det bli penger at tjene!

DIN SØN PEDER.

V.

Clarkfield, S. Dak.,
den 14de december 1896.

Kjære bror!

Det første jeg gjorde da jeg skidden og lurvet og fæl kom jeg hjem igaarkveld, var at spørge efter post. Og ganske rigtig: der var da ikke mindre end *fire* breve fra Norge, to fra far og to fra dig; men du kunde nu gjerne ha skrevet ett til, din slubbert, selv om du ikke hadde faat mere end to. Uten at si et ord hverken til onkel eller nogen anden slængte jeg mig ned paa den første den bedste stol jeg fandt og slugte alle brevene med glubbende graadighet. Derav kan du forstaa hvor høit jeg skatter brev fra Norge, og hvis ikke du er flittig at skrive, saa sandelig om du ikke skal faa mig paa nakken naar jeg engang kommer hjem. For nu har jeg lært saa mange knep baade i boxing[1] og tak, at jeg skal greie dig fint som ingenting, endda du er 4 aar ældre og dertil baade større og sterkere end jeg.

Men du saa opi skyerne jeg blev da du fortalte mig at du holdt paa at kuldseile paa storfæringen vor ute paa Lidstadsviken! Jamen du maatte da vite saapas, synes jeg, at den baaten er ikke seilendes paa

1) boxing, nævefægtning.

uten ballast; men har du saasandt dygtig fæste i den, saa kan du dænge paa'n alt du orker; for da skal kamratbaaten faa drage[1] baade én og to klør, mens du gaar med toppende seil. Det er min erfaring. Kjære dig, bror, du maa passe dig for den baaten og ikke begi dig ut paa slik seilads oftere!

Saa, mor graat da hun fik høre hvilket stræv jeg hadde med at finde frem til onkel. Aaja, stakkars mor! Det er kanske bedst jeg ikke fortæller slikt oftere; for ellers faar hun nok graate mange ganger. Kjære dig, bror, du maa være rigtig snild mot mor, — bære ind vand og ved til hende naar du er hjemme. Jeg faar rigtig vond samvittighet naar jeg ser hvor snilde karene her er paa mange steder mot kvindfolkene. Forresten synes jeg rigtig at de gjør litt *for* meget av det gode; for sandelig om de ikke bærer dem paa hænderne akkurat som en guldklump. Kvinderne bør man visselig være snilde mot, men — de er da ikke fioliner heller. —

Saa, det blev ikke nogen sommersild iaar? Nei, var det ikke akkurat som jeg kjendte det paa mig. Men saa gjorde I rigtig et storartet høstfiske hvad seien og torsken angaar. Jasaa, du knep 180 torsk en dag oppe i Langraasen?[2] Ja det kalder jeg en fagna fangst. Skulde like at ha set dig da du den dag kom roende ind gjennem Smeviken; for da var du vist saa kry som selveste kong Oskar. Men her sitter jeg og drøser om Norge og Smeviken istedenfor at skrive Amerika-brev! —

1) drage én og to klør, mindske seil baade én og to gange. 2) Langraasen er en fiskeplads ute paa havet i vest fra Smeviken.

Faar begynde med at fortælle dig, at nu har jeg faat utnavn! Tror du disse fleskepelserne kan bekvemme sig til at kalde mig Peder, som jeg heter, eller Peder Andersen, eller Peder Andersen Smevik? Nei det er du da saa fri for! Det er simpelt ret og slet *Pit*. Skal de være rigtig høflige, saa er det Mister Smevikk; men til hverdags er det, som sagt, ret og slet Pit. Kan ikke si at jeg liker dette her; men hvad skal en gjøre? Ti de forvrænger alle navnene slik. En som heter Ole, kalder de Oli; én som heter Johan, kalder de Jan; dit navn vilde bli paa engelsk Endru. Galt er det med karsnavnene, men næsten endda værre blir det med kvindfolknavnene: Kari blir til Kerri, Birget til Bella eller Bell, Kjersti til Kristi osv. Dog — da dette synes at være landets skik, er der vel intet andet at gjøre end "at spytte og haape paa vanens magt", som far sier.

At skildre for dig hvor tungt arbeidet i Amerika hittil har faldt mig, det skal jeg ikke prøve paa at gjøre; ti jeg formaar det simpelt hen ikke. Og selv om jeg formaadde det, vilde det bare faa mor til at graate, og derfor skal jeg la det være. Trodde ikke at denne treskningen skulde bli saa vanskelig; men den holdt paa at ta livet av mig, før jeg blev vant med arbeidet og lærte knepet. Det værste er, ser du, at jeg er havgast, og derfor er alt landarbeide nyt for mig; og derfor falder det kanske tyngere end om jeg hadde været vant med lignende arbeide fra Norge.

Denne tresketuren var dog paa en maate baade lærerik og interessant. Hør nu bare hvor *alsidig* vort arbeidslag var: Laget bestod av 8 mand. Av disse 8 var to irlændere, en franskmand, en fuldblods ameri-

kaner, en englænder fra Canada, en amerikansk svenske — det vil si: en svenske som er født hertillands—, en Pit, og en amerikansk vossing, og han var den værste av dem alle. Skulde saa gladelig ha git ham bank om jeg hadde hat anledning. I mit forrige brev til far prøvde jeg at beskrive en treskemaskine, og hvorledes den drives. Fortalte vist ogsaa at der var 4 karer med hver sin gaffel, som ikke hadde andet at gjøre end at kaste kornbaand ind i maskinen. Nei, de har ikke andet at gjøre, men sandelig om ikke det er nok hvis kornet er tørt og alle ting gaar godt. Jeg skulde ta pladsen til en av disse 4, og kom til at maatte være sammen med vossingen. Han og jeg blev paa samme side av maskinen. Og det er nemlig slik, at naar du først har begyndt paa én side av maskinen, saa maa du være der saalænge turen varer. Denne vossingen var en lang, mager kar, saa spinkel som en tein. Forsikrer dig paa at der fandtes ikke kjøt paa hans ben, bare tørre benknokerne og senerne. Nei, han var ikke nogen gammel kar, — slet ikke over 28, men deromkring kanske. I førstningen blev jeg glad fordi jeg og han skulde arbeide sammen; ti ett var nu det at han var *norsk,* skjønt han næsten ikke talte et norsk ord; men for det andet saa han saa mager og optørket ut, at jeg trodde det skulde bli let at staa sig mot ham naar det bar til at sprængarbeide. Fandt dog snart ut, at her hadde jeg regnet skammelig feil; ti værre menneske til at arbeide har jeg aldrig set. Somme tider maatte jeg virkelig undres paa om han virkelig *var* et menneske. Naar jeg stod der i bare skjorteærmerne og brøt paa saa sveiten randt saa jeg næsten var blind, da stod vossingen der med

en tyk svær trøie paa, halsklud om halsen, tyk hue nedover ørene, og votter paa hænderne, og endda saa han ut til bare at arbeide saapas at han holdt varmen! Men det værste av alt er, at naar jeg skal være ærlig og tilstaa sandheten, saa kastet han tre baand i maskinen for hvert av mine to! Naar du husker paa hvor tungt det falder for et menneske at bli agterut seilet slik, saa kan du saa omtrent danne dig en forestilling om hvad mine følelser overfor vossingen litt efter litt blev. Jeg kom til at hate ham som selveste arvesynden. Forresten var der andre ting som bidrog dertil. Du vet hvorledes vi er blit oplært til aldrig at sætte os tilbords og faa mat uten først at folde vore hænder til bøn. Dette har jeg gjort saalænge jeg kan huske, og jeg agter at fortsætte. Men jeg skal tilstaa at i det treskelaget faldt det mig mangen gang mer end vanskelig. Kan gjerne tilstaa for *dig* — dette faar du springe over hvis du læser brevet høit — at der var mange ganger at jeg blot foldet hænderne og bøiet hodet og *lot* som jeg læste bordbønnen, men gjorde det ikke; ti jeg var saa sint at det var umulig at gjøre det. Det lot sig simpelt hen ikke gjøres, ser du. Og det var vossingens skyld, ja delvis ogsaa de andres; men især hans. Han grinte og apte til mig paa alskens vis. Et par ganger fik han ogsaa hele herken til at storle mens jeg holdt paa med mit. Hvad han sa til dem, forstod jeg ikke stort av; det var paa engelsk. Engang sa han til mig at jeg kunde bare springe over denne indledningen; ti saa meget mat som *jeg* saa ut til at trænge, hadde jeg ikke tid til det; forresten gav ikke maten mig noget mere *kraft* for det, saa det

gjorde mig ikke til bedre *arbeidskar* heller! — Selv aat han svært litet. Men det forsikrer jeg dig at da han kom med dette om "bedre arbeidskar", bet sinnet mig i den grad, at jeg hadde alt jeg kunde gjøre for at holde mig fra at kyle tallerkenen midt i flabben paa ham.

Men tok vossingen litet mat til sig, saa tok han det igjen paa tobakken; han tygget ikke tobak, han *aat* den. Derfor var han ofte lens, skjønt han sendte til byen efter ny forsyning omtrent saa ofte som anledning gaves. Naar han saa selv var lens, og han visste jeg hadde, saa kunde han være saa smørblid og snild mot mig. Ret som det var kunde han da komme bort til mig og bede saa pent: "Pit, giv mi ei kju!"[1] Det betyr paa norsk: "Peder giv mig en skraa!" Og jeg gav ham. Ikke for det at jeg var ræd ham; men jeg var bare saa glad over at slippe al ertingen hans.

Saa en nat blev jeg liggende længe vaaken utover natten. Vi hadde arbeidet svært tungt den eftermiddagen og til langt utpaa kvelden. Hadde drevet paa stødig i ett kjør fra kl. 1 til kl. 8. Og da jeg endelig kom iseng, var jeg saa træt, og senerne verket saa jeg ikke kunde faa sove. Jeg tok da til for fuldt alvor at tænke over stillingen. Begyndte saa smaat at forstaa at skulde det holde paa slik, saa holdt jeg det neppe ut; helsen kom til at gaa før jeg var færdig med treskingen. Men det var da merkelig, tænkte jeg, at nu det ikke var saa varmt, og jeg var aldeles frisk, at jeg ikke skulde greie at arbeide likesaa godt som de andre? Og jeg visste jeg hadde fuldt saa

1) Pete, give me a chew.

gode kræfter som nogen av dem; det hadde jeg set, ret som det var, naar noget skulde løftes. Det kunde derfor ikke stikke i noget andet end at jeg ikke hadde det rette *lag* med arbeidet, jeg manglet det rette grep. Men det maatte da vel gaa an at lære det vel? Da tok jeg den urokkelige beslutning, den natten, at fra nu av skulde jeg ikke bryte paa slik som jeg hadde gjort, enten saa jeg blev jaget eller ikke. Nei, jeg vilde ta det med knusende ro, og saa vilde jeg observere, især vossingen. Kunde jeg stjæle kunsten fra ham, saa skulde jeg vise baade ham og de andre hvad en grønskolling dudde til; men især ham — benranglet! Jeg blev saa modig at jeg tilsidst sovnet, og sov godt ogsaa. Jo ganske rigtig: den næste dag begyndte jeg med at utføre mit forsæt, og det gik langt bedre end jeg hadde tænkt. Ret som det var stjal jeg mig til at lure paa vossingen: gav agt paa alle hans bevægelser, hvorledes han holdt gaffelen, paa hans legemsstilling hver gang han kastet baandet ind i maskinen osv., osv. Især blev jeg opmerksom paa hvor let han fik baandene til at slippe gaffelen hver gang han kastet. Dette syntes ikke at koste ham den ringeste anstrengelse; for mig var dette næsten det værste, og ofte kunde jeg ikke faa baandene til at slippe gaffelen, endda jeg rykket til av alle kræfter saa jeg var nærved at gaa hovedstupes ned av stakken. Da vi sluttet den kveld, syntes jeg, jeg hadde lært en hel del, og endda var jeg ikke paa langt nær saa træt som den forrige kveld. Den kveld læste jeg for maten noksaa freidig uten at bry mig en døit om vossingens apestreker. Slik holdt jeg det gaaende en hel uke (dette var den anden siden jeg

begyndte) med strengt arbeide og endda strengere observationer. Engang grep vossingen mig paa fersk gjerning. "Naa, kva glor du etter, gut!" Uten at svare rakte jeg ham tobakspluggen, og da han hadde tat sig en forsvarlig én, ymtet jeg saa smaat om at jeg syntes han hadde et merkværdig godt grep paa at haandtere gaffelen, især naar han rykket den til sig hver gang han kastet. Om han ikke kunde vise mig akkurat hvordan han gjorde dette? Dermed gav jeg ham resten av pluggen. Jo, det var en let sak, mente han (han eiet ikke tobak selv den dag), og nu fik jeg i nogen øieblikke al den undervisning jeg trængte. Hadde jeg ikke været saa dumstolt, men spurgt mig frem før, saa kunde jeg ha sparet meget sveite og endda flere bekymringer over at jeg skulde maatte gi op. Det gik da ogsaa slik som det burde gaa: da vi sluttet turen, vil jeg ikke netop paastaa at jeg var den *bedste* arbeidskar i det treskelaget; men det tør jeg trygt si at jeg var én av de bedste; ja selveste vossingen var jeg ikke ræd for at binde an med.

Naaja; jeg kom nu til at binde an med ham paa en anden maate ogsaa; men før jeg fortæller den historie, maa jeg fortælle dig litt om én av de to irlændere vi hadde med os — ingeniøren. Det var en stor, fet, diger kar; men godslig og snild som et lam, — idetmindste mot mig, og vi blev tilsidst rene perlevenner, skjønt jeg som oftest ikke skjønte mukket av hvad han sa. I førstningen efterat jeg hadde sluttet mig til laget, kunde han ofte komme ruslende fra lokomobilen og bort til stakken hvor jeg arbeidet; der kunde han da staa og se mig bryte paa i dum-

heten. Somme tider kunde han ta fat i mig, ryste paa hodet, gjøre tegn at jeg ikke skulde ta i saa haardt. Et par ganger tok han ogsaa gaffelen og prøvde at vise mig hvorledes jeg skulde holde den, og hvorledes jeg skulde svinge den. Da jeg forstod hvor inderlig vel han vilde mig, blev det ikke længe før jeg blev rent glad i ham, og irlænderen og jeg blev snart som et par blyge kjærestefolk. Hvad som fik ham til at ta sig av mig slik, vet jeg ikke; kanske var det fordi vossingen prøvde at drive ap med ham ogsaa. Forresten var der én ting til som drog os sammen: han og jeg var ubestridelig lagets storætere. Naar vi kom tilbords, tok vi to tyngre tak end nogen av de andre. Især naar vi fik hønsekjøt, hvad vi ofte fik, for irlænderen grusomt frem; da gik han berserkergang; aaja, jeg prøvde at følge ham trolig. Nu traf det sig næsten altid slik at jeg kom til at sitte mellem irlænderen og vossingen. Naar jeg da tok op et matfat, forsynte jeg mig ikke selv først, slik som de andre gjorde, men jeg gav det altid til — irlænderen. Saaledes fik jeg intet før de andre hadde forsynt sig med en duvelig portion, og da var fatet ofte tømt! Du kan lite paa at dette var en haard kamp for kjøt og blod at gjøre denne opofrelse, især da vossingen var saa ondskabsfuld at han ofte tømte resten av fatets indhold paa sin talerken, selv om han ikke trængte mere end det halve, bare for at straffe mig fordi jeg ikke sendte fatet først til ham; men da der som oftest var mere i kjøkkenet, fik jeg gjerne nok allikevel — det blev altsaa bare et *tidsspørsmaal*. Dog — det hændte virkelig

et par ganger at jeg maatte gaa fra bordet med en temmelig slunken mave.

Denne min utkaarede hjertens ven — irlænderen altsaa — var det som fik mig til at binde an med vossingen, og det gik slik til: En av de sidste dagene vi holdt paa at treske, maatte vi gjøre stans ret som det var. Hveten og havren var raa paa grund av et sterkt regn et par dage, og alt i ett kjørte vi separatoren fast. Det var noksaa koldt den dag; og vi som intet hadde at gjøre, mens man overfor separatoren, frøs, og fandt derfor paa alleslags gaukestreker[1] for at holde os varme. Slik gik det til at min ven, irlænderen, engang tok og skjøv mig mot vossingen, og det temmelig voldsomt ogsaa. Naaja; jeg saa det komme og tok støit saa godt jeg kunde. Vossingen gik det derimot noget værre med: han for fremstupes bort i halmhaugen. Dette traktement syntes han nok ikke synderlig om; ti straks han kom op, for han mot mig og svor og bandte paa at nu skulde jeg ha stryk. Siden jeg blev voksen kar, har jeg aldrig slaas med noget menneske, og det skal jeg prøve at undgaa ogsaa. Allikevel maatte jeg nu verge mig saa godt jeg kunde. Da han derfor la til mig med den høire haand, grep jeg fat i *den* arm, og da han straks prøvde med den venstre haand, fik jeg tak ogsaa i *den*. Slik holdt jeg armene paa ham. Da han nu ikke kunde faa armene sine løs, grep han fat i mine, og nu bar det til med et egte, realt slyngetak. Vossingen var sint saa det lynte; men jeg lo og spaste hele tiden; for slaas vilde jeg ikke. Nei; han greide ikke at hive mig, endda han tok noksaa godt i. Spørs-

1) gaukestreker, gapestreker.

maalet blev nu hvorledes jeg skulde komme mig fra ham paa en nogenlunde *kristelig* maate. Bent ut gi mig og la mig dænge hadde jeg ikke større lyst til, især nu da alle var kommet til og stod og saa paa. At *tale* ham til rette var der ikke spørsmaal om, kunde likesaa ratt ha prøvd med en olm stut. Jo, jeg fandt da endelig paa et raad: mens vi holdt paa slik at bryte og slynge, og spænde ben for hinanden, passet jeg det saa at vi nærmet os mer og mer henimot straahaugen; og da vi var kommet saa nær, at vi holdt paa at trakke i den løse halm i utkanten av haugen, kastet jeg mig pludselig bakover av al magt, satte benene opunder maven paa vossingen og slynget ham paa denne maaten bent paa hodet ind i halmhaugen. Og enten du vil tro mig eller ikke, saa blev han *bokstavelig* talt begravet i den løse halmen. Vi saa bare et par sko stikke ut. Han var let som en fjær; for, som jeg allerede har fortalt: der fandtes ikke kjøt paa hans ben. Hele laget brøt ut i en stormende latter. Men du skulde ha set irlænderen! Han bar sig rent som han var tullet, — slog mig paa ryggen, tok kringom mig og danset med mig. Imedens brølte han: "Hurei for Pit! Hurei for Pit!" ("Hurei" er naturligvis det samme som hurra paa norsk). Da vossingen endelig kom ut igjen, lot han til at ha faat nok; han sopet av sig, tok sig derpaa en forfærdelig stor skraa, og dermed slentret han bort. Skjønt jeg slet ikke gjorde dette av ondskap eller for at tugte ham, saa tok han det allikevel som en tugtelse; for de sidste dage laget var sammen, var han saa pyntelig mot mig som jeg bare kunde ønske det.

Nei, dette gaar umulig an! Mine breve blir saa altfor lange. Nu har jeg skrevet paa dette i tre kvelder, og endda har jeg ikke fortalt det halve av alt jeg skulde like at fortælle. Men nu faar det sandelig være nok for denne gang. Skal prøve at skrive baade til dig og far i julen. Ja julen! — Huf, den blir vist frygtelig trist, ser det ut til. Tror ikke det blir nogen jul av at gaa og rote i fjøset, melke og stelle med grisene og slikt. Dog — la os ikke tænke mere paa det nu. Hils alle paa det hjerteligste!

Din hengivne bror —
P. A. SMEVIK.

VI.

Clarkfield, S. Dak.,
juleaften 1896.

Kjære far!

Vi mennesker er dog nogen underlige væsener: altid i uro, aldrig fred. Ifjor ved denne tid sat vi alle hjemme om et hyggelig julebord, og iaar er én av familien tusen og tusen mil borte. Det drømte ingen av os om da; og en velsignelse var det ogsaa; for det hadde nok bragt et skaar i juleglæden. —

Mange tak for dine breve, samt for alle paamindelser og formaninger! Skulde ønske det var saa let at følge dem som at gi dem! — Du bør mindes ordsproget at "naar man er blandt ulve, faar man tute som ulve" og ellers prøve at greie sig som bedst man kan. Nei jeg skal forsøke ikke at arbeide helsen av mig. Vilde nødig komme tilbake som en helslausing; selv om jeg da hadde et par tusen kroner med mig, saa vilde jeg jo ikke ha nogen glæde av dem. Var jeg bare litt anderledes anlagt av naturen saa jeg kunde ta det med ro, om jeg ikke gjør alle ting bedre og fortere end nogen anden, saa vilde livet bli adskillig lettere. Naaja, vi skal ikke bry os noget mere om det nu — julenat.

Saa kan du hilse mor med at hun skal ikke tænke

paa at sende mig nogen underklær i vinter. Jeg greier mig godt nok med det jeg har; forresten er vinteren meget kortere her end hjemme. Og nu har jeg kjøpt mig overfrak ogsaa. Ja, jeg vet du rynker paa næsen naar du læser dette, men — —. Forresten forlangte onkel bestemt at jeg *skulde* gjøre det; han var selv med til byen og tok den ut for mig. Den er rigtig gild, kan du tro; saa pen som jeg har set den paa nogen storkar hjemme. Men dyr var den. Jeg betalte 8 dollars *kontant* for den — omtrent 30 kroner i norske penger. Jeg kan ikke si andet end at da jeg kjørte hjem og tænkte over hvor meget dette blev i norsk mynt, da blev jeg rigtig harm paa mig selv. Du betalte jo ikke mere end 34 kroner for den sidste færingen du kjøpte, og her hadde jeg gaat og ødelagt næsten likesaa meget paa et fille klædesplag. Jamen om det ikke er noksaa harmelig at tænke paa ogsaa! Da jeg slog paa dette til onkel, saa bare lo han og gjorde nar av mig. Han mente som saa, at skulde jeg gaa vinteren igjennem uten frak, var der ikke stort igjen av helsen naar vaaren kom; for her skulde jeg faa kjende kulde! Aaja, kulde har jeg nu kjendt før. Jeg husker mangen høstnat under drevgarnslænken at jeg frøs saa jeg ikke kunde faa frem en stavelse; men jeg saa da ingen sygdom for det. Dette nævnte jeg ogsaa til ham; men han sa det hadde sig anderledes hertillands: folk taalte ikke saa meget her som i Norge. Selvfølgelig er dette noget tøv, kan du vite; for en kan da sagtens taale det samme her som der, saafremt han er noget *til* kar da! Naaja; frakken er kjøpt, saa det er ikke mere at gjøre ved den sak.

I dette brev skal jeg lægge ind 5 dollars som julegave til dig og mor. Skulde ha sendt den før, men hadde ikke anledning. Det blir mellem 18 og 19 kroner i norsk mynt. For dette faar I kjøpe hvad I selv finder for godt. Jeg husker hvor trangt det pleiet at være om skillingen naar det led frampaa vinteren, saa jeg tænker nok dere kan ha bruk for disse kronerne, selv om de ikke kom til jul.

Har nok aldrig hat saa mange skillinger til nogen jul før som jeg hadde iaar. Tænk *en og femti dollars!* Næsten 190 kroner! Har betalt onkel 30 dollars paa billetten, saa nu skylder jeg ham bare 30 til. Det haaper jeg at bli istand til at betale ham inden første mai. Jeg var nemlig saa svineheldig at jeg fik hyre mig ut gjennem vintermaanederne ogsaa, og til samme mand som onkel arbeider for. Skal ha 10 dollars om maaneden, og det er rent *stor*betaling paa denne aarsens tid. De fleste lauskarer arbeider bare for maten gjennem vinteren. Men saa er det ikke noget appetitlig arbeide heller: maake, melke, og saa stelle med grisene! Kjære far, dette skal du tie med; for kommer jeg nogensinde hjem og har litt pengerusk med mig, saa behøver ikke folk at vite at jeg har tjent dem paa *den* maate. Naar jeg nu kveld og morgen gaar borte i fjøset og steller og stuller med mit, og saa tænker paa at nu holder han Andreas brora og alle de andre gløintan[1] paa at ruste sig paa Lofoten, og snart stryker de avsted for en rykende bør nordover leden, — da er det mest som jeg kjender graaten i halsen, her jeg gaar og vaser i komøken. Da kan jeg stundom bli staaende og

1) gløintan, gutterne.

spekulere paa hvordan det gik til at jeg forlot det livet som jeg holdt saa meget av. Der staar vist i skriften paa et sted noget om at være utro mot ens første kjærlighet, tror jeg, og hvergang jeg tænker paa disse ting, forekommer det mig næsten som at det er netop hvad jeg har gjort. Men saa er det nu bra med det at jeg tænker ikke paa at være her saa svært længe. Saasnart jeg faar sparet sammen 1000 dollars, saa kommer jeg hjem; og har jeg lykken med mig litet grand, saa maa det kunde la sig gjøre paa 8 aar. Men husk, jeg lovet ikke at være hjemme igjen før paa 10!

Naar jeg fortæller folk at jeg agter at være hjemme i Norge om 8—10 aar, saa bare ler de og gjør nar. Alle sammen forsikrer mig at jeg aldrig kommer til at se Norge mere. Det blir til det, mener de, at jeg kommer til at gifte mig her, faar kjærring og unger, og da glemmer jeg nok Norge. Naar jeg hører saa'n tosket prat, kan jeg bli saa sint at jeg kunde flyve i flint. Men saa tar jeg pipen min, gaar ut i kjøkkenet, og sætter mig til at læse "Skandinaven"; og det første jeg tar fat paa, er "nyheter fra Norge". Tror næsten jeg kommer til at abonnere paa et blad fra Norge naar jeg faar tjent mig litt flere penger. Kan du være saa snild at faa greie paa hvor meget "Helgelands Tidende" koster til Amerika.

Tror neppe det blir nogen hyggelig jul iaar. Ser ikke ut til det. Det er næsten som her ikke er nogen ting at hygge sig ved. Her er intet folkebibliotek, saa her er ingen bøker at faa laant. Ingen bakker; ingen skøiteis; bare nakne prærien. Ja, ungdommen skal vist holde nogen juledanser. Men jeg lovet jo

mor ikke at danse, saa dit gaar jeg altsaa ikke. Forresten vilde det vist ikke bli saa stor hyggen om jeg gik dit heller; for ungdommen taler kun engelsk sig imellem, saa jeg vilde bare bli staaende der og gape og glane som en anden heimføding. Jeg synes det er saa rart at endda det bare er norsk ungdom heromkring, saa hører du ikke andet end engelsk; men det er vel saa meget gildere at tale engelsk, kan du vite. Og saa er her ingen gaarder som ligger sammen slik som i Norge. Her er vi 4 karer i ett hus, og saa findes der ikke andre mennesker paa 1½ engelsk mil; men derborte bor et par utlevede bergensere. Saa det er ikke saa let for ungdommen at komme sammen heller. Det blir altsaa ingen særdeles hygge i julen, uten maten da. Men maten er ikke alt heller, det begynder jeg at forstaa mer og mer.

Det er vist bedst jeg slutter dette brev nu, ellers blir det for trist og traurig, og saa graater mor naar du læser det for hende. Saa vil jeg ønske eder alle en rigtig, rigtig glædelig jul og et godt nytaar! Saa faar I tænke paa mig ofte — og skrive endda oftere!

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

P. S.

Akkurat som jeg skulde lægge pennen fra mig, kom jeg ihu at der er 4 kalver i en baas borte i fjøset som jeg glemte at gi drikke ikveld. Har du set slikt da! Og nu maa jeg liste mig ut og gi dem, endda det er midt paa hellige julenatten! For de sørgelige kalvene kan jeg ikke la krepere. Ja, saaledes driver vi i Amerika! — D. S.

VII.

Clarkfield, S. Dak.,
den 15de februar 1897.

Kjære bror!

Dit brev av 2den nytaarsdag er for længe siden fordøiet. Du faar ha tak for det, skjønt du vel egentlig burde ha stryk. Har du nu set slik en kar da, — skrive bare 4 sider! Hvad tror du vel det kan forslaa? Nei, bror, det er saa nær jevngodt med ingenting; og du maa forbedre dig for fremtiden. Forstaar du da ikke at jeg maa faa vite om *alt* — hver eneste ting. Istedenfor at fortælle mig om al julemoroen I hadde iaar, om skøiteis, julelek, og al anden herlighet, saa nøier du dig bare med den snaue bemerkning: "Der var ikke større moro i julen." Likesaa taus og tver er du paa andre kanter. Om fisket i adventen sier du bare: "Her var bra med baade sild og fisk hele tiden." En slik beretning er værre end ingenting; hadde du ikke sagt noget om disse ting, saa hadde ikke tankerne mine hat noget at hænge sig fast i, og da hadde jeg kanske være lykkeligere. Ikke heller kan jeg forstaa at du kan vente at jeg skal sætte mig ned at skrive milelange breve til dig, al den stund du sender mig bare snaut 4 sider. Der er ikke svært meget retfærdighet i slikt.

Ja, nu er du altsaa i Værø. Haaper dette brev finder dig og alle de andre friske og raske og midt oppe i et godt fiske. Du faar hilse alle mine kjendte i Værø.

Mit arbeide denne vinter er noksaa ensformig. Staar op kl. ½7; steller i fjøset til ½8; har saa frokost, og derpaa kjører jeg til byen med et las hvete, saafremt veiret er saapas. Kommer igjen mellem 4 og 5. Faar kveldsmat kl. 6. Saa roter vi i komøk igjen til kl. 8. Resten av kvelden gaar i engelsken.

Er blit en hel kar i engelsk nu, skjønt jeg maa tilstaa at det gaar langt senere end jeg hadde tænkt. Forresten er det et sørgelig vrangt sprog at lære. Det værste er at ordene staves saa langt borti natten anderledes end de uttales. Du maa altsaa lære ordene paa to maater, baade uttale og stavning, men sandelig om dette er saa greit. Forresten er det ikke saa underlig om stavningen blir klundret; for det er ikke saa mange bokstaver i engelsk som i norsk; ikke er der *æ* og ikke er der *ø*. Selvfølgelig volder dette vanskeligheter, kan du skjønne. Det engelske ord ære heter ret og slet *æner,* men det skal staves *honor!* Har du hørt noget saa rispende bakvendt? Men dette tør jeg ikke si noget om; for ellers tror folk at jeg er dum og ingenting forstaar.

Saa er der ogsaa en anden ting som volder mig vanskelighet med sproget, og det er at der er saa mange ord som høres omtrent likedan ut i uttalen, men betydningen er saa forskjellig at der kan ligge baade land og vand imellem. Dette hadde jeg en sørgelig erfaring paa i forrige uke. Jeg var i byen og vilde kjøpe mig nogen skrivesaker, deriblandt pen-

ner. Nu sælger de skrivesaker paa apotekerne hertillands, noget som forekommer mig noksaa bakvendt. Jeg var inde i en jernvarebutik og kjøpte nogen smaa ting for husbond. Og mens jeg var der inde, kom jeg til at tænke at eftersom man solgte staal- og jernsaker her, og saasom penner er av staal, maatte de vel ha dem ogsaa. "Have you got any pænts?"[1] spurgte jeg. "Pænts?" — "Yes, pænts." — "Yes." Og saa tar han mig gjennem en sidedør og ind i en klædesbutik som hørte til samme firma, og roper til én av betjentene der at de skal vise mig nogen "pænts". Da begyndte jeg at ane uraad, men sa ikke mukket. Derinde var en norsk betjent som jeg kjendte paa en maate; jeg hadde været der før. Ganske høflig spør han mig: "Hvad slags *bukser* var det du vilde ha?" — "Bukser?" — "Ja, var det ikke det jeg vilde ha?" — "Jo—o, jeg skulde nok hat mig et par søndagsbukser." — Men av alle de dusin bukser han viste mig, kunde jeg ikke finde nogen jeg likte, og jeg kjøpte selvfølgelig ingen heller! Kommen hjem saa jeg efter i ordboken og fandt da at penner heter *pens* og bukser heter *pants*. Ja, der er jo stor forskjel paa disse to ord hvad stavemaaten angaar; men det forsikrer jeg dig at i uttalen er de saa like at en nykommer neppe kan høre forskjellen. Du store alverden hvor husbond lo da jeg fortalte ham denne historien!

Dette er nu ikke den eneste historie jeg har hat paa grund av engelsken, nei var det likt sig! Det er saa slemt for mig at huske ordene, og somme tider glemmer jeg dem, og da staar jeg der. En dag var jeg i en liten by og skulde ind i en butik og kjøpe mig

1) Have you any pants? =Har De bukser?

et par buksesæler; om morgenen hadde jeg slitt mine midt over mens jeg holdt paa at læsse paa. Onkel fortalte mig før jeg reiste at buksesæler paa engelsk heter *suspender*. Dette var et vrangt ord at huske; derfor sat jeg og tygget og tygget paa det hele veien til byen, til jeg var aldeles skraasikker paa at jeg skulde huske det. Og husket det gjorde jeg ogsaa like til jeg gik ind gjennem butiksdøren. Men da jeg kom op til disken og skulde forlange hvad jeg vilde ha, mener du saa ikke at ordet var sporløst forsvundet! Aa du saa leit som det var! Der stod jeg og gapte og glante og kunde ikke faa ord for mig. Hadde det endda ikke været en kvindelig betjent, saa kunde jeg ha forklaret mig ved fakter; men jeg kunde jo umulig gi mig til at peke og *knappe* paa buksen til en kvinde, og det tilogmed til en ung, fin dame. Jeg strøk derfor ut, og var saa sint at jeg slemte døren igjen efter mig. Naaja; til den butik gaar jeg ikke oftere, det kan du være blaa for!

Men værste knipen jeg var i paa grund av at jeg ikke kunde huske ordet, var en dag under jul jeg var inde i Clarkfield og skulde til doktoren. Det var straks efter at jeg var færdig med tresketuren. Kan ikke si at jeg var syk større, men følte mig justsom litt skranten av mig. Hadde ingen matlyst, og straks efter at jeg hadde spist frokosten, følte jeg som om jeg skulde til at kaste op. Onkel trodde at det var et let anfald af malariafeber og vilde endelig ha mig til at snakke med en doktor. Nuja, en dag jeg var inde i byen og kjendte mig svært skranten, besluttet jeg at kaste bort en dollars penger paa en av disse kvaksalverne, for det er naturligvis

hvad doktorerne er hertillands. Jeg ruslet da ind paa kontoret til en av disse karene, én som folk sier kan kurere alslags sjuke. Nu visste jeg saa utmerket godt før jeg gik ind at det engelske ord for mave hette *stomach* — ja er det ikke rart? — men da jeg kom ind til denne fysaken, tror du saa jeg kunde huske det? Nei, det er du fri for! Forresten var det rigtig en grinebiter til kar, saa det kan hænde at jeg blev litt forfjamset og derfor glemte ordet. Nok er det: dette hersens "stomach" var som blaast ut av min hukommelse. Der stod jeg da og gapte og gren og prøvde at se syk ut, alt imens jeg forsøkte at forklare ham paa engelsk at jeg hadde ondt et stykke *nedenfor* brystet, et *langt* stykke nedenfor brystet. Ja, han til at buldre og skjende og spørge; men det gik saa forrykende fort at jeg fik ikke nogen greie paa det. Forresten saa han saa sint ut at jeg var nær ved at lægge paa dør. Men da var det ikke frit for at sinnet stak mig; her hadde jeg været i Amerika 4 maaneder, og endda skulde jeg ikke greie at si saa ringe en ting som at jeg var sjuk i magen. Vel, tænkte jeg, greier jeg det ikke i ord, saa skal jeg nok greie det med fakter. Og jeg til at slaa mig midt paa maven, derpaa gapet jeg op, kjørte haanden saa langt ned i halsen at taarerne kom mig i øinene, og alt imens stammet jeg: *"In the morning! In the morning!"* (Om morgenen! Om morgenen har jeg det slik!) Jo, det hjalp. Den gamle grinebiter maatte tilsidst le, skjønt jeg slet ikke kan skjønne hvad han lo ad, tosken! Og saa satte han sig ned og skrev en recept for mig. Dette tok han en hel dollar for — sier og skriver *en hel dollar!* Og saa

befalte han mig at ta denne til apoteket og faa medicin. Da jeg kom ut paa gaten igjen, tok jeg til at fundere over dette, og jeg kom til det resultat: dette bør du *passe dig for!* Sæt at denne gamle sinte kallen av en doktor hadde misforstaat dig, — skjønt jeg nok syntes at jeg hadde forklaret mig med al ønskelig tydelighet, — og git dig medicin for en sygdom du slet ikke har? Kan du saa gjette hvad jeg gjorde? Jo, jeg stoppet recepten i lommen og kjørte bent hjem. Kommet hjem til onkel fortalte jeg ham at jeg hadde været hos doktoren, men *han* gav mig ikke noget medicin — hvilket var sandt. Jeg skulde bare spise egg til frokost, hadde han sagt. Ja, mente onkel, var det ikke noget andet som mankerte mig end egg til frokost, skulde det nok bli raad med at faa mig frisk. Siden har jeg levet rent som en konge paa egg; men nu er jeg næsten lei dem. Og magen er slet ikke *værre*. Du ser altsaa at det har sine mange gjenvordigheder at lære engelsk.

Nei, nu orker jeg ikke mere denne gang. Nu maa du være rigtig snild gut og skrive et forfærdelig langt brev til mig. Og saa skal du fortælle mig *alt* fra Værø, baade angaaende fisket og andet. Har dere nogen aftenskole der iaar? Hvem er læreren? Hvis det er den samme som ifjor, saa maa du hilse ham fra mig. Har de faat nogen nye bøker til fiskerbiblioteket iaar? Ja, du maa altsaa skrive om alt forstaar du.

Din hengivne bror —

P. A. SMEVIK.

VIII.

CLARKFIELD, S. DAK.,
den 28de april 1897.

Kjære far!

Nu er det sandelig over én maaned siden jeg skrev til Andreas, ja det er næsten to; og til dig har jeg ikke skrevet siden juleaften! Naaja; det er eders egen skyld; for hadde dere skrevet oftere, saa hadde dere faat brev oftere ogsaa, og dermed basta. Forresten — det der tullet som jeg begyndte med, nemlig at skrive hver 8de, eller hver 14de dag, det var der nu ingen mening i heller. Det blir jo en 30—40 breve om aaret; og saa lange som jeg gjør dem, vilde det bli store bøker. Dernæst har jeg maattet betale dobbelt porto paa mange av dem, saa det vilde i længden bli et stort pengeutlæg. Forresten blir det mindre at skrive om efterhvert; for jeg har jo skrevet saa utførlig før. Og her findes da intet andet end disse evindelige sletter og endeløse akrer, og saa melkekjør og griser udi myriader. Tilsidst blir man træt av at skrive om det ogsaa.

Amerika er nu et snurrig land allikevel. Idag er det den 28de april, og sandelig om vi ikke er næsten færdige med vaaronnen! Har saadd al byggen og hveten og havren allerede. Maiskornet planter

vi ikke før rundt midten av mai. Og nu har vi dage saa varme som I har det i midten av juli. Det var rent forunderlig at se hvorledes skiftningen fra vinter til vaar gik for sig, eller rettere sagt: overgangen fra vinter til sommer; ti det er egentlig sommer allerede. Hele greia var frasiggjort paa et par ukers tid. Vi hadde fuld vinter ved midten av mars med mindst to fot sne paa marken; men saa kom solskinnet og godveiret, og om en 14 dages tid var sommeren over os. Dette høres rigtignok som et eventyr for eder, men det er nu sandt likevel. Vil i denne forbindelse gjøre den bemerkning, at jeg skal aldrig fortælle andet end den rene sandhed; heller ikke skal jeg overdrive en tøddel. Og kommer der nogen amerikaner hjem til bygden og fortæller andet end det som staar i mine breve, saa vet du hvad du har at rette dig efter. Det er tøis det som han farer med; derom bør du ei ha ringeste tvil.

Nu har jeg da altsaa været med i vaaronnen her. Den andre drengen reiste til Montana ivaares, saa det er bare husbond og onkel og jeg som driver farmen. Jeg har hyret mig ut paa 8 maaneder til 17 dollars pr. maaned. Det blir rundt en 140 dollars eller omkring 400 kroner, og det synes jeg er vakre penger. Dette bør du tie stille med; naar jeg engang kommer hjem igjen og har litt pengerusk med mig, saa liker jeg ikke at betale det hele i skatter, forstaar du.

Men det var om vaararbeidet jeg vilde fortælle litt. Sandelig om det var saa let for mig. Har arbeidet med 3 og 4 hester paa engang hele tiden; og det kan du nok vite var ikke saa greit for mig som

aldrig hadde holdt i tømmerne paa en hest før jeg kom hit. Det var til at begynde med abc'en det, ser du, i alle ting. Her pløier vi ikke bare med én hest. Kjære dig, slikt pusleri vilde ikke forslaa stort. Nei, vi sætter 4 gamper for plogen ad gangen. Og saa *gaar* vi ikke efter plogen, men vi *sætter* os paa den. Plogen er nemlig indrettet med et noksaa godt sæte av jern, og synes du dette er for haardt at sitte paa, som det unegtelig er, saa tar du en *pute* med dig og lægger paa sætet. Naar vi saa har faat akeren pløid, kjører vi den over med et 10—12 fot langt redskap, som bestaar av store, runde staalplater som gaar rundt, hver plate er skarp som en tollekniv. Dette redskap trækkes av 4 hester, og en kar sitter oppaa og kjører. Det er for at faa mulden rigtig fin at vi gjør det. Dette redskap heter paa engelsk *pulvireisor*[1] — ja slik omtrent uttales det, men det staves neppe saa. Men jeg orker ikke gaa ned efter ordboken og stave det efter den, og forresten — du vilde jo ikke vite hvorledes det skulde uttales da.

Fælt er det at lære alt dette i en haandvending for en som er saa dum og grøn som jeg. Alle ting maa læres fra begyndelsen av. Og naar jeg dertil skal arbeide som fuld kar med samme raskhet og gløghet som en fuldbefaren, da er det ikke at undres paa om jeg begaar en og anden bommert iblandt. Var der endda tid til at stanse litt og tænke sig om og se tingene an! Men nei, alt skal gjøres i rykende fart. Allikevel hænder det nu allikevel at grønskollingen gjør ting som en gammel fuldbefaren ikke magter.

Ja, det er hvad jeg gjorde sidste lørdag. Ingen

1) pulvireisor (=pulverizer).

har mindste anelse om hvordan det gik til, og det skal de nok ikke faa heller. Men til dig kan jeg fortælle det. Lørdag hadde vi en aker paa 160 maal som skulde harves. Til harvingen bruker vi tre hester som vi kjører side om side. Kl. 11 om formiddagen var vi færdige at begynde. Husbond reiste da ut paa akeren med mig, for at hjælpe mig at spænde for og vise mig hvordan det skulde gjøres. Efterat han hadde gjort et par vendinger frem og tilbake over akeren, og vist mig alt som var, som han trodde, reiste han hjem, tok et andet spand hester og kjørte til byen. Han kom ikke hjem før om kvelden efter kveldsmat. Kan slet ikke si andet end at denne harvingen forekom mig at være et let og liketil arbeide; for det var bare at snu hestene, styre dem bent efter faaren, og saa selv dilte efter. Det var dog ikke saa let at gaa fort i den løse, "pulveriserte" jorden, det kjendte jeg snart. Alting gik dog rent utmerket indtil middag. Og da klokken var 12 spændte jeg fra og kjørte hjem. Hestene satte jeg paa stalden og foret dem rigtig godt baade med høi og havre; for jeg tænkte at gjøre tungarbeide med dem om eftermiddagen. Gid jeg hadde git dem spiker for havre den dag! Da jeg hadde kvilt en times tid, tok jeg dem ut, la bidslerne paa dem og strøk avgaarde. Jeg kom dog ikke langt bortover tunet, før jeg saa at der var noget galt fat med bidslerne og tømmerne. Saken var at den hesten som skulde gaa paa høire side, hadde jeg sat paa venstre, og den som skulde gaa paa venstre hadde jeg sat paa høire, og dette sanste jeg ikke paa! Stanste straks og gav mig til at lede efter hvad jeg hadde gjort galt. Først prøvde jeg at forandre én

ting med sæletøiet, saa en anden, saa en tredje; og for hver gang jeg hadde forandret noget, prøvde jeg at kjøre, men værre og værre blev det. Tilsidst fandt jeg paa at bytte tømmer mellem to av hestene: den tønmen som gik paa utsiden, satte jeg paa indsiden, og omvendt. Dette gjorde det saapas bedre at jeg kom mig bortpaa akeren. Hele ulykken var at uttømmerne er kortere end indtømmerne, og da jeg satte hestene paa gale siden fik jeg derfor for korte indtømmer. Javist var det forfærdelig dumt at jeg ikke skulde se saapas; men faktum er nu at jeg saa det *ikke*. Jeg kom mig dog bortpaa akeren paa en maate og fik harven forspændt, og ivei bar det med arbeidet. Alting gik godt og vel til jeg skulde snu første gangen; men da for hin manden i hestene; ti da jeg holdt igjen paa den ene tømmen og slog paa med den anden, trak jeg hoderne sammen paa hestene, og de til at snøfte og slaa op med bakbenene og skape sig aldeles tullete. Det værste var at jeg hadde to unghester som vi netop hadde kjørt ind under vaararbeidet, og det tok ingenting før de blev galne. Da jeg endelig langt om længe hadde faat dem snudd og i faaren igjen og skulde tilbake over akeren, *gik* de ikke, nei de *sprang*. Det gik i smaatrav hele akeren bortover. Men du, far, har neppe nogensinde sprunget efter en harv i varmen i løs muldjord over en endeløs aker, saa du forstaar neppe hvad dette hadde paa sig. Da jeg var kommet til den andre enden og skulde til at snu igjen, gik det like ens, bare med den forskjel at hestene blev endnu værre. Da begyndte sinnet at koke op i mig, og jeg tænkte som saa at jeg skulde da vel sagtens trætte

disse fillegampene ut; for leitet det paa mig i denne løse mulden, saa maatte det vel ta paa dem ogsaa. Da jeg nu hadde faat dem skikkelig og vel snudd, smeiste jeg paa dem bare saa det sang i bakstykkerne deres; og nu gik det bortover akeren saa fort som det paa noget sæt og vis var mulig for mig at følge. Dog — da jeg kom ut faaren, forstod jeg at dette umulig gik an, for dette holdt jeg ikke ut til kvelds. Derfor gik jeg nu fremom hestene, tok dem ved bidslerne og prøvde at snu dem paa den maate. Dette likte de ikke heller, og da jeg ikke godt kunde se bakom hestene, hadde jeg saa nær veltet harven; dette gjorde gampene endda mere ustyrlige. Aa du store min hvor jeg strævet! Sint var jeg, og sveit var jeg, saa det bare silte nedover ryggen. Men at slutte gik umulig an; for det vilde være en skam jeg aldrig kunde overvinde. Derfor var det ikke noget andet at gjøre end at holde paa. Naaja; jeg holdt da paa ogsaa, — hele eftermiddagen utover, og enten du vil tro mig eller ikke, saa var hestene *værre* sidste gangen jeg snudde dem end den første; for nu var det bare paa ytterste nippet at de ikke rendte fra mig. Kl. ½6 var jeg færdig med akeren, og da kjendtes det omtrent som jeg var færdig med mig selv ogsaa. Jeg var saa træt, og saa *saar* bak, at jeg ikke hadde orket at gaa hjem om de saa hadde git mig hele farmen. Derfor kravlet jeg mig op paa én av hestene og skulde ride. Men den del av min krop som jeg skulde sitte paa, var saa saar at det var umulig at *sitte* paa hesteryggen. Derfor la jeg mig paa maven. Paa denne maate kom jeg anstigende tilgaards. Onkel holdt netop paa at gi grisene da jeg kom, og da han fik se mig i den stilling, blev han sint

og gav vondt fra sig, fordi jeg for saa uvørent frem; for hvis hestene blev skræmt, hvorledes skulde jeg da kunde holde dem? Jeg *orket* simpelt hen ikke at svare ham, — sa aldrig et muk. Den kveld kunde jeg ikke sitte paa melkeskamlen da jeg skulde melke, jeg maatte staa paa knæ, saa medtat var jeg i agterspeilet. Og saa ondt gjorde det for hver gang jeg skulde bevæge mig at hadde det ikke været for skams skyld, hadde jeg sat mig plent ned og stortutet. Da husbond kom hjem om kvelden, vilde han vite hvor langt jeg var kommet med harvingen; og da jeg fortalte ham, som sandt var, at jeg blev færdig kl. ½6, blev han næsten vond fordi han trodde jeg gjorde nar av ham. Da var det ikke frit for at jeg blev litt harm, jeg ogsaa; og saa mente jeg paa at hvis han ikke trodde, saa var det bedst han *grov* sig bortpaa akeren og saa efter. Og mener du ikke at han gik, trods det allerede var halvmørkt lørdagskvelden! "Ja," mente han da han kom tilbake, "dette kunde ikke én i hvert hundrede ha gjort." Da syntes jeg nok at svien der bak blev litt mindre utaalelig. "Aa," sa jeg, "dette er da vel ikke noget karsstykke!" —

Huf da, nu er jeg saa søvnig at øinene *siger* sammen. Kjære eder alle sammen, nu maa I være flittige at skrive! Husk, I er mange som kan skrive, men jeg er alene! Og om der skulde gaa en stund før den sidste som skrev, fik svar, saa kan en anden skrive. Naar en har trællet hele dagen i denne stekende varmen, saa falder det ikke saa let at sætte sig ned at skrive brev, skal I tro. Saa en flittig hilsen til eder alle, og især til mor!

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

IX.

Clarkfield, S. Dak.,
den 20de august 1897.

Kjære brormand!

"Rullar ho, baara, so breid og blank millom landi." Du mindes vel, bror min, hvor ofte vi pleiet gjenta denne linjen naar vi laa ute paa havet i sommernatten og rugget og vugget os sagte paa tungalla? Aaja, det var nu Kana'an for mig, det. —

Ja, du gir altsaa vondt fra dig, forstaar jeg, fordi jeg ikke har skrevet oftere. Aldrig bry dig med det, bror, for det biter saa ikke paa likevel. Og forresten vilde du slet ikke gjøre det hvis du kjendte noget til de forholde jeg færdes i. Nei, du vilde heller skrive et langt brev til mig hver uke og aldrig vente paa noget svar. Naar lørdags- og søndagskvelden kom, vilde du ta like ufortrøden fat, selv om du ikke hørte mukket fra mig paa maanedsvis.

Hvad er det da som staar paa mig, spør du? Det er alt og ingenting, det gut. Aaja, det er vel helst ingenting; det er bare det urolige nordlandsblodet som ikke lar mig ifred. Og naar jeg ser paa det *forstandig*, blir jeg aldeles overbevist om det ogsaa; for jeg er aldeles frisk, spiser som en hest, og sover bra — efter kl. 12 om natten. Før den tid er heten saa utaa-

lelig at det er umulig at faa søvn paa øinene; ja selv en syvsover som du vilde ikke kunde gjøre det, og da kan du saa omtrent skjønne at det maa være varmt. Nei, jeg overdriver ikke det mindste naar jeg sier at det er som i en bakerovn. Kan godt hænde at Amerika er et Kana'an, men det blir nu en stund endnu før jeg sier det. Og skal det leite saa paa kræfterne herefter som det har gjort hittil, saa oplever jeg neppe den dag jeg sier det heller. Ifjorvinter veiet jeg 180 engelske pund, og forleden dag da jeg skulde se hvor meget jeg hadde lagt paa mig efterat ha spist al denne gode maten saalænge, stod jeg snaut 140! Saa skal det holde paa slik, saa blir jeg ikke svært til kar naar jeg engang kommer hjem igjen. Klærne som jeg hadde med fra Norge, er nu saa rumme at bukserne hænger og slænger rundt læggerne, mest som jeg hadde sydd sammen to stakker og hængt paa mig.

Arbeidet falder forfærdelig tungt for nykommeren. "Harvesten" — skuronnen — tok haardt paa mig; det var utelukkende brøitarbeide hele tiden. Vet du hvad, bror: jeg er kommet til det resultat at hvis folket i Norge arbeidet saa haardt som man maa gjøre her, saa vilde der være langt større velstand end der er. Derborte arbeider man ikke, derborte gaar man bare og suller.

Det værste er dog ikke at jeg synes arbeidet er saa haardt; for det gaar dog paa en maate. Nei, det værste er at jeg begynder at vantrives saa sørgelig, rigtig ildtrives, forstaar du. Gaar bare her og sturer og murrer for mig selv mellem kjør og svin og tænker

paa at nu "rullar ho, baara, so breid og blank millom landi".

Nei om jeg kan forstaa mig paa dette folket jeg er kommet iblandt, — især paa ungdommen da. Nei, jeg begriper dem slet ikke. Alt det, næsten, som vi syntes var trøisomt hjemme i Smeviken, eksisterer ikke for disse karene her. Husker du hvor vi kunde samles om søndagseftermiddagene og om søndagskveldene oppe i lierne om sommeren og der leike os med forskjellig? Husker du hvor morsomt det var, alle de historier og eventyr vi fortalte? Mindes du hvor gripende visen klang utover hei og skog? Og saa alle takene vi tok, og alle skjelmstykkerne vi gjorde. Endda vi ikke kom hjem før frempaa morgenen mangen gang, var vi saa vake som tenna[1] naar mor kom og vækket os. Men noget slikt liv findes ikke her. Nei, dette er en anden verden, en *død* verden hadde jeg nær sagt. For det første er nu klimatet saa tungt og trykkende, at du ikke orker røre dig om du har en fristund; kræfterne og motet ligger der som svimeslaat. Og saa er ungdommen saa aldeles omsnud anderledes; det er mest som det ikke var samme folket. Kan ikke forstaa hvorledes det er gaat til at norsk ungdom hertillands og norsk ungdom i Norge skal være blit to raser, saa aldeles forskjellige; men det er hvad de er. Rigtignok synes jeg at jeg har ret, og at de tar feil; men det er der svært liten lise i for mig, al den tid og stund jeg staar alene med mit syn. Nei, om søndagskveldene hertillands kan nogen gutter samle sig paa et eller andet sted, og saa fortælles der de liderligste regler

1) tenna, en maakesort.

som man kan tænke sig, eller ogsaa har de en kagge øl at belje i sig. Naaja, da blir reglerne just ikke penere. Er det en gut som er kommet sig noget frem, har han kanske hest og en fin vogn, og med disse greier stryker han avsted til en eller anden jente og tar hende med sig ut paa en kjøretur. Hittil har jeg ikke set gutter og jenter komme sammen i flokkevis om søndagskvelden til virkelig frisk, sund, uskyldig lek. Det skal likesom være simpelt og uanstændig, tror man; akkurat som det andre skulde være saa meget anstændigere! Aldrig skulde du ha hørt noget saa bakvendt.

Slik er det nu idetmindste her i nabolaget. Haaper det er anderledes paa andre steder, for dette er at svelte ihjel paa. Hadde jeg saasandt bøker, saa skulde jeg nok greie mig en tid. Men tror du her findes noget saadant som et folkebibliotek? Aaneida! Trods al verdensmammonen deres har de ikke faat sig til noget slikt. Alle de fortællingsbøker jeg endnu har kommet over, er "Onkel Toms hytte", "Paa ski over Grønland", og "Jers Baardsens levnetsløp". De to gamle bergenserne jeg nævnte i et af mine forrige breve, hadde dem alle tre; fra dem fik jeg laant dem, og dette har nu været min søndagskost utover sommeren. Vistnok findes her bøker paa engelsk rundt om i husene; men dem kan jo ikke jeg gjøre bruk av endda. Kunde likesaa ratt by mig tyrkisk eller kinesisk; og forresten tror jeg ikke at ungdommen bruker dem stort heller.

Aaja; det kan sagtens hænde at jeg nu ser tingene graat i graat, og at forholdene er bedre end jeg ser

dem. Faar nu haape det; ellers blir det babyloniske fangenskap lovlig langt. —

Du kan vel vite jeg blev glad over det store vaarfisket I gjorde ivaar. Tænk 150 kroner tilmands paa 4 ukers tid! Det er nok adskillig bedre end i selveste Kana'an, det gut. Og nu lider det saa langt frempaa aaret at I faar mørke nætter, og saa — kommer silden! Huf da, jeg tror jeg pakker sammen og reiser! Hvad glæde skal jeg ha av de stakkars skillingerne jeg lægger mig op naar jeg maa slite saa usigelig tungt for dem, og saa gaa her og ildtrives slik atpaa? "Rullar ho, baara, so breid og blank millom landi." Aaja, ho rullar nok endda. —

Dette tullet skrev jeg igaarkveld. Nu har jeg læst det igjennem og ser at det er det rene tull alt sammen. Nei, du kan da vite at jeg ikke føler det saa umulig at være her heller, og ikke har jeg mindste *tanke* paa at komme hjem før tiden er omme. Var vel rigtig træt og ekstra motløs igaaraftes, og derfor blev brevet saa trist og traurig. Jeg har da litt moro iblandt, skjønt den er av et rart slag. Ja, nu skal du bare høre:

Før vi begyndte med skuronnen (*"harvest"* kaldes den paa engelsk) hadde vi høionnen, og det arbeide ogsaa gjøres nok helt forskjellig hertillands. Vi kjører ikke alt høiet i hus naar det er tørt, slik som hjemme; men vi sætter det op i stakker, saa store som huser og sommetider større. Saa kjører vi da hjem om vinteren alt efter som leilighet og føre er til. Til at sætte høiet sammen paa denne maate bruker vi et slags redskap eller maskine av træ; dertil nogen store blokker og lange taljer, og ved hjælp av

disse greier kan vi da kjøre store læs op paa toppen av stakken. Dette maskineri kaldes en *"stacker"*.

To av naboerne her og husbond har hver sin store prærieslaat paa 160 maal liggende side om side ute paa prærien, og — som rimelig er — pleier disse tre naboer hver sommer at slaa sig sammen og hjælpe hverandre i høionnen. Vi maa derfor hjælpe baade han Paal-Ola og han Gammel-Sjur, og saa kommer de til os paa gjenarbeide. Sjørdalinger er de alle tre, disse karene, baade husbond, han Paal-Ola og han Gammel-Sjur. Paal-Ola er en stor sterk prylert av en kar, men meget godmodig av sig; dog — blir han først sint, saa har han vanskelig for at styre sig. Gammel-Sjur er netop det motsatte: en liten, mager, optørket kall, bare skind og bein og bukser og astma, med stridt, langt skiddent-gult skjeg. Og saa ilter og ilsk og bidsk er han med det gneldrende maalet sit, at jeg blev rigtig staaende og undre mig paa hvad slags kar dette var første gang jeg saa ham. Husbond og han Gammel-Sjur eier en saadan *"stacker"* sammen, og han Paal-Ola har altid faat bruke den. Men nu vilde ulykken — eller var det lykken? — at der skulde være det bitreste fiendskap mellem han Gammel-Sjur og han Paal-Ola. Dette skal ha varet helt siden de kom til settlementet for en 30 aar siden, og da kan en nok vite at grannelaget ikke har været det bedste dem imellem fremover. Og iaar hadde han Gammel-Sjur sat sig i hodet, at han Paal-Ola ikke skulde faa bruke "stackeren" hans; han skulde værs'god faa slite høiet op paa stakken med *armene*, — saa fik han kjende! Allerede en god stund før høionnen begyndte, hadde han Gammel-Sjur sagt fra

til husbond, at han Paal-Ola fik ikke bruke "stackeren" iaar, det fik han *endelig* huske paa. Husbond brøt sig ikke noget om hvad gamlingen sa. Og da han Paal-Ola var færdig til at sætte op høiet sit, kjørte jeg og husbond ut paa prærien, kjørte "stackeren" ut paa slaatten til han Paal-Ola, og gav os, som rimelig var, til at hjælpe manden med at faa stakket høiet sit. Men vi var ikke kommet skikkelig igang med arbeidet før han Gammel-Sjur kommer farende ut paa slaatten, og jeg skal ikke kunde si hvad han strævet værst med: sinnet eller astmaen. Nok er det, de var slemme begge to. En stor haandsag bar han under armen; med den mente han at skjære "stackeren" midt i to; for han Paal-Ola skulde da ikke faa stakket høiet sit med *hans* halvdel av "stackeren", det skulde da *han* være mand for. Da han kom bort til der vi arbeidet, hostet og gneldret og spyttet han saa fælt at vi alle sammen satte i at storle. Og latteren blev straks værre; for da Paal-Ola skjønte hvorfor han Gammel-Sjur var kommet, tok han ham uten videre ceremonier, la ham paa fanget sit akkurat som en unge som skal ha ris, og saa dasket han til baken hans med flathaanden — noksaa lydelig. Men han Paal-Ola for forresten slet ikke stygt med gamlingen, langt derifra. Da han Paal-Ola endelig slap ham, tar gamlingen tilbens hjemover det forteste han kunde. Men kommet midtveis bortpaa slaatten, stanser han pludselig og synes at betænke sig paa noget; derpaa kommer han luskendes tilbake. Arbeidet gik nu i fuld gang, og ingen brøt sig en døit om han Gammel-Sjur. Jeg stod ved stakken og kjørte op; dertil brukte jeg en lang dobbeltalje og et spand hester, og

saa digre læs kjørte vi oppaa stakken ad gangen, at det var bare saavidt spandet greiet det; hestene laa flate paa marken, slik hang de i. Han Gammel-Sjur hadde stillet sig op like ved stakken, som for at se paa os; men ikke et ord kom der ut av hans mund; bare nu og da en hendøende hosterid, og saa et slags pipen fra brystkassen, omtrent som naar man kreister luften ut gjennem en gammel optørket skindsæk. Men engang jeg kjører op et rigtig stort læs, kommer hele greien pludselig deisendes ned, og det var bare *saavidt* jeg ikke fik hodet mit kuttet[1] bent av. Det var *hin* karen som hadde faret i han Gammel-Sjur; for med et eneste snit av kniven sin hadde han kuttet taljen. Da han hadde gjort dette, piltet han bortover prærien det forteste han kunde; og vel saa det. Da blev Paal-Ola rent rasende, og det var bare saavidt vi var istand til at holde ham fra at springe efter gamlingen og rundjule ham. Ja, nu stod vi der pent! 8 mil fra byen, saa det vilde ta næsten en halv dag at faa fat paa en ny talje, og her hadde vi 160 maal fint prærieh*ø*i liggende utover for alle verdens 4 vinde. Mens de øvrige holdt paa at utøse sine følelser for han Gammel-Sjur, og hver kom frem med sit forslag om hvad som burde gjøres med ham og ikke gjøres med ham, hadde jeg undersøkt skaden og fundet at et langspleis vilde gaa gjennem blokkerne med største lethet. Ingen andre av lagets øvrige 5 mand kunde spleise end jeg! Derfor var det vel at ingen tænkte paa det heller. Om 5 minutter hadde jeg skaden reparert; men da var han Paal-Ola saa glad, at han tok mig ifavn og lovte høit og dyrt at jeg skulde faa

1) kuttet, skaaret.

drikke alt det øl jeg bare kunde faa i mig naar vi kom til byen. Skulde bare ønske han hadde lovet mig en skikkelig fortællingsbok! Arbeidet gik rent utmerket resten av dagen, og vi blev virkelig færdige med hele stykket den kvelden. Haardt arbeide var det, men morsomt var det ogsaa paa sin maate. Og da jeg spleiste sammen den taljen, vandt jeg likefrem anseelse, ja berømmelse næsten. Saa du ser altsaa, bror, at jeg har moro ogsaa, er den nu end av et underlig slag.

Nu maa du være snild og skrive baade ofte og meget. Se nu paa dette brevet hvor langt det er! Du kan gjerne hilse den jenten igjen, som du hilste mig fra i dit sidste brev. Aaja, om du skulde glemme det, saa er der ingen skade skedd; nei ikke det mindste; for med *hende* blir det ikke. Skal heller finde mig en her! — Nei, nu gaar jeg og lægger mig.

Din hengivne bror —
P. A. SMEVIK.

P. S.
"Rullar ho, baara, breid og blank millom landi."
D. S.

X.

Clarkfield, S. Dak.,
den 2den december 1897.

Kjære far!

Hjertelig tak skal du ha for dit sidste brev, samt for alle formaningerne det indeholdt! En del av dem kunde du dog gjerne ha sparet dig og git mig nyheter fra hjemmet og hjembygden istedet. Ja, det er ikke det at jeg ikke trænger formaninger; men jeg trænger efterretninger fra hjemmet betydelig mere. Og saa rart det nu end kan høres for dig, men de sidste vil gjøre mig langt mere godt end de første. Det er da rent besynderlig at dere ikke kan forstaa at den eneste maate jeg har til at faa nyheter fra hjemmet paa, er gjennem eders breve, og hvis jeg ikke faar dem ad den vei, saa faar jeg dem altsaa ikke. Aldeles tilfældig nævner bror Andreas i sit sidste brev begravelsen til hende Olina paa Berget. Og der sat jeg og gapte; jeg hadde jo ikke engang hørt at hun var skranten og syk av sig, endsi da død. Og hun som gav mig saamangen god matbiten naar jeg træt og skrubsulten kom forbi fra skolen! — Gud hjertelig velsigne hende der hvor hun nu færdes! — Saaledes er det med andre ting ogsaa; i dit sidste brev fortæller du om høstfisket paa følgende snaue maate:

"Fisket i høst har været daarlig, kanske under middels. Grunden var væsentlig uveir." Dette er alt! Hadde det ikke været til en fiskergut du skrev, hadde det kanske gaat an; men en slik beretning til mig om høstfisket paa Helgeland er betydelig kleinere end ingenting. Hadde du tidd bent stil om det, da hadde ikke mine tanker hat noget at hugge tak i. Nu gaar jeg nemlig her og grunder paa om fisken var paa sørsiden eller paa nordsiden, om der var noget større sild, og hvad slags sild det var, om blækspruten kom iaar ogsaa, om dere fisket nogen laks ihøst, og saa bortover i det uendelige. Slikt burde du skjønne at en fiskergut gik og grundet paa, ja det synes jeg virkelig. Husker godt hvor ofte baade du og andre derhjemme sat der og forundret eder over at folk blev saa dovne til at skrive naar de kom til Amerika. Det synes jeg dog ikke er det mindste underlig længere; for hvis de andre borte i Norge ikke tar det samvittighetsfuldere med brevskrivningen end dere, da har de sandelig ikke noget at beklage sig over. Ja, nu skal jeg holde mund denne gang! —

Det lakker nu atter henimot jul. Skal derfor sende eder en liten julegave. Det blir ikke mere end 5 dollars iaar heller; men blir det rigtig smalhans for eder gjennem vinteren, skal jeg prøve at sende eder litt da.

Venter ikke at faa større hygge i julen iaar heller, skjønt det burde sagtens bli litt bedre end ifjor. Forresten har jeg tænkt ikke at gaa nogensteds. Har derfor bestemt mig paa at sende til "Skandinaven"s bokhandel efter fortællingsbøker for 5 dollars. Naar jeg ikke ødelægger penger paa nogen anden maate,

maa jeg vel ha raad til dette, og noget maa jeg ha til at fordrive tiden med fremover vinteren, jeg ogsaa, ved siden av engelsken. En ungdom kan ikke sætte sig bent ned og bare surmule; for av det blir der vist liten velsignelse.

Stræver fremdeles haardt med engelsken. Benytter næsten hver fristund jeg har til at øve mig i læsning. Uttalen gaar det svært traat med; men jeg lærer dog ordenes betydning litt om senn, saa nu kan jeg følge med og forstaa en samtale noksaa bra; ja jeg begynder endog at prate saa smaat.

Saa maa I ha en rigtig glædelig jul og et godt nytaar! Herren velsigne eder alle!

Din hengivne søn

P. A. SMEVIK.

XI.

Clarkfield, S. Dak.,
den 12te januar 1898.

Kjære bror-gutten!

Kom nu med næven din, kar, saa faar jeg skake den rigtig tilgagns til et godt nytaar! Saaja! Det var bedre. La os nu sætte os til med pipen og ha rigtig en koselig passiar; her er jo næsten halvandet aar siden vi saas!

Til at begynde med maa jeg da si dig hundrede tusen tak for dit sidste brev! Se saa om det ikke hjælper at skjende litt nu og da. Ja denne gang var du virkelig snild; ingen kan si noget andet. Saa du, far blev virkelig vond da han fik mit sidste brev? Naaja, det kan jo hænde at jeg for noget uvørent frem, skjønt jeg kan ikke indse at jeg var urimelig.

Nei, men saa mange rare ting som du beretter om! Jasaa, han Hans Olsen giftet sig i julen, og med *hende!* Der sker sandelig mangt utænkt i denne verden. Men du sier intet om dig selv, bror, i denne veien? Skal du bli gammel-ungkar, du som jeg, eller holder du paa at se dig om efter nogen? Haaper du finder dig rigtig en staut jente og lar det staa til. Far og mor tar paa at bli gamle begge to nu, saa det vilde vel ikke være avveien om der snart kom en yn-

gre kvinde i huset, var hun saasandt bare av det rette slaget. Du faar ikke ta dette fortrydelig op; for det er saa inderlig vel ment! Og skulde du træffe til at raake paa en rigtig bra jente, én som du ikke vilde ha selv, forstaar du, men én som ellers er bra i alle andre maater, saa faar du la mig vite om det. Har endnu ingen jente set hertillands, som jeg skulde like at ha, skjønt jeg har set vakre jenter i lassevis.

Dette minder mig om et julebesøk jeg og husbond var i herom dagen. En 6 mil fra os bor der en trondhjemmer familie ved navn Nilsen. Familien bestaar av følgende 4 medlemmer: først er det faren i huset, han Gammel-Nils, som er enkemand; saa er der alle de unge Nilsa'n. Av dem kommer Jens Nilsa først paa 39 aar, endnu ugift. Saa søsteren, hun Kari Nilsa paa 37 aar, fremdeles ugift; men svært villig til at forandre sig naarsomhelst anledning skulde gives. Saa har vi tilsidst Hans Nilsa paa 35 aar likeledes ugift; men en rigtig grundbra kar forresten. Hver eneste mors sjæl av dem har ildende rødt haar, ja saa rødt at det næsten svir ansigtet dit naar du kommer nær.

Gammel-Nils's skjødesynd er nok den at ville ansees av mennesker. Engang kvindeforeningen møtte hos hende Kari, drev gamlingen paa at husere og rumstere oppe paa fjøstaket den hele utslagne eftermiddag. Han flyttet paa torv og sten, tok av litt her og la litt paa paa et andet sted. Og ret som det var kommanderte han han Jens til at lange sig op baade dette og hint. Hver sjæl som tilgaards kom, maatte lægge merke til han Gammel-Nils, der han drev oppe paa fjøstaket. Og de fleste maatte bort at snakke

med ham litt og forundre sig over hvor rask og rørig han var trods sin høie alder. Da mente Gammel-Nils at dette arbeidet hadde nu ligget saa længe og ventet paa at bli gjort, at idag maatte han virkelig til med det, og han kjendte slet ikke at han var ældre idag end for en 15—20 aar siden.

Her i nabolaget bor der en egte læser, rigtig en av det mørkeste slaget; men en meget bra og anset mand. Denne mand var engang i arbeide hos Nilsa-gutterne. Men kan du gjætte hvad gamlingen gjorde da?' Jo, da manden skal ind at drikke kaffe, saa stryker han Gammel-Nils ut for at holde hestene hans, skjønt der var en stor stolpe midt paa tunet til at binde dem i. Og da manden kommer ut igjen, staar gamlingen der og holder hestene i den ene haand, og i den anden har han Landstads salmebok som han læser høilydt av. Dette skal være den rene sandhet, forsikres det.

Herav kan du sagtens skjønne at gamlingen er et pragteksemplar. Men næsten rarere endda, synes jeg, at han Jens og "hu Kari" er. Det værste er at de er næsten styren efter at faa gifte sig, begge to; og hun endda værre end han. Men det ser ikke ut til at nogen vil forbarme sig over dem. Det undres jeg nu ikke saa stort paa heller; for sandelig om der ikke maatte gaa[1] nød paa tørt land om jeg skulde gifte mig med et kvindfolk som hun Kari. Onkel har fortalt mig at hun har fridd baade til ham og husbond, ja bent ut fridd, og det flere ganger. Hun har nu

1) gaa nød paa tørt land, et ordsprog som ofte brukes paa Helgeland. Betydningen er: der maatte være rigtig nød.

vist ikke opgit alt haap endda, ellers hadde hun nok ikke indbudt dem til gjestebud; jeg fik reise i onkels sted. Men du og *du* saa flot som de lever, og saa god mat som hun Kari kan lage! Hun hadde ikke mindre end 4 sorter kake til kaffen. Var næsten sturen av mig hele dagen efterpaa, trods det at jeg prøvde at agte mig, saa jeg ikke skulde begaa fraadseri. Skjønt det paa en maate var trøisomt at sitte og se paa hvorledes hun Kari gjorde sig til for husbond, og skjønt vi fik saa meget god mat og drikke, allikevel er det omtrent den langsomste eftermiddag jeg har tilbragt. Det var næsten umulig at finde paa noget at snakke om. 4 forskjellige ganger begyndte vi om grisene hans Jens, og 4 forskjellige ganger *maatte* vi gaa fra dem igjen. Saa sat vi da der og saa paa hverandre og sa "ha og ja". Nei folket er saa meget anderledes her end i Norge, at det gaar næsten ikke an at kjende dem igjen.

Jeg følte det langtfra saa ensomt iaar i julen som ifjor. Begynder at komme mig ind i forholdene litt om senn, og kjender mig derfor mere hjemme. Man kan jo vænne sig til saa mangt. Men hvorledes nogen kan *lokke* folk til at reise til Amerika, det er mere end jeg kan forstaa. Det vilde jeg ikke gjøre om jeg saa fik al verdens gods og guld i bytte. Den største lykke i livet ligger ikke i at spare sig sammen nogen skillinger, langtifra! Nei, vet du, bror, hvad som er den største livslykke? Jo, *det er at være tilfreds med hvad du har.* Dette er noget jeg har kommet til kundskap om gjennem vaakne nætter, og jeg *vet* det er rigtig. Jo mere jeg sør av strævet her, desto vissere blir jeg i min sak.

I vinter har jeg bra betaling; har 12 dollars maaneden, og for 8 maaneder næste sommer skal jeg ha 20. Det blir saadan en 730 kroner, og vel saa det. Det er slet ikke værst fortjeneste for en lauskar uten anden børnskap end snaue broken. Der gaar dog adskillig i klær og sko; disse saker er sørgelig kostbare hertillands; men saa agter jeg ikke at klæ mig som nogen keiser heller. For — lykke i livet bestaar ikke i slikt.

Nu lakker det saa langt frempaa natten, at jeg maa krype iseng. Haaper at dette brev finder dig lykkelig og vel fremkommet til Værø, — jeg vil sende det dit. Saa maa du hilse alle som husker mig paa det hjerteligste. Aa kjære dig, bror min, vær nu flittig og skriv langt og meget!

Din hengivne bror—

P. A. SMEVIK.

XII.

CLARKFIELD, S. DAK.,
den 28de februar, 1898.

Kjære far!

Dette brev føler jeg mig litt i beit med. Vet ikke rigtig hvorledes jeg skal gripe saken an. I den første del af brevet dit faar jeg *bare* paapakning, og i den sidste halvdel kan jeg læse mellem linjerne hvor misfornøiet du er med mig. La mig nu først og fremst forsikre dig om at jeg er akkurat samme gutten som forlot Smeviken for over ett og et halvt aar siden; kanske er jeg blit litt mere selvstændig, og intet kan vel være mere naturlig. Men det er ogsaa alt. I alt det andet er jeg den samme. Det kan jo hænde at du har ret i nogen av dine anker; men i de allerfleste gjør du mig den blodigste uret. Har nu t. eks. slet ikke ment at være "storsnutet mot mine forældre"; saa naar du har faat det indtryk, er det av den simple grund at du har lagt mere i mine uttalelser end der virkelig var. Akkurat hvorledes ordene faldt i mit sidste brev til dig, er jeg ikke istand til at huske saa nøie; men det vet jeg da at noget saadant som mangel paa sønlig ærbødighet for far og mor, det var der *ikke;* for noget saadant har jeg endnu aldrig følt; det kan du stole paa. Kan godt

hænde at jeg var noget harm paa dig for de mere end *tarvelige* oplysninger fra hjemmet, som dit forrige brev indeholdt. Dog — harmen faar du nu finde dig i, virkelig faar du det; for jeg hadde aarsak til at bli harm, — ja sint bent ut. Sandelig om jeg ikke har mere grund til at klage over mangel paa faderlig omsorg og kjærlighet end du over sønlig ærbødighet. Der gaar du og stuller hjemme i Smeviken og har litet at bestille nu gjennem vinteren, og endda skriver du ikke saapas som 4 hele sider til mig anden hver maaned! Men du venter at jeg skal skrive anden hver uke, og saa skal det være hele bøker! Dette er simpelt hen uretfærdighet. Men la os nu ikke kives om dette mere; la os heller ræsonnere som saa om hinanden: han gjorde det saa godt som han forstod, og at han ikke forstod det bedre, det kan han ikke hjælpe for.

Og saa vil du vite om ikke dit navn er godt nok for mig, og hvorfor jeg ikke skriver mig Peder Andersen, som jeg heter? Jo far, dit navn er visselig godt nok for mig. Du maa ingenlunde tro at det er ringeagt for dig som fik mig til at kalde mig Smevik istedenfor Andersen. Nei, hør nu her hvorfor jeg forandret navnet mit: her er al verdens Andersens og Anderser i Amerika; men hittil er der nu bare én Smevik da, saavidt jeg vet. Og det har sine fordele for ham. Min post t. eks. kan aldrig forveksles eller ombyttes med nogen andens, hvad den let kunde om der stod Andersen paa den; jeg kan regne op ikke mindre end 4 familier heromkring med navnet Andersen. I et par av disse er der en 7—8 medlemmer, saa du ser det blir mange Andersens det. Og hvad betyr

saa det at jeg heter Andersen? Det betyr simpelt hen det, at jeg er søn av far min. Men hvem i al verden skulde jeg ellers være søn av? Eller hvem er det som ikke er søn av far sin? Dernæst betyr det at far min heter Anders; men saasom nu verden er fuld af Anderser, saa blir det noksaa meget ut i det blaa at være søn av en Anders. Denne Anders kan enten være Per eller Paal; han kan være norsk, svensk, dansk, ja vist tysk og engelsk ogsaa, *tror* jeg. Heter jeg derimot Smevik, saa maa da al verden kunde vite at mit hjem, mit *barndomshjem* altsaa, der hvor gamlefolka bor, det er i Smeviken, det. Og mere end én Smevik findes der neppe i hele verden, saa jeg behøver ikke at frygte for at jeg skal faa mit navn sammenblandet med nogen andens. Du ser altsaa, far, at det ikke var ringeagt hverken for dig eller navnet dit som fik mig til at kalde mig Smevik, men ret og slet praktiske hensyn. Gaa nu ikke derborte og gjør mig uret ved at tro noget andet! For fredens og den gode forstaaelses skyld dig og mig imellem skal jeg sende dig en 5-dollar. Den kan du bruke til tobakspenger fremover vinteren og vaaren. Det pleiet gjerne være trangt om skillinger da, husker jeg.

Du ber mig fortælle utførlig om de kirkelige forholde. Det er dog adskillig mere end jeg magter endnu; jeg forstaar intet angaaende kirken herover uten det at den er i en endeløs røre. Kjender ikke til mindre end 4 norsk-lutherske kirkesamfund, og hvor mange flere der maatte være, vet jeg ikke. Disse 4 er alle sammen norske, de er alle sammen lutherske; men allikevel synes de at ligge i en endeløs strid

indbyrdes. Hvad de trætter om, er jeg ikke saa sikker paa endda; men det er nu noget angaaende læren. Naar jeg faar fuld rede paa tingen, skal jeg nok fortælle dig utførlig om det.

Bra prester har man dog her, det skal være baade visst og sandt. De synes at være *folkets* mænd, saa snilde og forekommende saa du kan ikke tro det. Kanske er de litt *for* snilde. Hadde de mere ben i næsen, saa var det bedre kanhænde i mange maater. Jeg har begyndt at faa laane bøker av presten her, han har store hylder fulde og er mere end villig til at slippe mig til dem. Er netop færdig med "Hans Nielsen Hauge og hans samtid" av den berømte helgelændingen vor. Saasnart jeg faar leilighed, vil jeg avsted og faa den ombyttet. Av dette kan du se at presterne hertillands ikke er saadanne paver som de er i Norge. Nei, her er det nok omsnudd, du: menigheten er herre og presten tjener. Det er vist ikke noget uhørt, forstaar jeg, at menigheten *jager* presten sin naar den blir lei ham. Den bare bent fram sier ham op, ber ham pakke sig. Slik gjorde denne menighet med sin forrige prest. Dog — han hadde en del tilhængere i menigheten, og nu holder disse selvsamme karene paa at holde rent hundeleven. De vet ikke hvad ondt de skal si paa den nye presten, endda han ikke har gjort dem det grynende grand, saavidt som jeg kan skjønne. Og nu holder disse karene paa stadig at true med at gaa ut av menigheten og bygge sig en ny kirke og kalde sig en anden prest, og dette tiltrods for at der ikke er mere end en 10—12 familier. Skulde du ha hørt slikt bakvendt tværbukkevæsen. Aanei, der er nok ikke bare

fordele ved en frikirke heller. Selv en saa varm frikirkeven som du kom nok snart til at indse det. Men som sagt: om de kirkelige forholde skal jeg engang prøve at skrive dig et skikkelig brev naar jeg først faar sat mig skikkelig ind i saken.

Lev saa hjertelig vel! Gaa nu ikke derborte og tro at Per er blit rent indianerhøvding paa saa kort tid!

Hjertelig hilsen til eder alle!

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

XIII.

Clarkfield, S. Dak.,
den 29de april, 1898.

Kjære bror!

Nu ryker det sandt for dyden laust, gut! For nu hører du krigstrommen og hærblaasten fra gaard til gaard. Ja det er nok røket allerede; ti for nogen dage siden erklærte De forenede stater Spanien krig. Vi er altsaa midt oppe i en krig, forstaar du. End om det skulde bli verdenskrig, og Norge skulde drages ind i striden? En verdenskrig er vel ikke saa umulig, nogen av bladene slaar virkelig paa det ogsaa. De mener at slikt ikke er umulig. Naaja Spanien kommer nu til at faa eftertrykkeligen paa pelsen sin, det kan du være sikker paa; og tilpas for dem ogsaa — slik som de har huseret der borte paa Cuba. Sandelig om de ikke fortjener stryk. Og nu sidst paa gik de og sprængte krigsskibet "Maine" i luften. Har du hørt noget saa bestialsk ondskapsfuldt. De fortjener at lemlæstes, hvad de selvfølgelig ogsaa blir.

Ja du har vel læst om alt dette i "Helgelands Tidende", saa jeg behøver ikke at utbrede mig utførligere om hvordan disse ting er gaat til. Vil kun si dig at du ikke i mindste maate maa bli forbauset om du hører at jeg er strøken i krigen. Dette tier

du *bom* stille med til far og mor; ti det er ikke værdt at skræmme gamlingerne før tiden, og det er jo meget uvisst om det bærer ivei endnu. Men jeg har lyst, rasende lyst. Kanske kunde jeg vinde baade ære og berømmelse? Ja, hvem vet? Den amerikanske historie er fuld av eksempler paa fattiggutter som har øvet storverk og vundet sig navn, og slikt lot sig vel gjøre igjen for en uforfærdet ungdom.

Igaar var jeg i byen, og der, kan du tro, var liv og røre; rigtig *excitement*.[1] Naaja, det sidste forstaar du ikke; men bry dig aldrig noget om det; det betyr forresten noget nær det samme som galskap i hodet. Krigsmusikken spilte, og friskarer holdt paa at øve sig. Jeg følte en rent rasende lyst til at gaa med. At skikke spanioler over til Manitous lykkelige jagtmarker blir da rigtignok en lystigere dans end at sitte her og slite paa kopatterne morgen og kveld. Bare jeg tænker paa det, kjender jeg takten av krigsmusikken i benene. Jeg gaar med, gut! Sandelig om jeg ikke gjør. Men jeg vil ind i flaaten, bli marinesoldat, for da kommer jeg paa havet igjen: Tænk dig, bror, at faa pløie blaamyra med et amerikansk panserskib, hvor alle ting er gjort av polert, glitrende skinnende staal! Jeg begynder ogsaa at bli mere og mere utilfreds med livet paa farmen og længselen til havet blir sterkere og sterkere. Derfor er det slik en velsignet anledning som nu byr sig til. Vil de bare ta mig med den engelsken jeg kan; for jeg kan forfærdelig litet endnu. Kan næsten ikke skrive det mindste, og det gaar kleint med læsningen ogsaa,

1) excitement, uro, leven, opstyr.

Men jeg fik love dem at være flittig; for du kan da vite at det er bare et tidsspørsmaal før jeg lærer det!

Dette er alt jeg har tid til at skrive for øieblikket. Skal dog ikke forsegle brevet nu; ti kanhænde jeg føier til mere siden. Nu skal jeg til skolehuset paa et politisk møte. Møtet blir om krigen, og frivillige vil faa anledning til at melde sig ind. Det er slet ikke umulig at ikke jeg ogsaa skriver mig ind ikveld!

Den 30te april.

Faar prøve at slutte dette brev ikveld. Paa møtet igaaraftes gik det livlig. 5 gutter skrev sig ind herfra nabolaget; tre av dem var nordmænd. Nei, jeg blev ikke med. Fik vite at reglerne for at slippe ind i marinen er noksaa strenge. Man maa være saa omtrent fuldkommen legemlig, forstaar jeg; og det er jeg ikke saa sikker paa at jeg er. Vet ikke om hjertet mit er at stole paa. Derfor har jeg tat den urokkelige beslutning at reise til en skikkelig doktor og der faa en grundig undersøkelse. Hvis han sier at jeg er *"all right"*, saa reiser jeg. Bemøi dig aldrig med at fraraa mig! ti hvis jeg reiser, saa er jeg kanske langt tilhavs naar dit næste brev kommer til Clarkfield. Dere bør altsaa ikke skrive før dere hører fra mig. Saasnart jeg har været hos lægen, skal jeg skrive.

Ja nu maa det være slut for denne gangen. Det er kanske bedst likevel at du læser dette brev for far og mor. De har jo paa en maate ret til at vite alle mine planer. Og da dette ikke er noget galt, saa kan de likesaa godt faa vite det først som sidst. Hils mor at jeg er likesaa godt bevaret paa et ameri-

kansk slagskib som jeg er blandt en flok galne hester og hylende griser. Forresten skal vi nu alle dø engang, og enten det saa sker nogen aar før eller senere, kan vel ikke gjøre saa stort til saken; nei det synes jeg virkelig ikke.

Din hengivne bror —

P. A. SMEVIK.

XIV.

Clarkfield, S. Dak.,
den 15de mai 1898.

Kjære bror!

Bare et par ord denne gangen for at berolige eder. Det bærer ikke til krigen allikevel, ialfald ikke før utpaa høsten, og da kanske er basketaket over. Var hos lægen og fik attest fra ham; men da jeg kom hjem og skulde reise, vilde ikke husbond slippe mig før den tid jeg har hyret mig paa, er ute. Har nemlig hyret mig til ham paa 8 maaneder. Der stod jeg da med en temmelig lang næse. Var frygtelig lei over at jeg ikke kunde komme mig avsted. Næste gang skal jeg fortælle hvorledes alt gik til.

Det staar utmerket godt til med helsen. Er frisk som en fisk; men jeg vantrives saa sørgelig. Vil bort fra farmen. Vil ikke gaa her saa'n og være hyrekar —være slave baade helg og ørke. Farmerlivet er et gildt liv for den som eier en farm selv, saa han kan indrette sig og drive som han selv vil; men at være hyrekar paa en stor farm er ikke noget at skryte av.

Orker ikke at skrive mere denne gang. Du faar være snild og gjengjælde ondt med godt. Jeg er motlaus og hugsjuk, ser du.

Din hengivne bror —

P. A. Smevik.

XV.

Clarkfield, S. Dak.,
den 2den september 1898.

Kjære far!

I tænker vel alle slags underlige ting om mig derhjemme, som ikke har latt høre fra mig paa saa lang tid. Hvorfor jeg ikke har skrevet før, er ikke saa let at forklare. Grunden er vel nærmest den, at jeg har været uviss og ubestemt og ikke visst noget sikkert angaaende min egen fremtid.

I dit sidste brev raar du mig til at komme hjem ihøst, ser jeg. Aanei, jeg kan nok ikke komme hjem endda. Vilde ikke ha mange penger igjen naar jeg kom fram til Helgeland, og forresten saa har jeg jo ikke været borte mere end to aar endnu. Nei, for mig gjælder det at bite tænderne sammen og klemme paa.

Jeg maa ikke glemme at fortælle at onkel flyttet fra os sidst i mai. Nu har han bygget sig et pent hus paa et stykke land han eier. Der lever han nu av nogen kjør og høns og et stykke have. Dernæst har han etpar store akrer som han forpagter bort. Alt dette indbringer ham et sorgfrit utkomme, og han styrer bare godt. Det maa allikevel være noksaa langsomt for ham; for han bor der blottendes alene.

Han er rigtig gammelungkar. Naaja, det blir vist flere av slegten. —

Husbond og jeg har drevet alene i hele sommer, og det har ikke alle tider været saa let. Ingen har vi hat til at koke for os; ingen til at vaske. Vi har gjort alt selv, bare vi to. Farmen som vi har drevet er paa 1200 maal. Av kreaturer har vi 8 hester, 40 storfæ hvorav 13 er melkekjør, som maa melkes baade kveld og morgen; 120 griser, og høns i hundrevis, ja, hvormange der er av dem, vet jeg ikke. Husbond er en førsteklasses meierist; derfor maa vi drive paa baade med kjerning og med alt andet dertil hørende. Alt dette har vi styret med i hele sommer — bare vi to, og da kan du saa omtrent skjønne at det blir ikke stor tid til fjas. Det værste av alt er dog matlagningen. Naar en kommer hjem fra marken saa træt, at en ikke orker at drage skankerne efter sig, da at maatte til at koke er værre end alt andet. Allikevel begynder vi nu at bli bra flinke ogsaa til det. Hver regndag studerer vi kokeboken. Naar husbond tar til at fundere paa ett slags suppe, saa tar jeg fat paa noget andet. Vi er rent fæle til at spise suppemat begge to, og derfor er det især den vi lægger os efter at lage. Forresten spiser vi bif med løk, egg og rømme. Av rømme slurper vi i os en forfærdelig mængde. Vi æter rømme med samme rundhaandethet som I spiser surt skjør hjemme. Aanei aldrig bry eder med at misunde mig! For sandelig om der ikke skal andet til for at gjøre livet værdt at leve end god mat. Men som sagt: vi lever godt i matveien.

Hvorfor vi driver slik alene? Jo, ser du, husbond

skal gifte sig ihøst, og derfor liker han ikke at ta noget kvindfolk i huset før kjæringen sjøl kommer. Ikke vilde det være saa let for ham at faa fat paa nogen heller. Kvindfolkene hertillands er nogen underlige karer, ja saa sier nu idetmindste de som forstaar sig paa slike greier. Forresten er det vondt baade for kvindfolk og kar iaar. Husbond har prøvd i hele sommer at faa fat paa en dreng til; men det har ikke lykkedes. Og saa rotet som vi har det med altingen, er det slet ikke at vente at nogen skal ville komme til os.

Fra det sidste brev fra Andreas ser jeg at I ikke trodde jeg mente det saa alvorlig med alt det krigssnakket mit. Det var dog alt andet end spøk fra min side. Straks jeg begyndte at snakke om det, lovte husbond at jeg skulde slippe fra tjenesten. Han fik prøve at faa sig en anden kar i mit sted, sa han. Jeg visste forresten at han ikke hadde ret til at holde mig hvis jeg vilde i krigen. Og da jeg endelig hadde bestemt mig til at reise, reiste jeg først og lot mig undersøke av en dygtig læge; og av ham fik jeg attest paa at der intet manglet mig — *legemlig*. Maatte ha en saadan attest for at kunne bli optat, hadde jeg hørt. Dette var en lørdag. Da jeg kom hjem lørdagskveld, sa jeg fra til husbond at paa mandag reiste jeg. Da kom han næsten paa graaten. Og saa tok han til at tigge paa mig om ikke at forlate ham nu. Reiste jeg fra ham, maatte han sælge ut næsten hele besætningen; det vilde være umulig for ham at faa nogen kar som vilde ta det slik som jeg hadde det. Forresten kunde han ikke greie sig bare med én kar, han maatte ha to; for der var ikke nogen

kar paa de kanter som kunde arbeide slik som jeg kunde. Nei, jeg maatte ikke forlate ham; det kom til at gaa rent galt med ham om jeg nu reiste. Slik holdt han paa at tigge og argumentere. Men nu har jeg været hos denne mand like siden jeg kom til Amerika, og saa rent eiegod og snild hadde han været mot mig hele tiden, at jeg begyndte at synes at dette var galt. Alt farmarbeide hadde han taalmodig lært mig; mine mange feil har han godmodig baaret over med. Han hadde git mig bedre hyre end nogen anden kar hadde der i nabolaget, skjønt jeg var bare nykommer. Det lille engelsk jeg kunde, var han ogsaa far for, og for et par uker siden hadde han lagt paa 4 dollars paa hyren pr. maaned — uten at jeg saa meget som ymtet om paalæg, og en slik kar var det ikke saa godt at være vrang mot. Enden paa det hele blev at jeg ikke hadde hjerte til at forlate ham i den stilling han var.

Forresten var det ikke akkurat bare for at komme i krigen jeg vilde ivei. Nei, det var det ikke. Men jeg begyndte at se at jeg holdt ikke livet som hyrekar ut i længden. Det blev mere og mere umulig. Det var ikke netop det at arbeidet var saa tungt; for den saks skyld skulde jeg ikke ha knurret stort; men det slags arbeide tapte litt efter litt al interesse for mig. Saa længe det var nyt, var det interessant; men efterat jeg hadde lært det, kunde det ikke holde tankerne fangen. De rumsterte ute i andre verdener. Derfor har jeg nu bestemt mig for at slaa ind paa noget andet. Jeg vil reise til en norsk-amerikansk høiskole i vinter. Vil dit for at lære engelsk om ikke for noget andet. Skal reise om et par maaneder

eller saa. Jo, bare send mine breve hit indtil videre; for de vil bli sendt efter mig hvor jeg saa end er.

Forleden dag hadde jeg en noksaa alvorlig hændelse: et hestespand løp løbsk med mig. Men jeg kom fra det aldeles uskadt; jeg orker ikke fortælle om det, det vil bare skræmme mor. Forresten faar dere ikke være saa forskrækkelig rædde for mig; folk dør ikke oftere her end paa Helgeland, saavidt jeg kan forstaa; og du, far, tror jo ikke at nogen dør før tiden kommer, og saalænge du har den tro, behøver du ikke at gaa der og ængste dig for mig.

Saa maa du hilse mor fra mig! Hende skal du hilse *meget*. Gud velsigne mor — ja og dig ogsaa, far, ikke for det.

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

XVI.

———————, S. Dak.,
den 18de december 1898.

Kjære bror!

"Rullar ho, baara, so breid og blank millom landi."

Uti dit sidste brev var der nok av baade sorger og glæder, og du faar ha tak for begge dele! Mest skal du ha tak for at du skrev saa utførlig om alle ting! — .

Saa, mor har skrantet utover høsten? Og nu har hun atter hat et anfald av sit gamle hjerteonde? Aaja, det er saa ventendes, det. Naar jeg nu ser tilbake paa vort liv, saa forekommer det mig, ret som det er, at vi kunde ha gjort hjertet hendes sterkere. Ikke det at jeg føler at vi har været værre mot mor vor end andre toskete gutter paa vor alder — nei vi maa da vist ha været en god del bedre. Men saa kan vi vel ikke negte, hverken du eller jeg, at mor har fældt mangen unødvendig taare over vore gapestreker og toskete uforstand. I denne stund kan jeg saa grangivelig se hendes ansigt for mig den første gang jeg strøk paa dans. Du mindes kanske den gangen, du ogsaa. Liten glæde hadde jeg sandelig av det! — Og saa alle de utallige ganger hun har

staat oppe paa bakken i et forrykende veir og overhængdig hav og stirret efter baaten vor, om den ikke snart skulde komme om odden. Du husker nok den natten for 4 aar siden da du og jeg maatte overnatte paa Taraholmen? Slikt tar paa hjertet til mor! Og jeg mindes nok hvordan hun tok det da vi fik tidende om at du hadde gaat 4 døgn paa en øde holme i Fleinvær sidst i januar, den gangen I gik hen og forliste paa nordveien til Lofoten. Da hun fik høre om den livsfare jeg hadde været i paa Værø-havet hin mindeværdige 25de januar i 93, blev hun sengeliggende. Og mange, mange andre ganger seiler nu forbi mit indre syn, som jeg sitter her og skriver dette. For ikke at være ældre karene end vi er, du og jeg, har vi nok tat mangen haard tørn. Allikevel — jeg er stygt ræd for at det tok værre paa hende som hjemme sat end paa os som ute var. Og det vil jeg bede dig om, Andreas brora min, at du maa være snild mot mor de dage hun har igjen. La hende ikke ta ett eneste steg som du kan ta i hendes sted! Husk paa, at nu faar du være snild mot hende baade for dig og mig. Er du *rigtig* snild mot mor, saa skal du faa en pen julegave fra mig iaar endda det er saa trangt om skillingerne.

— — — — — — —

Næste nat.

Nu er jeg student, gut! Nei det er sandt: norsklæreren sa i klassen forleden dag, at vi var ikke studenter; vi var bare *elever*. Studenter — paa *norsk* — blir man ikke før man har gaat paa skole en 7—8 aar og saa kommer ind paa universitetet. F-y-i sa'n! Ja da blir nok aldrig jeg student. Men vi er da studenter

paa *engelsk*, det lar sig aldrig bortdisputere. Heri byen kaldes vi aldrig noget andet end "the students". Det betyr paa norsk: studenterne. Nei, desværre du, alle engelske ord er ikke saa lette som dette.

Kan ikke gi mig til at fortælle dig om livet her denne gang. Vil bare si at jeg har været her én maaned nu snart, og at jeg liker det svært godt, — ja, har aldrig været saa tilfreds siden jeg kom til Amerika. Kanske det kunde bety noget, det og? Ja, hvem vet?

Her skal du høre hvad jeg studerer fortiden: det er Forenede staters historie; engelsk læsning; engelsk stavning; engelsk grammatik; regning; norsk og religion. Alle fagene og undervisningen er i det engelske sprog uten de to sidste, men de er paa norsk, kan du skjønne. Det er noksaa vanskelig altsammen uten norsk og religion. Især Forenede staters historie og regning; og det kommer an paa at jeg kan saa sørgelig litet engelsk endnu. Det meste av historieleksen maa jeg oversætte til norsk før jeg kan lære den, og da kan du skjønne at det gaar tûngt. Dertil er lekserne styggelig lange, — hele 10—12 sider for hver dag, og dette skal kunnes saagodtsom utenad! Regneopgaverne maa jeg ogsaa oversætte, mange av dem, før jeg kan forstaa dem. Men alt er overmaade interessant. Netop nu holder vi paa at regne brøk. Du store al verden saa meget som jeg har lært bare paa nogen faa dage! Nu kunde jeg nok regne ut lofotloddene for dere. En slik liten fille opgave som at dele 1500 kroner mellem et baatmandskap paa 4 hele karer, én topartkar og én halvkar vilde være bare som smør og brød. Det er bare at

omkalfatre hele greien til en brøk med *common denominator,*[1] og saa dele, derpaa multiplicere, saa har du det hele. Men det er sandt: du har jo ikke vet paa hvad common denominator er for noget, og da det er den alt avhænger av, saa nytter det ikke at forklare dig det. Nei, jeg vet ikke hvad det heter paa norsk; forresten vilde du neppe forstaa det allikevel, da det er noksaa indviklet. Du kan jo spørge far om han husker det fra seminariet.

Engelsk grammatik er et svært morsomt fag, og den gaar saa let som fot i hose. Forresten har jeg vundet berømmelse i det fag, og det gik saa snodig til, at jeg maa fortælle dig om det:

Da jeg kom til skolen var det med den bestemte hensigt at lære engelsk; først og fremst det. Om jeg hadde nogen andre drømme ved siden av, vil jeg ikke nu si noget om. Og skjønt jeg ikke hadde det spor greie paa lærdom, saa kunde jeg da forstaa saapas, at det var umulig at lære engelsk *rigtig* uten at studere den engelske grammatikken.

Da jeg skrev mig ind ved skolen, nævnte jeg dette for bestyreren — naturligvis i al *beskedenhet.* Men han mente at det kunde ikke nytte at begynde med grammatikken nu — især for mig; for i det fag hadde klassen allerede 12 ukers forsprang (skolen begyndte i september), og da jeg slet intet kjendskap hadde til norsk grammatik, og da det faldt mig tungt endnu at læse engelsk, vilde det være umulig for mig at begynde forfra og ta klassen igjen, og forfra *maatte* jeg begynde.

Ja, saa var det ikke andet at gjøre end at slaa

1) common denominator, generalnævner.

sig tiltaals med det da; men misfornøiet var jeg. Saa holdt jeg det da gaaende en ukes tid med de fagene jeg hadde faat. Flittig var jeg som en maur og prøvde at lære mine lekser saa godt det gik an at lære dem. Men — da jeg hadde været her godt og vel en ukes tid, mente jeg at jeg kunde gjøre litt mere endda. Syntes ikke jeg fik fuld valuta for pengene mine. Saa gik jeg ned paa bestyrerens kontor en kveld. Opførte mig svært pent og bar mig uhyre diplomatisk ad. La ham paa hjerte at jeg *maatte* ha mere for pengene mine, saa surt som jeg hadde slitt for dem. Ja, det blev da spørsmaal om hvad mere der var for mig at ta, om der var noget andet fag som jeg hadde de nødvendige forkundskaper til at begynde paa? Nei, det visste jeg ikke akkurat. Men litt om senn lirket jeg dog samtalen ind paa den engelske grammatikken. Bad om at faa kjøpe en lærebok i det fag, saa kunde jeg da begynde saa smaat *for mig selv*. Kanske kunde jeg spørge mig frem hos de andre gutterne, og paa det vis komme paa glid. Jo bevars! Han var da villig til at sælge mig en bok, kan du vite. Lovte endog at hjælpe mig om kveldene, hvis jeg vilde komme ned paa kontoret. Bestyreren er en utmerket forekommende og hjælpsom mand.

Dette var en onsdagskveld. Torsdags formiddag hadde jeg mine timer, saa jeg fik ikke tid til at se i den nye boken før tordags eftermiddag. Men da tok jeg til. Min værelsekamerat er en eiende snild gut, og han var mere end villig til at hjælpe mig. Han er meget yngre end jeg, og syntes vel det var moro, spaar jeg, at undervise mig der var saa meget

større og ældre. Hele torsdags eftermiddag sat jeg over grammatikken, helt til kveldsmaten kl. 6. Fra 7 til 10 gik i de andre lekserne. Men fra 10 til 12 tok jeg atter spændtak med grammatikken. Da tok ordene til at danse rundt for øinene, og derfor krøp jeg iseng. Fredags eftermiddag gik net paa samme maate. Lørdags eftermiddag ogsaa, bare med den forskjel at der ingen lekser var at forberede til imorgen, saa grammatikken fik mindst 9 timer den dag. Søndags morgen var jeg litt i tvil om enten jeg skulde gaa til kirke eller ikke. Sat der og debaterte saken i mit stille sind mens jeg hygget mig med morgenpipen. Som jeg sat der, kom tankerne atter drivende hen paa dit brev og paa — mor, og funderingen endte med at jeg gik til kirken. Men ikke før var jeg hjemkommet og hadde faat middagen godt og vel indenbords, før jeg tok fat igjen, nu fik grammatikken atter 9 timer. Mandags morgen var jeg oppe i svarte otten og til igjen med grammatikken; men da endelig middagen kom, var jeg lei og træt av den, ja aldeles *lutlei*. Syntes det lugtet engelsk grammatik hvor jeg end snudde mig. Dog — da jeg hadde hat middag og hygget mig over en ekstra stor pipe, svandt lugten, og tingene fik et lysere skjær.

Og saa tok jeg boken og ruslet ned til bestyrerens kontor. Om jeg kom for at faa hjælp? — Ja — nei, jeg skulde nok like at bli hørt et stykke, — om han da hadde tid til at overhøre mig? — Hadde jeg lært noget allerede? — Jo, ja det vil si: jeg *trodde* jeg kunde litt. — Og saa tok han boken. Hvor langt jeg var kommet da? — 44 sider, trodde jeg. — Da saa han saa underlig paa mig, akkurat som han

trodde jeg stod der og løi. Men da blev jeg vond, — det rigtig kokte op i mig. Her hadde jeg strævet som en slave med denne grammatikken og ikke undt mig ro hverken dag eller nat, og saa skulde denne karen atpaa holde mig for en løgner naar jeg viste ham frugten av mit stræv. Da mente jeg paa at trodde han ikke, saa hadde han bare til at spørge; for stod det om saa skulde jeg greie mindst 10 sider til. Jeg hadde virkelig lært nær 60 sider; men i de sidste 10 siderne var der noget kringelkrangel paa et par steder som jeg ikke hadde faat skikkelig tak paa, og derfor hadde jeg ikke sagt mere første gang end jeg var akkurat stø i. Saa tar han til at spørge! I førstningen forstod jeg godt at han hadde ondt i sinde, at han mente at seile mig paa grund i én to tre. Og kanske var det frygten herfor som gjorde mit tykke hode saa klart som en sommerdag; for enten du nu vil tro mig eller ikke, saa saa jeg ordene aldeles klart for mig, side op og side ned, lekse efter lekse. Jo, det gik som en dans. Og litt efter hvert tok han til at bli blidere i maalet og mere forekommende og hjælpsom, skjønt jeg ikke trængte stor hjælp. Hele de 60 sider gik jeg uten saagodtsom at stanse. Da vi endelig var færdige, saa han paa mig saa underlig og længe; derpaa lo han stille. "Ja, imorgen kan du bare gaa ind i klassen med de andre; dette kunde ikke én i hundrede ha gjort." Det sidste mente han vel ikke, kan du skjønne; men tror du ikke det gjorde mig godt likevel?

Og nu har jeg været i grammatikklassen sammen med de andre en ukes tid. Hvorledes det har gaat? Aaja; op og ned, ned og op; men for det meste op.

Hænger endnu paa, og det agter gutten at gjøre ogsaa. Inderst inde i min sjæl har jeg forresten laast inde et litet løfte, at før eksamen kommer skal jeg være paa toppen av dem alle i *den* klassen. Yes — sir!

Fra nu og til 1ste juni vil det koste mig rundt 100 dollars — 370 kroner! Det kan nok synes naragtig av mig at kaste bort saa mange penger; men — ja, jeg vil nu prøve likevel. Ser ikke hvorledes jeg skulde lære engelsk skikkelig paa nogen anden maate; derfor er jeg nu her. Og hvis jeg skulde vinde frem til noget bedre end at taatte[1] paa kospenerne hele mit liv, saa mener jeg vi lar pengene springe.

Saa maa du leve saa inderlig vel, bror min! Ha nu en rigtig glædelig jul og et godt nytaar! Skriv straks du er kommet frem til Lofoten, saa slipper jeg at gaa her hele vinteren og frygte for at det er gaat galt paa nordveien.

Din veslebror —

P. A. SMEVIK.

---

1) taatte, slite.

XVII.

————————, S. Dak.,
den 23de mai 1898.

Kjære far!

Du faar ha tak for sidste brev! Det var bra at høre at bror er lykkelig og vel fremkommet til Lofoten. Maatte han nu saasandt gjøre godt fiske! —

Dit brev gjorde mig ondt. Jeg var baade harm og tungsindig efterat at ha læst det. Jeg har prøvd at tro at du mener det vel med mig, og at det kun er av kjærlighet at du skriver saa forkjært som du gjør. Du synes slet ikke at huske paa at jeg nu er 23 aar gammel; og desformedelst burde jeg vel efter naturens lov og orden snart bli istand til at staa paa mine egne ben. Og da jeg ikke kan vente at faa holde dig i haanden hele mit liv utigjennem, saa tænker jeg vi nu saa smaat begynder at kutte løs. Skulde det vise sig at gutten ikke formaar at gaa endnu, saa faar han krype; ingen anden raad med det. Nu skal du ikke gaa hen og tro at dette er sagt av uærbødighet til dig; for det er det ikke. Heller ikke har jeg glemt at du er far min. Men der er nemlig den slemme hake ved denne sak, og den synes du slet ikke at merke, at jeg færdes i én verdensdel og du i en anden, — ja og i min er du ikke synderlig kjendt. Derfor kan jeg ikke forstaa hvorledes du kan sitte

derhjemme i Smeviken og raa mig til hvad jeg skal ta mig fore herute paa Dakota-prærien; for der er ikke saa rent liten forskjel, skal jeg si dig, paa de to steder.

Jeg synes virkelig at du tar for meget paa vei over "at jeg kaster bort pengene mine ved at gaa paa skole." Sandelig om jeg ikke har gjort det i den bedste hensigt. "Dertil har ikke Herren git mig evner," sier du. Neinei; kan saa være du har ret. Men naar sa Han dig det? Jeg vet saa vel at jeg ikke har saa godt hode som du og bror Andreas; jeg hørte da det saa ofte i opveksten at jeg kan huske *den* leksen. Og "hvad en ikke kan faa, nytter det ikke at tænke paa," sa fanten da han kokte suppe paa spikeren. Men la mig spørge dig i al oprigtighet: hvorav vet du saa vist at jeg ikke duer til boken? Ja, du husker hvor bedrøvelig seigt det gik med katekismen og forklaringen; aaja, jeg mindes det, jeg og. Jeg var altid en uforbederlig tyrk naar noget skulde læres utenad; men jamen om jeg ikke tok min mon igjen naar det bar til med uttydningen; da svarte jeg mangen gang hvor hele skolen stod stille. Forresten er dette om utenadlæringen det kleineste argument du kunde finde. Herom dagen hørte jeg i norskklassen at baade Bjørnstjerne Bjørnson og Jonas Lie var nogen fæle slamper paa skolen, ja rigtig egte gauker — *tørgauker* —; men se bare for gilde karer det blev av de fyrene! De blev storkulter begge to. Og hvem vet om ikke jeg ogsaa kunde ha gaver i bokveien? Ja, hvem vet? Ikke det at jeg formaster mig til at tro at jeg kunde drive det til noget saa stort som hine karer; for det tror jeg ikke. Men om jeg nu kravlet mig litt høiere op end til fisker i

Smeviken eller farmer paa Dakota-prærien? Var saa ikke disse skarve dollarne vel anbragte? Jeg bare spør, jeg. Du synes det er saa rent borti natten galt at jeg skal ødelægge pengene mine paa disse greierne; men — ser du — er maalet stort, saa blir taket tungt. Ingen raad med det; for slik er det altid. Jeg har nu begyndt, og jeg *vil* fortsætte, saafremt Gud under mig liv og helsen. Jeg har været ved skolen ikke mere end en 5 maaneders tid endnu, og jeg har virkelig lært en forfærdelig mængde enten du saa vil tro det eller ikke. Kom jeg nu hjem, saa skulde jeg kjøre dig saa fast at du ikke kom av flekken baade i ett og andet.

Kjære far, bli nu ikke vond paa mig for hvad jeg har skrevet i dette brev! Det er hverken storsnudethet eller hoffærdighet, men simpelt hen det som er ret og sandt. Husk at der kommer en tid i guttens liv at han maa ta til at tænke og handle for sig selv, og hvad jeg mener er kun dette: denne tid er nu kommet for mig. Kan ikke se det paa anden maate. Maatte den barmhjertige Gud saasandt holde i styret med mig! Ellers seiler jeg nok baade baat og ladning isænk.

Saa maa du hilse alle fra mig baade hjemme og borte, alle som spør efter mig. Og du kan gjerne fortælle dem at sønnen din, "han Per", er blit student, hvis du da ikke skammer dig over det.

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

P. S.

Skolen er ute om en 8 dages tid. Send derfor mine breve til Clarkfield. Jeg skal skrive til bror — snart, tror jeg. D. S.

XVIII.

Clarkfield, S. Dak.,
den 4de september 1898.

Kjære velsignede bror!

Somme tider tviler jeg paa at jeg kan bli amerikaner, — har vist nævnt det før ogsaa. I de sidste uker har jeg hat en av disse tvilerideme igjen, og denne gang har anfaldet været litt værre end nogensinde. Ret som det er, kommer disse raptuserne over mig. Hvad er det da som staar paa? Nei om jeg det vet! Jeg har liv og helse, fuldt op av god mat og en endda bedre appetit, og slik pleiet vi hjemme i Smeviken at kalde velstand.

Ja, du har god grund til at skjende paa mig denne gang; for jeg burde ha skrevet for længe siden. Saa eiegod og snild en kar som du er, er det stygt at behandle dig slik. Jeg fik dog ikke dit sidste brev før sidst i juni, og siden den tid har jeg været "ustadig og omvankende paa jorden", hat liten tid og endda mindre anledning til at skrive Norges-brev. Nu faar det dog bære laust, og denne gang skal du faa en lang lekse.

Du skal ha saa hjertelig tak for brevet! Tak for alt du fortalte baade fra Lofotfisket, fra forholdene hjemme, og fra alt det andet. Du er en bra kar, du

bror min. Go'hjarta er du, mot og mandom har du for to, og stautere sjøgut vet jeg saa vel ikke seiler leden nordover. Dog — nu har jeg ogsaa skrytt nok denne gang; næste gang kan det godt hænde at du faar skjend, n-ja, det er endog høist sandsynlig.

Det gjorde mig ondt at høre at det skulde gaa saa aldeles bum[1] med fisket sidste vinter. Vet du hvad, bror: end om du gjør som jeg gjorde? Nei, jeg vil ikke *tælle* dig til at reise til Amerika; men her har vi da mat, endda vi maa slite tungt for den. Siden jeg jeg fik dit sidste brev, har dette, sandt at sie, ofte været i mine tanker. Mor og far maatte da ogsaa komme, ser du; for vi kunde ikke ha gamlingerne gaaende der alene og stulle paa sine sidste dage, det vilde være baade synd og skam. Jaja, du faar nu tænke paa dette. Vil dere komme, blev det vel altid en raad med billeterne. Solgte I alt, blev det neppe saa langtfra nok; og skulde det endda bli for litet, fik jeg se om jeg ikke kunde skrape sammen nogen kroner. Vi fik da leie os en farm og ta fat paa Kains yrke. Ja, ikke det at jeg vil være farmer; men du og jeg kunde hjælpes ad at drive farmen; jeg arbeidet med dig gjennem vaaren, sommeren og høsten; og naar saa vinteren kom, tok jeg min del av fortjenesten og strøk avsted paa skolen. Hvad du bør tænke over — grundig — er dette: kunde du rive dig løs fra havet? Vilde du trives med jordarbeide hele dit liv? Ti du er for gammel til at slaa ind paa den vei som jeg har tat. Det er bedst du snakker med gamlingerne om det. Men *raa* eder til at komme vil jeg ikke; for det er en hel del egenkjærlighet i denne tanken, ja uvisst om jeg vilde ha

1) gaa bum, slaa feil.

kommet paa den om ikke egenkjærligheten hadde lagt mig den i sinde. Vilde saa gjerne ha eder alle saa nær at jeg kunde faa komme til eder nu og da.

Saa faar jeg ta til at fortælle litt om mig selv som vanlig; — rikt nok tema, det, ser du.

Da skolen var slut ivaar, hadde jeg ikke mere end 70 dollars igjen. Det var hele kassebeholdningen. Spørsmaalet blev da hvorledes jeg skulde fortjene en masse penger gjennem sommerferien; men da ferien ikke varer længere end tre maaneder, saa maatte der saaomtrent heksekunster til. Tok jeg mig farmarbeide, saa blev det 20 dollars maaneden, altsaa 60 dollars for hele ferien. Men 130 dollars blir snaut nok for næste skoleaar, for skolepenger, kost og losji, bøker, klær, vask, og saa nogen center til klatre[1] penger ogsaa. Dernæst likte jeg ikke at være aldeles ribbet heller naar skolen var ute næste vaar. Der var altsaa intet andet at gjøre end at finde noget mere indbringende. Men hvad skulde saa det bli? Jo, efter mange og lange funderinger bestemte jeg mig for det som saa mangen anden gap har prøvd: jeg gav mig til at være bokagent, tok mig til at sælge bøker. Dog — jeg hadde bare én bok: Heggtveits "Kirkehistorie". Den reiste jeg rundt med og tok bestillinger paa; naar jeg da hadde holdt paa slik et par ukers tid, saa sendte jeg efter bøkerne og avleverte dem. Derpaa til at ta bestillinger igjen. Huf, for et stræv! Av alle maater at tjene penger paa som yankee'en har opfundet, er dog denne den værste; for noget mere gjennembarket Gammel-Erisk skal der *neppe* kunde ophittes. Det infame ligger netop i det at det ser saa rent

1) klatre penger, lommepenger.

uskyldig let ut, akkurat som det bare var lek og moro alt sammen, og saa fylde lommerne med dollars. Ja ser det ikke saa'n ut? Folket her er jo velstaaende; folket her er jo oplyst; derfor maa det ogsaa være et læsende folk; og derfor — maa man nødvendigvis *kjøpe bøker*. Det er da en soleklar sak. Og eftersom man har det saa forfærdelig travelt hele aaret rundt, og derfor har liten leilighet til at se sig om efter bøker, og saasom jeg ikke har set nogen overflod paa dem blandt folk hertillands, saa burde det jo være en sand *velgjerning* at ta sig til at gaa rundt og sælge bøker, — selvfølgelig! Ja folk burde ta mot dig med aapne armer, og endda gi dig nogen center mere end boken koster bare som en slags paaskjønnelse. Altsaa: vil du gjøre virkelig *missionsarbeide* blandt folket, mens du paa samme tid fylder dine egne lommer med klingende mynt, saa skal du gi dig til at sælge bøker. Ja, ser det ikke akkurat saadan ut?

Nogen mil fra skolen ligger en stor norsk bygd. Der er det bare norske folk paa mange, mange mil; og det er velstaaende karer, det kan du lite paa. Til denne bygd bestemte jeg mig at lægge kursen med Heggtveits "Kirkehistorie" og rake sammen et par hundrede dollars i sommerens løp, — ja mindst *to* hundrede. Dertil var der den store fordel med dette sted at det ikke laa saa langt borte. Slap at kaste bort skillinger i jernbanebillet. Kunde makelig række dit med apostlenes hester paa én eftermiddag. Det gaar forresten meget traat med de gamperne hertillands.

Netop som de sidste av mine skolekamerater drog glade nedover til jernbanestationen forat reise hjem til slegt og venner, tok jeg fat paa landeveien. Lang

og svart og svolten laa den foran mig, fuld af alt det som ukjendt var. Mine kameraters lystige sang og latter gjorde mig just ikke lettere om hjertet. Tankerne — disse bedrøvelige tankerne! — kom ranglende og tok til at gjøre sammenligning mellem dem som nu reiste hjem og mig. Hvorfor skulde nu de være saa lykkelige, og jeg—? Nu drog de hjem til far og mor og søskende, og jeg? — De kunde nyde glæde og et sorgløst liv hele ferien utover, og jeg? — Aldrig en tanke behøvde de at ofre paa hvor pengene skulde komme fra til næste skoleaar, men jeg? — — — Nei, dette gik ikke an! Jeg gjorde da det eneste fornuftige som der var at gjøre: jeg bet tænderne sammen og gik paa saa sveiten silte og randt. Fik prøve at gaa dette tullet av mig. Steikende hett var det, og støvet med aldrig et luftdrag i luften. Varmen hadde seget ned paa prærien, hvor den nu laa og bredte sig utover. Efter en stiv times gang tok knærne til at skjælve, hodet blev saa døsig. Dette blev nok litt for meget. Derfor satte jeg mig ned ved veikanten for at puste ut litt, og saa tvang jeg tankerne til at ta fat i de to hundrede dollars som jeg snart skulde tjene. Jo du, det hjalp; det baade lysnet og letnet. Store hauger av glinsende sølvdalere laa der og glitret og glimtet i eftermidagssolen. Jovist skulde det gaa! — Du kan da vel vite det skal gaa! — Jeg hadde jo gjort begyndelsen allerede, og den var ofte den tyngste. Efterat jeg var kommet mig ut paa landet, var der jo intet andet at gjøre end at ta til at rake sammen. Aajo, det skulde nok gaa; sagtens skulde det det ja. — Da jeg nu tok til at rusle videre, syntes Dakota-prærien noksaa vakker.

Jeg tænkte mig til en prest den kvelden. Ham vilde jeg ha til at anbefale boken for mig, og kanske kunde jeg faa husly hos ham for natten; han skulde være en snild kar, hadde jeg hørt. Og det var han virkelig ogsaa; han gav mig baade anbefaling og nattely. Endda jeg kom længe efter at kveldsmaten var over, stelte prestefruen *egenhændig* et godt maaltid for mig. Det værste var at jeg turde ikke spise saa meget som jeg i virkeligheten hadde lyst til; for jeg var saa sørgelig svang,[1] at jeg syntes det var leit at ta til mig alt jeg trængte. Du ser jeg hadde trasket næsten to norske mil siden kl. 2, og det faar matlysten op hos en 23-aaring. Naaja; jeg tok nu *saapas* til mig at jeg var sikker paa at berge mig til maaraas. Den venlige prestemand sat og drøste med mig hele tiden. Han hadde dog ikke synderlig tro paa denne bokhandelen min. Hans tvil anfægtet mig dog ikke synderlig; dertil var jeg for glad over al denne velsignede gode maten som stod paa bordet.

Jeg har saa'nt et underlig vakkert minde fra den nat, at jeg maa fortælle det før jeg slutter. Det var slik en ualmindelig pen, stille, maanelys sommernat; og det værelse jeg hadde, vendte mot kirken, som stod like ovenfor paa den anden side av tunet. Efterat jeg hadde aapnet vinduet, trukket gardinet tilside, og krøpet iseng, blev jeg længe liggende vaaken og se paa kirketaarnet. Taarnfoten var hvit og tok sig saa vakkert ut i det sterke maanelys gjennem det hvite gardin. Jeg sovnet ind med den for øie; og hvad det kom av, vet jeg ikke; men den nat drømte jeg saa pent om mor. Jeg baade saa og talte med hende isøvne.

Men nu orker jeg ikke mere ikveld. Kanhænde jeg skriver brevet færdig imorgen nat.

1) svang, sulten.

Den næste nat.

Den næste morgen var jeg tidlig paa benene. Det var saa'n en skiddengraa hverdagsmorgen av en dag; der laa tyk taake paa prærien med koldt regnrusk. Saa meget desto bedre, tænkte jeg! Idag er det regn, og derfor vil du træffe folk hjemme. Før kvelden kommer har du tjent dine 20 dollars *mindst!* Ja, slet ikke mindre end det. Selv om jeg ikke solgte mere end 17 bøker, saa vilde jeg allikevel ha 20 dollars. Og 17 bøker paa en regndag, naar folk var hjemme, blandt velstandsfolk, blandt oplyste folk, blandt folk som læste, blandt folk som altsaa *maatte* kjøpe bøker, — det var jo en let sak. Var jeg framifraa flink og brukte kjæften og beina rigtig godt, saa maatte det vel gaa an at drive det op til det dobbelte. Tænk, 40 dollars paa en dag! Sier og skriver *et hundrede og otte og firti kroner!* Jeg hug derfor løs paa prestefruens velsignede frokost med et mot og en matlyst som en ung hvalunge. Saa takket jeg i haanden og av dypeste hjerte baade fruen og presten for deres venlighet mot mig. Og da jeg forlot huset, var jeg urokkelig bestemt paa at kjøpe prestefruen en pen julegave og skikke hende "fra en fremmed som De har øvet godt imot." Tjente jeg opimot en 300 dollars paa en tre maaneders tid, saa hadde jeg altid raad til det.

Det hadde, som sagt, regnet den natten. Veiene var bare lort og søle. Derfor tok jeg kanten av veien; men her var græsset saa høit at jeg blev vaat midt op paa laaret. Derfor maatte jeg ut paa veien likevel. Skoene mine var daarlige. Ikke frit for hul paa et par steder, saa det blev ikke længe før det sa sørp, sørp, sørp for hvert skridt jeg tok.

Den første den bedste plads jeg kom til, strøk jeg ind paa; jeg visste det var bare norske folk heromkring, saa jeg var ikke undselig. Om husbond i huset var hjemme? Jeg spurte litt frygtsomt. Jo, han var ute og ga[1] grisan. Jeg ut for at finde ham. Borte ved fjøset gik en middelaldrende mand og stelte og stullet. Saa ærbødig og pent som jeg kunde hilste jeg paa ham. Vilde gjerne gjøre et godt indtryk. "Kan jeg faa sælge dig en bok da mand?" — "Bok, hvad slags bok er det du farer med?" — Han var slet ikke vond eller noget paa den maaten. Derfor tok jeg til saa hjertens glad og fortrøstningsfuld at lægge ut for ham at dette var en kirkehistorie, og det en meget god bok ogsaa. Her kunde han faa se anbefalingen fra presten ogsaa. — "Faa se boken din?" — Joda, det skulde han da! Og mens han bladet den igjennem, forklarte jeg ham at den kunde faaes i tre forskjellige slags bind. Sidst paa viste jeg ham hvor han skulde skrive navnet paa bestillingen. "Nei en bok om prester har jeg ikke bruk for; de karer kjender jeg saa godt at jeg slipper at *læse* om dem." — Dermed gaar han uten videre fra mig, uten nogen mere ræsonnering. Jeg blev staaende en stund aldeles betuttet; men saa tok jeg da til at skjønne at her nyttet det neppe med nogen kirkehistorie. Naaja — trøstet jeg mig med — du kunde nu ikke vente at faa sælge til den første mand du traf!

Den anden plads jeg kom til, var ikke manden hjemme. Konen drev i kjøkkenet med at vaske op efter frokosten. Jaja, det gjorde jo ingen verdens ting om ikke "han far sjøl var heime." Kunde sælge

1) ga' grisan, gav grisene mat.

til ho mor likesaa godt, ja kanske bedre. Freidig gik jeg bort til hende og viste hende boken min; forklarte hende med god opførsel om de tre slags bind: halvt skind til 2.50, helt skind til 3.00; og halvt marokko til 3.50. Hun kunde ta akkurat hvad hun vilde; for det var omtrent det samme for mig. Men raa hende, ja akkurat *raa* hende til at ta det til 3.50 vilde jeg. Det saa saa langt gildere ut, og saa var det saa meget sterkere, saa det blev nok det billigste i længden. Jeg snakket fort og overbevisende. Ret som det var, la jeg merke til at hun vilde si noget; men da klemte jeg paa desto mere. Det gjaldt om at faa anbragt *alle* argumenterne. Tilsidst maatte jeg dog stanse, kan du vite. Og da sa kjærringen kort og tørt: "Vi har ikke tid at læse bøker!" Dette var et motargument som jeg ikke hadde tænkt paa. Derfor lo jeg og prøvde at slaa det hele hen i spøk. Men hun sa aldrig et ord. "Jaja da, mor," prøvde jeg freidig, "jeg skriver dig altsaa paa for en til 3.50, eller vil du heller ha den til 3.00?" Da snur kjærringen sig og *ser* paa mig; men det maa jeg nok si, at de øinene hendes likte jeg ikke netop. "Jeg har jo sagt dig at vi ikke har tid til at læse bøker heri huset!" Dette sa hun saa kvast, at jeg næsten sprat ende op, og saa tar hun limen og gir sig til at sope saa støvet stod vægimellem. Da skjønte jeg at her blev nok ingen handel av. Derfor satte jeg hatten paa og lusket min vei.

Dette begyndte at se noget rart ut; her hadde jeg holdt paa i to stive timer og endda ikke solgt én eneste bok. Allikevel trasket jeg dog ufortrøden videre, trods sørpingen i skoene. Den næste gaard jeg kom ind paa, sat der tre mand paa fjøsdørstokken og røkte sine

piper. Som jeg saa dem sitte der saa koselig, lurte der sig frem en glad tanke hos mig: her skal du sandelig se at jeg sælger tre bøker med éngang! Og jeg til at forklare mit erende og vise dem boken. Den som sat mig nærmest, og som jeg gav boken til først, leverte den uten videre til sin sidemand; denne aapnet den heller ikke; men gav den til den 3dje med disse ord: "Du Ola fær kjøpe boka." Men kan du gjætte hvad Ola gjorde? Jo, han sætter boken paa en sten op mot fjøsvæggen, gir sig saa til at stoppe pipen sin, og hele tiden spør han mig ut om alle mulige ting: om hvor jeg kom fra, om jeg hadde gaat længe paa skole, om hvad jeg studerte til, om jeg kunde arbeide paa farme osv. osv. osv. Og da han hadde faat greie paa alle mulige ting, vil han vite om jeg vilde hyre mig ut til ham for 20 dollars maaneden! — — Nei, jeg trodde ikke det, det vilde si: ikke endda. Kunde jeg ikke faa sælge ham en bok? En bok? Nei han hadde huset fuldt av bøker; han skulde gjerne sælge mig bøker i lassevis. Men som sagt: vilde jeg ha *ærlig* arbeide, saa — De andre to karene var for længe siden lusket bort. Og da det viste sig at være likesaa umulig at sælge Ola en kirkehistorie som at gaa til maanen, maatte jeg pent gaa derfra ogsaa med uforrettet sak.

Da jeg gik nedover veien fra den farmeren, var ikke skridtene saa forfærdelige modige netop. Sandheten var at jeg var aldeles motløs; aldeles. Skulde det gaa slik, saa blev det nok smalhans baade med de 2—3 hundrede dollars og med julepresenten til prestefruen. Allikevel ruslet jeg ind paa den første gaard jeg kom forbi. Lykken var dog ikke noget aparte der heller; for der traf jeg den værste vriompeis av en

trondhjemmer jeg endnu har møtt. Det værste var at han narret mig saa rent borti natten. Først saa han gjennem boken svært opmerksomt, — ja mener du ikke han gav sig til at læse lange stykker endog? Og saa la han boken forsigtig tilsiden akkurat som om han bare vilde betænke sig paa hvad slags bind han skulde ha før han gav mig bestillingen. Der sat jeg der og ventet saa hoppende glad. Saa til at snakke frempaa om det bindet til 3.50; for det vilde ta sig saa godt ut i bokskapet, og saa vilde det vare nedover til børn og børnebørns børn, ja og til *deres* børn ogsaa, ikke for det. Manden sa ikke noget til det paa en stund. Men saa tar han i helt paa en anden kant. Han vilde vite hvad skole jeg kom fra? Naasaa! Om jeg kjendte *den* læreren? Og *den?* Og saa den? Saa-aa! Hvad slags karer var de? Og jeg til at skryte og lægge ut om lærerne til jeg blev rigtig veltalende, som var noksaa naturlig; ti de hadde jo været rent som far og mor mot mig allesammen baade med raad og daad. Sa derfor som sandt var at den skolen var ubetinget den bedste skole i Amerika, og bedre lærere fandtes der neppe om han lette baade med naal og traad, — angaaende det kunde der da ikke være mere end én mening. Da jeg endelig hadde snakket mig tom, flirte han saa inderlig inmari vondt; og saa tar *han* til at fortælle mig hvad slags karer lærerne var, og hvad slags skole det var, og hvad slags kar *jeg* var som skammet mig ved ærlig arbeide og for landet rundt og prakket ind paa folk slikt fanteri. Saa meget ondt har jeg ikke hørt komme ut av et menneskes mund paa saa kort en tid; det rigtig gjøv og lyste om ham. Det første som slog mig efterat jeg begyndte at komme mig av bestyrtel-

sen, var, at her nyttet det aldrig i verden med nogen kirkehistorie. Men da bet ogsaa sinnet mig tilgagns. Og du mindes kanske, du brormand, at naar aanden kommer over mig paa *den* maate, saa pleier jeg ikke at staa i beit for ord netop. Han snakte trondhjemmer og jeg helgelænder, og ordene faldt besynderlig let for os begge to. De endte med at han reiste sig og *svor* paa at han skulde kaste mig ut. Da mente jeg som var at hvis han *turde,* ja hvis han dristet sig til at komme ned paa veien, saa skulde jeg mørbanke ham i den grad, at kjærringen hans skulde faa lete med løgt før hun fandt stykkerne. Selvfølgelig var dette stygt sagt og slet ikke værdig en student; men, du store min, hvordan skal en bære sig ad under slike ekstraordinære tilfælder? Naaja, det var heltigjennem en stormende debat, den halvtimen med trondhjemmeren. Om kvelden fik jeg høre at en av hans brorsønner var blit jaget fra skolen for et par aar siden paa grund av daarlig opførsel; dette var altsaa grunden til hr. farbrors store nidkjærhet.

Da jeg kom til næste gaard, var jeg endnu saa eitrende sint at jeg aldrig gav en goddag enten jeg fik solgt nogen bok eller ikke. Ind strøk jeg dog lel. Her bodde en snild, hyggelig og gudfrygtig gammel enke. Og her skedde miraklet; jeg solgte en bok! Rigtignok var det én til 2.50; og om natten da jeg laa vaaken og tænkte over dagens viderværdigheter, skjønte jeg nok at enken hadde kjøpt boken av skjære medynk med mig.

Aaja, skulde jeg fortælle om alle mine hændelser og gjenvordigheter den dag, saa blev det næsten en hel bok, saa det skal jeg ikke. Skal kun nævne at jeg in-

gen middag fik, at jeg solgte en bok til 3.50 utpaa eftermiddagen, og at jeg var saa heldig at finde en hjertens snild familie at overnatte hos. Men aldrig har jeg været saarere hverken paa krop eller sjæl end da jeg tørnet ind den natten.

Denne forretning holdt jeg paa med akkurat én maaned; da mente jeg det fik være nok av det slaget. Den maaned tjente jeg 25 dollars, hverken mere eller mindre. Siden den tid har jeg været omflakkende; somme tider har det været dagarbeide, saa akkordarbeide. Og nærsagt alle mulige ting har jeg drevet med: — gravet brønder, været med at bygge vindmøller, skaaret griser, træsket, høstet mais, osv. osv. osv. Ikke altid har det været lystmat og lek, det kan du lite paa. Dog — disse ting var dog intet at regne mot at være bokagent. Paa disse maaneder har jeg knepet godt og vel 105 dollars. Og nu agter jeg at holde paa med maishøstningen til uti november, saa kanske jeg kan slaa mig en 60 dollar til. Da bærer det avsted til skolen igjen. Det værste er at jeg taper 10 uker eller én hel termin av skoleaaret iaar ogsaa; for skolen begynder hver høst rundt den 16de september. Det faar dog saa være. Faar prøve at klemme paa med nattelæsning og paa den maate ta gutterne igjen.

Huf, for et langt brev dette blev! Lev nu hjertelig vel for denne gang! Og kommer du nogensinde til Amerika, saa frist aldrig lykken som bokagent.

Din egen bror —

P. A. SMEVIK.

XIX.

_____ S. Dak.,
den 18de februar 1899.

Kjære far!

Nu er det nok lovlig længe siden jeg lot høre fra mig. Er dog frisk og rask som en fisk og befinder mig meget godt i alle maater. Bare jeg er saa gruelig søvnig. Om jeg la mig ned for virkelig at *sove ut,* saa tror jeg at jeg kom til at sove hele to maaneder tilende og ikke endda være fuldsovet. Bare jeg tænker paa det, gjesper jeg. Denne dovenskapen kommer av litt for meget nattelæsning.

Jeg kom til skolen hele to maaneder for sent i høst. Maatte skrape sammen saa mange skillinger som mulig. Alle klasser jeg skulde ta, hadde altsaa det forsprang. Og jeg maatte begynde forfra i alle ting, saa det blev et virkelig nappetak at ta gutterne igjen. Det gik dog forholdsvis let i alle klasser uten i to: nemlig latin og algebra. Latinen er tung, men meget interessant at holde paa med. Ja du, jeg læser virkelig *latin,* og kan allerede skrive saadanne simple sætninger som t. eks. *via est longa* (veien er lang), *vir filio dot consilium* (manden gir sin søn raad!), *nouta vento et remis portatur* (sjømanden bæres av vind og aarer), *labor omnia vincit* (arbeide seirer over alt). Og hvad

du nu end har at si om mine evner, saa har jeg kun det at gi til svar, at enten maa største delen av eleverne ved denne skole være nogen umulige dumrianer, eller ogsaa maa han Per, sønnen din, ha et godt hode likevel; for sandelig om jeg ikke tar mine tak saa let som de bedste af karene her. Nei, dette er ikke skryt. I latin gik det ikke saa tungt med at naa klassen igjen; men værre blev det i algebraen. Det er forresten et noksaa vrangt fag, — en slags regnekunst hvor man bruker bokstaver istedenfor tal, altsaa en slags bokstavregning. Man repræsenterer det ukjendte tal — det tal man leter efter — ved en bokstav, og saa prøver man at finde den sum som bokstaven staar for. Det er dog for indviklede greier at forklare gjennem et brev; men fik jeg snakke med dig, skulde jeg nok paata mig at vise dig hvordan det hele gjøres. Dette fag studerer jeg nu paa egen haand i alle de fristunder jeg kan lure mig til. Om jeg kan naa klassen før aaret er omme, er jeg endnu ikke sikker paa; men jeg haaper det.

Iaar studerer jeg følgende fag: latin, algebra, verdenshistorie, amerikansk literatur og literaturhistorie, geografi, fysik, norsk og religion. Det er uhyre interessant alt dette; men gildest er dog verdenshistorien, fysikken og norsken. Ja religion liker jeg ogsaa framifraa godt, dog — jeg liker alt sammen. Skjønt jeg har tyngre fag iaar end ifjor, og flere av dem ogsaa, gaar det allikevel meget lettere. Det kommer av to ting: jeg begynder at komme mig bedre og bedre ind i tingene, og saa forstaar jeg engelsk saa meget lettere; nu er det ikke saa ofte at jeg kommer til et ord i en-

gelsk som jeg ikke kan gjette mig til meningen av. *Saa* meget har jeg da lært siden jeg kom paa skolen.

Iaar var jeg saa overmaate heldig at jeg fik arbeide ved skolen. Derved fortjener jeg kosten; og da det er den største utgiftsposten, kommer jeg til at greie mig fint iaar hvad skillinger angaar. Pungen blir langtfra ikke saa slunken iaar naar skolen slutter som ifjor. Rigtignok er det ikke noget fint arbeide jeg har her; — gutterne kalder mig for spøk "skorstensfeieren". Arbeidet bestaar i at ta asken ut av skoleovnene, bære ind kul hver kveld, og saa sope gulvene. Med finheten har det dog ikke nogen større fare; jeg er vant med noget av hvert, jeg — fiskergutten fra Nordland; og forresten gjør jeg dette om kveldene efterat alle andre har lagt sig.

Som du ser, saa liker jeg livet her, ja jeg synes overmaate godt om det; svømmer som en fisk i rørte vande. Det som huer mig bedst, er at alt og alle er saa demokratiske — baade lærere og elever. Her er jeg — fiskergutten og nykommeren og grønskollingen som intet forstaar — jevngod med prestesønnen og alle andre sønner i verden. Nogen rangsforskjel omframt den som gode gaver og en framifraa forstand gir, findes her ikke. Men den som er saa lykkelig at eie saadanne ting, ser vi op til, — jeg med den aller største ærbødighet. Ja vist er der en og anden tosken iblandt som vil gjøre sig til av fine klær og slikt, hvad dog er en sjeldenhet. Og saa har vi vore literære foreninger med debatter hvor det stundom gaar løs saa fillerne fyker. Det er alt i alt et muntert liv dette, et lystig liv. Litt *for* meget i den vei til at tilfredsstille mig. Eleverne er snilde, godhjertede — de fleste af dem, —

gløgge, snartænkte, rapkjæftede. Der er nogen uforbederlige slamper iblandt som langt heller burde staa i en smie og svinge storslæggen end at hænge over boken paa en høiere skole, det kan man let se paa dem,— naaja, endda lettere høre forresten. Herom dagen var der t. eks. en av disse visdommens sønner i norskklassen, som ikke kunde begripe andet end at en skytsengel maatte være en engel som "skaut"! Naar skolen er samlet, og jeg ser utover flokken, forekommer det mig somme tider at der er en mangel paa høvdingsemner i denne skare; der er faa kongsskaller.

Ja vist er der ting, som jeg *ikke* liker. Det er vel ikke andet at vente heller; slik er det jo i alle livsstillinger. Den værste feil er dog at ungdommen er saa kræsen og klager saa paa maten ved skolen. Dette, synes jeg, er baade synd og skam. Til frokost faar vi rigtig god havregrøt med al den søtmelk og alt det sukker til som vi vil ha. Dertil det deiligste ferske hvetebrød med smør og kaffe. Jeg synes se hvor eders tænder løper ivand efter slik en frokost. Til middag har vi ferskt kjøt og poteter med smør og brød til — saa meget som vi orker at spise; og skulde ikke det være en bra middagsmat? Til kvelds er det smør og brød og sirup, syltetøi og kaffe. Dette synes jeg virkelig er god kost — jeg har ikke bedre vet, jeg —, og jeg lægger i mig saa det forslaar. Men mener du ikke de fleste rynker paa næsen til det, og snakker som om dette var til at faa tæring og dø av? Dette har jeg gaat og hørt mig harm paa mangen gang. De skulde ha hat tynd vasvelling og sur sild til alle maalene paa dagen, slik som jeg kan huske vi hadde det i to vintre hjemme mens jeg var smaagutten, — ja da fik bjelden kanske

en anden klang. Det rareste av alt er dog at mange snakker som om de hadde saa meget bedre mat hjemme; men nu har jeg været i hundreder av familier i Syd Dakota, og sjelden har jeg fundet saapas god kost som vi faar her ved skolen.

Aaja, der er andre ting som jeg ikke liker ved eleverne; det er ikke saa let at forklare hvori det netop stikker, for jeg føler det mere end jeg forstaar det. Du husker vel den gamle lægdskallen vi hadde hjemme for nogen aar siden, han Jo spillemand? Han lot til at forstaa sig særs godt paa feler og snakte saa ofte om at felen maatte ha god *klangbund,* ellers var den ikke noget tes. Det var denne det kom an paa. Hvad han mente med denne sin filosofering om klangbunden, har jeg ikke større rede paa; men det forekommer mig somme tider at det netop er *den* som der er noget rangt med hos denne ungdommen. Den maa være for tyk, eller for klumpet, eller ogsaa har den ikke den rette slags materiale. Norsklæreren vor faar raptuser somme ganger da han snakker saa indforlivende vakkert om *begeistring for de store livsidealer.* Jeg er langtfra sikker paa at jeg forstaar dette; men det forstaar jeg dog klart, at for de flestes vedkommende er slik tale som at skvætte vand paa gaasen. Klangbunden gir ingen gjenlyd; saa der maa være noget iveien med den. Og den dype, dragende længsel som enhver kjernesund ungdom burde ha henimot det uutsigelige, finder jeg ikke hos dem. Men disse ting forstaar jeg, som sagt, ikke saa godt selv, og det kan godt hænde at jeg sitter her og gjør gutterne uret.

Men det er sandt: jeg har jo glemt at takke dig for

brevet! *All right*[1], saa takker vi nu! Din straffepræken hopper jeg over. Da jeg hadde sendt dig mit sidste brev, gik jeg hen og begrov tomahawken[2], og jeg agter ikke atter at grave den op igjen. Jeg har slaat ind paa en livsvei som jeg agter at følge saalænge der er livsgnist i mig, trods alt du maatte ha mot det, og dermed sætter vi punktum i den sak! Det er bent frem naragtig at du og jeg som ikke hadde ett eneste ukvemsord sammen i 20 aar, skulde begynde at kjævles nu da vi bor i hver sin verdensdel, og saa er det dertil far og søn!

Saa maa I leve saa hjertelig vel! Gud velsigne eder alle sammen! Hils mor med tusen hilsener.

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK.

---

1) all right =godt og vel. 2) tomahawken =indiansk stridsøks.

XX.

———————— S. Dak.,
den 18de september 1899.

Kjære velsignede bror!

"Rullar ho, baara"?

Huf da, saa du skjender! Og det værste er at jeg har saa inderlig vel fortjent det alt sammen, — baade det og meget mere til. Jovist har jeg undskyldninger; men dem gider jeg ikke komme frem med. En mand som bringer undskyldninger naar han har undlatt at gjøre sin simple pligt, forekommer mig noget nær som en som staar og stammer og stammer og ikke kan faa ord for sig naar han skal gi en vigtig kommando. Det hele er saa inderlig leit at høre paa. Derfor bøier jeg ydmygt ryg og lar dig smøre paa. Kun ett vil jeg nævne i denne forbindelse; det er ikke ment som nogen undskyldning, men rettere som en forklaring. Naar en har været herover nogen aar, kommer Norges-brevene med en naturlovs ubønhørlighet til at bli sjeldnere og sjeldnere. Du ser han faar litt om senn fotfæste i det nye; han faar venner og bekjendte; han faar hjem; en saadan som jeg faar endog mange av dem — paa høist forskjellige steder. Disse venner og kjendte omgaaes han med personlig og gjennem breve til de blir en del av hans liv. Og umerkelig blir Norge og det

liv han levet der, lukket inde i et separat værelse i sjælen. Dette værelse er et slags helligdommens tempel hvor han gaar ind bare nu og da, saasom det sig hør og bør med en virkelig helligdom. Og jo mere han elsker sig selv, desto sjeldnere besøker han helligdommen; ti hver gang han har været derinde, blir sindet saa underlig tungt og saart; — men der er jo forholdsvis faa mennesker som finder noget behag i at rusle omkring i en saadan sindsstemning, altsaa — — — — Jo, jeg har fortjent stryk; bare du at smøre paa!

Allikevel skal du nu ha tak for brevet! Ikke bare én, men tusen, mange tusen. Det gjør saa vondt at høre at mor stadig skranter. Vet du hvad, bror, somme tider bæres det mig fore at jeg ikke faar hende mere at se. Give Gud at dette maatte være bare tunge drømme! Det er dog meget uvisst om jeg nogen gang kommer til at sætte min fot paa norsk jord igjen. Dette tullet som jeg for med da jeg reiste, at jeg skulde være hjemme igjen paa 10 aar, er ikke noget at holde sig til. At love noget saadant saalangt ind i den blaa fremtid er umulig for noget menneske. Hvis jeg kommer mig frem paa den vei jeg har slaat ind paa, og det tror jeg med Guds hjælp jeg skal, saa er det vel bedst jeg blir paa denne side Atlanteren. Hjemme i Norge vilde det kanske bli vanskelig at faa nogen stilling for en saadan som er utdannet herover, saasom de godtfolk derborte synes at tro at alt som kommer fra Amerika, er bare humbug, — hvad som klarere end alt andet beviser bemeldte godtfolks utilgivelige dumhet.

Saa, du tror du skulde like at komme til Amerika? Men du vil ikke forlate gamle folka, og de vil ikke reise? Nei, det er bare bra du ikke vil; og det er kanske bra at de vil som de vil ogsaa. Det vilde være en forholdsvis let sak for dig at komme dig tilbake hvis du fandt livet herover umulig; det vil da si: hvis du ikke blev her forlænge. Men for dem at komme tilbake vilde være omtrent umulig.

Er netop kommet tilbake til skolen. Iaar skal jeg ta hele aaret; aa du, saa gildt som det skal bli! Tænk at faa holde paa med bøkerne 9 maaneder til ende! —

I sommer drev jeg med noget splinternyt. Hadde prøvd saa meget før hvoraf intet virkelig huet mig, at jeg tænkte som saa: det er bedst du prøver noget andet, Per. Og det gjordè jeg. Tok til at holde religionsskole, hadde mange børn, og allikevel gik det over al forventning bra. Men det er sikkert, at hjertet var langt længere nede end det efter naturens lov burde være den første dag jeg begyndte, og det gik seigt med at faa det op. Satte dog paa mig mit aller alvorligste ansigt, og — saa hoppet jeg ut. Det som gjorde mig saa skjælven i knærne, var at jeg husket saa levende hvorledes jeg var med som 13-aars gut og gjorde oprør mot vor lærer, og hvorledes vi gutunger fra den dag likefrem tok styret i vore egne hænder. Endda var vi ikke mere end 30 stykker, gutter og jenter medregnet; og her hadde jeg — om nogen dage— 50 av dem. Det gik dog rent forbausende godt; hadde ikke noget større bryderi med at holde styr paa flokken. Børnene var som børn pleier at være, — ikke noget bedre og ikke noget værre større. At holde skole er det interessanteste arbeide

jeg har forsøkt, skjønt det slet ikke var saa liketil som jeg trodde i den tid jeg selv slet paa Forklaringen. Laa vaaken mangen nat til langt utover og funderte paa hvorledes *det* og *det* punkt skulde forklares, og paa hvorledes *den* og *den* viltringen kunde vindes. Det er slet ikke saa let som du tror; langtifra ikke. Sæt at du hadde for dig en klasse i Katekismen, eleverne var saadan i 10—11 aars alderen, og saa skulde du forklare for dem t. eks. det 1ste, det 6te, det 9de og 10de bud, — hvorledes vilde du greie den biffen? Hvorledes vilde du forstaaeliggjøre disse sandheter for børn i den alder, faa dem saa simple og liketille, at de blev begripelige og kunde sitte fast for livet? Det er litt vanskeligere dette end du tror.

Med skolen gik det dog i det store og hele meget bra. Men der var en anden ting som bragte mig mange graa haar før tiden, skjønt de ikke er utkommet endda. Menigheten var prestløs; de hadde netop kaldt prest, og han skulde komme til høsten. Onsdagskveld den første uke jeg var der, akkurat som jeg sluttet skolen, fik jeg besøk av menighetsraadet. Visste ikke hvad dette skulde bety, og blev meget forfjamset; trodde kanske de kom for at avsætte mig. Det kunde jo let hænde at jeg hadde gjort eller sagt ting — uerfaren som jeg var — som ikke var efter deres kokebok. Efter en stunds for mig meget pinlig samtale om veir og vind, avling, skolen og børnene, bar de endelig frem sit erende. De vilde ha mig til at holde *gudstjeneste* anden hver søndag mens jeg var her! *Gudstjeneste! Jeg?* — Ja eller opbyggelse. Menigheten pleiet samle sig i kirken anden hver søndag til høimesse tid, og saa læste nogen en præken.

Men jeg hadde jo været paa skole og var student, og derfor fik jeg *tale* til dem, ja det fik jeg akkurat gjøre. Jeg skal si dig, bror, jeg visste ikke mit arme raad; jeg kunde ha sunket ratt i jorden. Forsøkte at overbevise dem om, at selv om en mand hadde gaat paa skole et par aar, saa var han ikke dermed skikket til at staa frem og tale — og lægge ut Guds ord. Nei, det nyttet ikke; kunde ikke faa dem til at høre paa det øre. De blev ved at argumentere og overbevise mig. Jeg *maatte,* sa de; og følte jeg at jeg slet ikke kunde tale, saa fik jeg læse en præken for dem; for jeg maatte da kunde læse meget bedre end nogen av dem, jeg som hadde gaat paa skole. Forresten fik jeg nu avgjøre det siden, de var bare her for at bede mig ta ledelsen over det møte som skulde holdes i kirken nu førstkommende søndag, og det visste de jeg ikke vilde undslaa mig for. Med denne tillidsfulde fortrøstning gik de sin vei.

Den kvelden og natten utover var jeg i stor nød; jeg kjendte mig saa syk at jeg vaandet mig. Jeg præke! — Du store min, jeg holde en præken! Ja, men jeg kunde jo læse en præken? Jo, jovist kunde jeg det; men her gik folket og ventet at jeg skulde tale, alle sammen ventet det, og læse kunde de selv. Jeg var altsaa ikke saapas kar som de trodde, — den skolelæreren de hadde faat iaar var det ikke stort bevendt med, — han kom like fra skolen, og endda kunde han ikke tale en halvtimes tid til opbyggelse for folk! — Slik vilde hver eneste mors sjæl tænke. Dette var rigtig harmelig ogsaa.

Naaja, den natten blev det ikke stor hvile for mig. Torsdag gjorde jeg mit arbeide i skolestuen som i

halvsøvne. Da skolen endelig var slut den dag, og det sidste krushode var forsvundet, satte jeg mig ned ved pulten min og bad inderlig til Gud om hjælp i denne nød. Derpaa fandt jeg frem teksten for kommende søndag. Det var fortællingen om Peters underfulde fiskefangst. Var nu ikke dette rart, synes du, at det netop skulde være den teksten? Fiskefangsten som tekst til fiskerguttens første præken. Det slog ned i mig med éngang at var der nogen tekst i bibelen som jeg kunde tale over, saa var det denne. Saa tok jeg til at se over fortællingen og over alle dens enkeltheter; og det er saa sandt som jeg nu sitter her og skriver det, at jeg saa hele situationen lyslevende for mig: jeg saa sjøen, saa de trætte fiskere ligge der ved stranden efter nattens stræv med garna sine; saa Frelseren komme gaaende ned til dem i den lyse morgen; hørte hans samtale med de utslitte mænd; saa underet som derpaa fulgte. Men klarest av alt saa jeg Frelseren og Peter; syntes grangivelig jeg hørte betoningen i hin mindeværdige samtale som fulgte mellem dem. Og saa — tok jeg til at skrive min første præken. Det blev om syndserkjendelse og Frelserens uendelige kjærlighet og store redebonhet til at tilgi. Den nat skrev jeg til langt utover; likeledes fredagskvelden; og da jeg endelig krøp i seng nat til søndag, hadde jeg virkelig noget færdig som *lignet* en tale. Som præken betragtet var den vist et mønster paa alt det den *ikke* skulde være. Dog — det værste kom dog da jeg søndags formiddag skulde frem at holde denne tale. Haaper at aldrig noget menneske faar føle sin egen uværdighet større end jeg i det øieblik følte den. Knærne skjalv saa jeg

trodde ikke jeg kunde staa — til at begynde med. Men ved at høre lyden av min egen stemme fik jeg litt efter litt mere frimodighet, og det hele gik over al forventning bra. Nei, jeg mener ikke at jeg talte saa godt; men jeg *syntes* bare det gik bra *selv*. Dette gjentok sig 4 søndage. Hvorvidt mine tilhørere fik noget godt av det, betviler jeg meget; dog — det vet jeg, at selv hadde jeg godt av det, og jeg lærte mere i visse retninger og vokste sterkere *aandelig* gjennem de ukerne end jeg kanske har gjort gjennem hele mit tidligere liv. Ja, bror, Amerika er et rart land, det er sikkert det; du kan aldrig gjætte idag hvad du kommer til at dumpe oppi imorgen.

— — — —

Den næste nat.

Da jeg begyndte dette brev, mente jeg ikke at fortælle noget om mig selv; men — det kom saadan paa mig, og derfor rablet jeg det ned. Hadde tænkt at fortælle litt om de kirkelige forholde blandt utflytterfolket; — baade du og far har jo gravet og spurgt desangaaende i snart sagt hvert eneste brev. Det værste er at jeg slet ikke er saa sikker paa at faa det ret og rigtig i alle maater. Ett er nu det at jeg er ganske ung frikirkemand endnu; for det andet har jeg ikke reist saa meget rundt i menigheterne at jeg virkelig kan si at jeg kjender til saken. Dertil kommer saa at der er saa mange norsk-lutherske kirkesamfund herover, og det er bare i ett av dem at jeg har faat kike ind personlig. Men naar jeg lægger sammen det jeg har set med mine øine med det jeg læser mig til gjennem aviserne, kan jeg jo slutte mig til forskjellig. Men hvorom alting er, én ting er jeg

blit uryggelig sikker paa — *saapas* har jeg da set: det er kirken som har bevaret utvandreren fra at gaa like lukt i hundene. Mange av vore landsmænd herover er vokset op i tør skurvkart.[1] Andre er og blir aamer, — sommerfuglespiren er blit tynt paa en eller anden maate. Men det skal være sikkert: adskillig mere skrap og utkast[2] hadde det nok blit om det ikke hadde været for kirken. Ja, derom er der ikke ringeste tvil. For en som ikke har set det, er det umulig at forestille sig hvorledes kirken har fulgt utvandrerens spor, fulgt det under kamp og lidelse — ind i vildniset, ind i storskogen og utover de endeløse prærier; hvorledes den moderlig har tat ham i haanden, bedt ham rette ryggen, kvile sig et øieblik og se *opad*. Og ryggen blev rettet. Rakere blev den ogsaa; og øiet — ja, det fik "glans fra det høie". I utvandringens første tider fandtes der ingen anden magt til at dra sind og tanke bort fra matstrævet end kirken. Det er da underlig som den har magtet at aapne hjerterne! Og utvide dem, du! Sandelig om det ikke er en tung kamp for kjøt og blod at gi og gi, og atter gi — *og laane penger for at ha noget til at gi!* — av de skillinger som man har strævet saa sørgelig tungt for at skrape sammen. Du da, som det kan faa egenkjærligheten i en til at svi og vaande sig, ja rent storjamre sig. Jeg husker det endnu saa godt fra mit første aar herover da et forslagent hode av en bergenser tigget og lokket, lokket og tigget paa mig til han fik mig til at gi "tvo dalar te mainighaiti!"

1) skurvkart, saftløs og tørket bær. 2) utktast, her sild som er saa smaa at den ikke kan sælges.

Men det er dog ikke bare herligheter heller inden den norsk-lutherske kirke herover. Helt siden begyndelsen av 80-aarene har der gaat et splittelsens veir over den; og saa tungt har dette uveiret stundom raset, at det har truet med at rive hele huset istykker. Aa nei da, saa hadske og ukjærlige som folk kan bli naar de rigtig for ramme alvor tar til at stride om den rene lære! En fristes somme tider til at tvile paa at de har erhvervet sig borgerret i fredens rike. Denne tvil har jeg nok faat føle selv. Hvor jeg var isommer, var der blit to menigheter paa grund av splittelse. Den oprindelige menighet kløv kampen i to. Folket inden begge de to nye menigheter hadde altsaa været med at bygge kirken. Efter splittelsen opstod det meget vrange spørsmaal: hvilken av disse to menigheter hadde nu retten til den? Hvem skulde den tilhøre, og hvem skulde pakke sig? Ti at bruke kirken i fællesskap — anden hver søndag t. eks. — gik ikke an. Selvfølgelig ikke! Begge menigheter gjorde krav paa retten til kirken. Saa gik man til sak — det eneste man kunde enes om! Og efter et par aars sakførsel og kjævl og store utgifter paa begge sider, blev den ene menighet tilkjendt kirken, og den anden maatte pakke sig. Da fik hatet næring, kan du tro; det aat sig ind i hver eneste nervetæger paa folk, og hele nabolaget blev som en stor, vond svuld, fuld av alskens ilskhet og styggedom. De som før hadde bodd sammen som gode naboer, gik nu og skulet saa ondt til hverandre, og gjorde hverandre al den fortræd de bare kunde komme til med uten at komme i lovens klør. Det værste av alt var dog ikke det at selve menigheten og nabolaget blev splittet, men selve

familierne blev flenget i stykker. Det er den bokstavelige sandhet at far stod mot søn og søn mot far og bror mot bror. Jeg husker to brør derute, gamle mænd begge to. Den ene var formand i menighetsraadet i den ene menighet, den anden i den anden; folk fortalte det som sandhet, at disse to brør hadde ikke hilst paa hinanden nu paa 12 aar, endda bodde de i samme nabolag og møttes ofte baade i by og paa vei. Hvad synes du om det, bror?

La mig fortælle dig en liten tildragelse jeg hadde med den ene av disse to brør. Det viser paa en utmerket maate hvad folk kan gjøre naar hatet rigtig har faat gjennemsyre deres hele væsen. Da jeg kom ditut, syntes jeg der var saa faa børn paa skolen de første par dagene. Jeg spurgte mig da for om dette var alle børnene i nabolaget? "Nei, langt fra! Men de andre vil ikke sende børnene sine paa skolen fordi de tror du fører falsk lære." Denne forklaring gjorde mig baade tungsindig og harm. Saa en kveld efterat jeg hadde sluttet skolen, fik jeg laane mig en cykkel, og saa tok jeg til at reise rundt til folket og snakket med dem om at de burde sende børnene sine paa skolen. Forklarte dem paa en pyntelig maate at jeg hadde lært mine lærebøker i Norge, og at jeg ingen anden utlæggelse vilde komme med end den jeg hadde faat der. Forresten vilde jeg prøve at lære dem at læse og skrive litet grand norsk, og nogensomhelst vranglære kunde de være tryg for fra min side. Jo, det hjalp utrolig, over al forventning. Fik mange krøltopper paa den maate. Nu har det altid været min store svakhet, vet du, at jeg støt skal prøve at agere klokkesmed; altid skal jeg lægge mig frami

og pirke og lirke med det som er ute av lave. Herav kom det vel at jeg engang i et ubevogtet øieblik undfanget den poetiske tanke: eftersom du var saa heldig med at faa ungerne sammen, burde du næsten prøve med kjærringerne og kallerne ogsaa. I mit ungdommelige overmod trodde jeg virkelig det skulde gaa. Dertil hadde jeg en simpel, men forresten sindrig plan: ved skolens slutning vilde jeg stelle til en skolefest ute i det fri. Tænkte at indøve et program med børnene bestaaende av læsning og sang; saa vilde jeg holde en tale selv; som glansnummer paa programmet skulde der utdeles karaktersedler og blomsterkort til hver av børnene, karaktererne skulde læses for hele forsamlingen. Til denne fest skulde hele nabolaget indbydes. Jo mere jeg tænkte over planen, desto gladere blev jeg i den, ja det utartet sig næsten til et slags elskov. Saa en søndag vi hadde hat opbyggelse i kirken, stod jeg op og la saken frem for menigheten. Dog — min egentlige hensigt med festen tidde jeg med. Jo, folket var ikke uvillig; og paa stedet blev der valgt en komite som skulde ta sig av alle ting utenom programmet. Mandags aften før jeg sluttet skolen, tok jeg saken op der. Spurgte tasserne hvad de mente om en skolefest til at slutte med? Aa det vilde være fælande gildt, trodde de. Og da jeg forklarte dem at jeg hadde tænkt vi kunde ha litt lek atpaa programmet, som t. eks. "Krake søker make", "Slaa paa ringen" osv., blev der stor glæde blandt dem; det rigtig sken og glitret i øinene paa dem. Hermed var det da høitideligen besluttet at vi skulde ha skolefesten.

I de uker som nu kom, hadde jeg det mere end

travelt. Det vanlige skolearbeide skulde drives saa haardt som mulig; mine taler anden hver søndag hadde jeg fremdeles; saa skulde der en ekstra tale til til skolefesten, og nu gjaldt det at finde passende smaastykker og sanger for børnene, som skulde læres og indøves. Men arbeidet gik som en lek; for jeg likte det. Og ikke bare det at jeg likte arbeidet, men hemmelig gik jeg og glædet mig over dette andet, at jeg skulde faa disse gamle kamphaner sammen til at feire fest med hverandre. Kanske dette kunde begynde at smelte isen som laa om hjerterne?

Ja, nu skal du vel høre: Da den andre menigheten fik høre om denne tilstellingen som skolelæreren gik der og stuslet med, blev der nok baade betænkeligheter og anfegtelser. Spørsmaalet blev for dem om de *kunde,* om det var *ret* for dem at delta i denne festen med den andre menigheten? Hvorledes deres funderinger videre gik, er ikke saa godt at si; men det blev dog til det for de flestes vedkommende, at denne festen var for — *børnene.* Derfor kunde gjerne de selv rusle med at se hvordan det gik for sig, — især da skuronnen var over og de ikke hadde det saa travelt, ja akkurat rusle med at *se* paa vilde de. Det er rart med kjærligheten hos mor og stoltheten og glæden hos hende overfor barnet hendes, de drar utrolige læs, de ting. —

Formanden i menighetsraadet i den andre menigheten var ikke saa litet av en menneskekjender. Utentvil hadde han lugtet lunten og ant hvor jeg vilde hen med denne tilstellingen min. Han forstod ogsaa at her var fare paa færde, og at disse hersens ungerne let kunde lede gamle folka baade uti fristelse og fald.

Under grublerierne over dette undfanget han en genial tanke, og det var den som overbeviste mig om hans dype indsigt i menneskenaturen. Nei, bror, du kan ikke gjætte hvad hans geniale undfangelse var! Dertil er dit hjertelag for godt. Det tar en som er rigtig gjennembarket av hat og ondskap til at undfange noget slikt. Jo, hin ærværdige *pater* (pater er latin og betyr far) i menighetsraadet reiser til byen og kjøper hjem med sig to anker øl, og paa den søndag jeg skal holde skolefesten min og akkurat til samme tid paa dagen, indbyr han alle fædre av den andre menigheten til at komme ut paa farmen til sig og belge i sig alt det øl de bare orket. Da han var færdig med denne indbydelse, fik han én genial indskydelse til, og det var nok den bedste: han reiser til byen og kjøper én kagge øl til og saa — sendte han ut indbydelse til fædrene i vor menighet ogsaa! Dette var ikke saa dumt gjort av en 60 aars gammel kall; har set ting av visere folk, som ikke har været halvt saa forstandig. Og selv for en som er formand i et menighetsraad, viste det adskillig omsorg for medmenneskene. Men kallen hadde dog regnet feil paa ett punkt; han var jo noksaa gammel, stakkar. Derfor hadde han vel glemt hvilken underlig magt den lille krøltoppen har over far og mor naar den rigtig har fæstet sit hjerte ved noget og saa begynder at tigge og bede, bede og tigge ustanselig. Og den magten var det som hjalp mig; ti de fleste forældre som hadde hat børn paa skolen, kom til skolefesten. Paa den andre festen skulde det gaa noksaa tørt til, hørte jeg siden; trods alt det vaate de hadde. Skammer mig dypt ved at maatte tilstaa at klokkeren i menigheten vor ikke var sterk nok til

at motstaa fristelsen — vistnok den eneste ogsaa av vore folk. Han var paa den andre festen, og deltok med en saadan velvilje og inderlig broderkjærlighet, at han tilsidst trillet som en alke. At det gik saa sørgelig med klokkeren voldte kanske to ting: for det første var han nu svensk, og for det andet var der ingen veslegut til at stikke sin lille lubne, skidne buttede haand ind i hans og lede ham ind paa den trange vei, — svensken var nemlig børnløs. Her har du ett eksempel paa hvad strid om den rene lære kan føre til.

Men mens jeg holder paa at snakke om klokkere, faar jeg kanske fortælle dig litt om klokkerfamilien i den andre menigheten. Det er ikke fuldt saa trist. De klokkere er dog nogen snurrige karer — nogen av dem. Naaja, klokkere er klokkere og blir klokkere al dagen. Denne klokkeren hette ret og slet Andreas som du. Kjære dig da, bror, jeg kan da umulig for at manden hadde det navn! Kjærringen hans, eller rettere: klokkermadamen hette Anna. Nogen flere end disse to var der ikke i familien. Da nu striden kom op i menigheten, vilde ulykken at klokkeren kom til at se paa saken fra én side, mens madamen kom til at se paa den fra den stik motsatte. Trut og trofast, baade ved nat og ved dag prøvde han at faa hende til at se saken fra hans synspunkt, og hun strævet akkurat likesaa ihærdig med at faa ham til at se den fra hendes.

Av sind baade lignet de og ikke. Han var furten og sær, egen og vrang som en vriompeis, uærlig i sine omvendelsesforsøk med hende. Naar han hadde brukt baade trudsler og overtalelser, tok han til med under-

fundige knep for paa den maate at *lempe* hende over i sit samfund. Anna derimot var mere slik som klokkerfolk bør være: godhjertet mot fattigfolk og nødlidende; men strid og paastaaelig og kranglevoren som en sopelime naar hun engang hadde sat sig noget i hodet. Samlivet med Andreas hadde nok langtfra mildnet de sidste karaktertræk.

Efter godt og vel ett aars beaandet debat fra begge sider gik sandheten endelig op for dem, at de i virkeligheten tilhørte hver sit kirkesamfund; splittelsen hadde splittet ogsaa mellem dem. Men da tar han Andreas fat paa ny med sine omvendelsesforsøk, og endda ivrigere end før. For dette, at han som var *klokker* i menigheten, skulde ha en kjærring som tilhørte dette andre samfundet, var en skam som han ikke godt kunde ha sittende paa sig. Han prøver da, som sagt, over igjen. Først med trudsler; nei, det gik ikke. Anna bare lo og sa saa isnende spotsk: "Du kan da bere prøv, Andreas!" Og det hadde hun sagtens raad til at si; for i fysisk styrke var hun nok adskillig drygere end han. Saa la han sig tilsengs, furtet og negtet at ta mat til sig. Han vilde dø nu, sa han. Det var da bare bra det, mente Anna, saa blir her da fred i huset. Og hun lot ham ligge; aldrig saa meget som ænste ham. Nei, hun satte hesten for, kjørte til sine trossøstre og hadde baade kaffe og andet godt. Saa foregav han at han hadde syner og aabenbarelser. "Haake sjer du da, Andreas?" — "Eg sjer ei kjerka som held paa aa dæt ne'." — "Hm! Da e kjerka di da, Andreas!" Det sidste han fandt paa, var at anstille sig tullet; en middag bedst som de sitter og faar sig mat — de hadde hat en særdeles livlig

debat ved frokosten den morgen — begynder Andreas pludselig at hive kopperne i væggen saa det klasket, først kaffekoppen, saa tefatet, saa fløtemuggen. Længere kom han ikke i sin berserkergang; for da fløtemuggen var gaat, reiser madamen sig i sin fulde værdighet og vælde, og saa tar hun ildrakeren, og folk forsikrer som sandhet at hun brukte den ganske eftertrykkeligen ogsaa. Nok er det: fra den stund av hadde der været fred i huset paa en maate.

Dette er nu noget over 10 aar siden; men endnu gaar disse to gamle mennesker og bærer sig ad som halvtullinger. Andreas holdt det ene samfunds blad, Anna det andet; hun betalte presteløn til én menighet, han til en anden. Naar han gav 20 dollars engang imellem til sit kirkesamfund, saa tvang hun ham til at gi sig en anden 20-dollar som hun samvittighetsfuldt gav til sit kirkesamfund. Dette vet jeg er sandt; for Anna fortalte mig det selv alt sammen. Noget saa uimotstaaelig komisk som forholdet mellem disse to klokkerfolk har jeg aldrig set; javist er det trist naar du ser paa det fra den siden; men det er ikke det triste som falder i øinene først.

Nu maa du ikke gaa og tro at det er slik paa alle steder og i alle menigheter herover, for som jeg har antydet ovenfor, det er det aldeles ikke; dette er noget framifraa; men slik, akkurat slik, var forholdene hvor jeg var isommer. Jeg har fortalt saa utførlig om disse ting forat far og du kunde se at det er ikke bare herligheter heller inden en frikirke. Med den indsigt som jeg nu har i de kirkelige forholde herover, saa vet jeg virkelig ikke hvad som er bedst enten frikirke eller statskirke. Det eneste jeg med vishet vet, er

at den ene har fordele som den anden mangler, og omvendt.

Naar du har læst dette brev til ende, synes jeg nok du burde ha raad til at tilgi mig fordi det blev saa længe før du fik svar; ja virkelig synes jeg det.

Din hengivne bror —

P. A. SMEVIK.

XXI.

———— S. Dak.
den 4de mars 1900.

Tungt prøvede far!

Siden jeg fik dit sidste brev, er det mest som der ikke er noget igjen at leve for. Livet er blit saa usigelig fattigslig. Den ene travle, skiddengraa hverdagen er akkurat saa travel og skiddengraa som den anden. Solen og glæden er saa langt, langt bakom skyerne. Det forekommer mig som om de aldrig vil vinde sig frem igjen, — vaar og sommer vil for stedse bli borte.

Da jeg hadde læst dit brev, tok jeg hatten og frakken paa og gik langt ut paa landet til et ensomt sted; jeg *maatte* være alene. Der satte jeg mig ned og læste brevet engang til; men da brøt det over dæmningen: jeg graat som en gutunge som har faat ris. Nei, det var vist ikke svært karslig gjort, dette; men et karsstykke vilde neppe ha git mig mor igjen. Da jeg omsider gik hjem, følte jeg det som om et hemmelig avlukke bakerst i min sjæl, et avlukke jeg ikke før hadde visst av, pludselig var gaat i baklaas og aldrig mere kunde aapnes. Det værste var at i dette lille rum hadde jeg gjemt alt det som var vakkert og værdt at gjemme paa.

Somme tider er det mest som jeg ikke kan faa

mig til at tro at mor virkelig er død; det synes saa urimelig, saa aldeles ufattelig. Og jeg som hadde bygget mig op saan't et vakkert drømmeslot om hvorledes og hvor godt jeg skulde stelle det for mor og dig paa eders gamle dage. Men jeg var vel ikke god og snild nok mot hende mens vi var sammen, til at times saadan lykke. Aaja, den algode Gud styrer visselig alt paa det bedste: — han har nu git hende et bedre hjem paa hendes alderdoms dage end jeg kunde ha gjort. Huf, saa fuld av styggedom som vi mennesker dog er! Endda jeg er fuldt overbevist om at hun nu har det langt bedre end jeg nogensinde kunde ha stelt det for hende, tror du ikke at jeg allikevel er nærved at gaa irette med Gud fordi han ikke lot mig beholde mor længere. Ja slik er vi mennesker! —

Nu maa du være rigtig snild, far, og fortælle mig utførlig om mors endeligt. Det var ikke at vente at du skulde orke det saa like efter; men nu naar det værste har dulmet av litt, saa maa du gjøre det. Hvor blev hun lagt paa kirkegaarden? Jeg husker hvor farfar og farmor ligger, saa du behøver bare at fortælle mig hvor nær hun kom dem og paa hvilken side. Skal da rigtig faa nogen til at plante en liten bjerkebusk ved siden av mors grav til minde om mig; saa faar da den holde den vakt om hende, som ikke jeg fik lov at holde. Hun vil like det, mor; for hun var saa glad i bjerken, især naar den lauvedes mot sommer.

Stakkars far! Tyngst blir vel tapet for dig. Hver gang jeg husker paa at nu gaar du der alene og stuller, saa blir den skiddengraa hverdagen endda graaere. Tror du ikke det vilde være likesaa godt om du nu kom over til mig? Endnu har jeg ikke

noget hjem selv; men hvis jeg lever, saa maa det vel bli med tiden. Og ett skal jeg love dig, og det løfte kan du stole paa, at saalænge jeg lever og orker at arbeide, skal du ikke lide nogen mangel hvad mat og klær angaar. Jeg vil langtfra ikke lokke dig til at reise til Amerika; men jeg tror jeg kan bli til større hygge og glæde for dig paa dine gamle dage hvis du kommer hit end om du blir i Norge. Onkel bor fremdeles alene, og jeg er sikker paa at han vilde glæde sig om du kom til ham. Der kunde du da være til jeg har faat mig et hjem. Du faar nu tænke over saken. Imidlertid vil jeg skrive baade til onkel og til bror og høre hvad de tror om det.

Som du ser er jeg atter ved skolen. Dette er mit sidste aar her. Blir færdig til vaaren; skal da ta avgangseksamen, eller *graduere,* som man kalder det her. Jeg maa si at jeg har gjort det bra her. Kommer mig gjennem skolen paa kortere tid end nogen anden før mig har gjort. Det kommer væsentlig av at jeg har aagret med tiden med samme forsigtighet som en pengejøde med sine guldstykker. Til høsten vil jeg prøve at komme mig ind paa en høiere skole og fortsætte der. Er nemlig blit sikker paa at hvis Gud har skapt mig til noget særskilt yrke, saa er det til boken. Dog — det er likesom der ikke er nogen glæde længere i at komme sig frem; hun som glædet sig mest ved det, og derved gav en glæden igjen *fordoblet,* hendes bifald er for stedse forstummet.

Nu maa du leve saa hjertelig vel da, far! Gud velsigne og hjælpe dig til at bære sorgen!

Din hengivne søn —

P. A. SMEVIK

XXII.

———— S. Dak.
den 15de mai 1900.

Velsignede bror min!

Hjertelig tak skal du ha for brevet og for at du skrev saa snart! Fra tonen i dit brev kan jeg høre hvor trist og stuslig hjemmet efter mors bortgang er blit. Aaja, det var saa ventendes det. Det nytter dog ikke at klage; vi faar hende ikke igjen paa den vis. Sjønt det er ikke det at du klager saa meget; du sier næsten for litet, synes jeg. Det er ikke *i* linjerne jeg læser dine triste følelser, men *mellem* dem.

Ja, er det ikke vondt at tænke paa at hun ingen av gutterne sine skulde ha hos sig i den sidste stund. Du paa Lofoten, og jeg i Amerika! Jeg er dog sikker paa at hun savnet os, og savnet os sterkt ogsaa; ja jeg er ikke bare sikker paa det, men jeg *vet* det. Ved den tiden hun døde, drømte jeg om hende to nætter i træk. Drømmen var den samme begge nætter, bare med den forskjel at sidste natten var den saa meget tydeligere. Den var saa levende, at jeg kunde ikke faa sove mere den natten. Stod derfor op, tændte lampen og satte mig til med bøkerne; men det hjalp ikke; tankerne drev ustanselig bort paa mor, jeg magtet simpelt hen ikke at faa dem løs fra

hende. Saa klædte jeg mig fuldt paa, listet mig ned av hybelen og ut i den kolde, maanelyse vinternat. Der tok jeg mig en lang spasertur og tænkte da i uforstyrret ro paa mor og hjemmet, og mange andre ting ogsaa borte i Norge. Hvad det var jeg drømte? Jo jeg drømte at jeg stod paa den andre side av Smeviken, og paa bakken utenfor stuen vor saa jeg mor staa helgeklædt og reisefærdig. Hun skulde langt bort; og nu vinket hun og snakte til mig at jeg skulde komme over viken, saa hun kunde faa si mig farvel. Drømmen var saa levende at jeg kjendte *klærne* hun hadde paa; stemmen hendes hørte og gjenkjendte jeg aldeles tydelig. Under drømmen var der intet som forekom mig merkelig uten én ting: over viken og husene og mor og hele scenen laa der slik en overjordisk forklaret fred og stilhet. Derfor kunde jeg høre hendes ord saa tydelig trods avstanden, og trods det at hun snakket bare almindelig høit. Var det ikke underlig at jeg skulde ha den drømmen to nætter i rad netop paa den tid? Kan du forklare mig det? Fik hun lov mon til at komme forbi her paa sin reise til de evige boliger og ta avsked med gutten sin paa den maate? Naaja, hvis nogen skulde faa en slik tillatelse, saa maatte det vel være mor.

Du har altsaa for alvor begyndt at tænke paa Amerika, forstaar jeg. I den anledning spør du mange spørsmaal; nogen av dem er forresten noksaa vrange at besvare. Den gamle sandhet at "en daare kan spørge mere end 10 vise kan svare paa" viser sig atter at være sand. Vær nu snild gut, og ikke ta dette op i nogen ond mening! Du ber mig greie ut for dig hvad du egentlig vil vinde ved at komme til

Amerika? Dette er nok adskillig lettere sagt end gjort. Hvorfor la du ikke spørsmaalet om og spurgte hvad der var at tape ved det? Dette sidste hadde jeg kanske bedre greiet end det første. Saken er at jeg er endnu for meget av en "nykommer" til retfærdig at kunne diskutere alle de fordele som dette land har at by indvandreren. Det kommer derfor an paa om det svar jeg nu gir, blir det samme som jeg hadde villet git om 20 aar, om 40 aar fra nu; og det kommer an paa hvorledes mine børn og børnebørn og børnebørns børn, og *deres børn* kommer til at se paa saken — hvad fordele de vil ha av at jeg kom til Amerika. Alt dette burde jeg ha visst for at kunne gi et helt retfærdig svar. Men nu fik jeg netop en meget lys idé: ifjor paa en 4de julifest (4de juli er Amerikas 17de mai) hørte jeg en tale over temaet: "Hvad vi vandt og hvad vi tapte da vi byttet fædrelandet for landet." Denne tale har jeg faat et kopi av. I det væsentlige er jeg fuldt ut enig med den, og da talen besvarer dit spørsmaal langt bedre end jeg kan gjøre det, skal jeg akkurat sende dig utdrag av den; du bør læse det med eftertanke. La endelig far faa læse det ogsaa! —

— — — — — —

— — "Vi som idag er samlet til fest paa dette sted, er adopterte børn. Vi er rundet av en anden rot og kommet fra et andet folk — de fleste av os. Derav kommer det at denne festdag ikke har den betydning for os som den vil komme til at faa for vore efterkommere. Trods det at vi er fremmede børn, vil vi dog være med at feire landets nationale helgedag; det er baade vor ret og vor pligt. Det er vor

ret, for det adopterte barn hører familien til og har alle barnets rettigheter. Og det er vor *pligt* at være med at feire 4de juli; ti vi skylder at vise vor nye mor hyldest paa hendes fødselsdag. Men la os hylde hende paa en værdig maate, brødre! La vor hyldest være slik, at hun kommer til at forstaa end klarere at der flyter ædelt blod i de børn som hun tok til sig fra norrønastammen, — la os overbevise hende om at der virkelig kom godt menneskestof ind i familien hendes ved dem! Slik bør vor fest være.

Vi er fremmede børn, vi. La os idag fæste os litt ved den sandhet; ti det er en alvorlig sandhet, og vi gjør vel i stadig at mindes den. Amerika er altsaa vort *land,* ikke vort fædreland. Da skibet som bar os eller vore forældre, stevnet utover mot vest og ind i det ukjendte, da Norges graa vestkyst med synkende sol over snedækte tind sank ihav, sank med det samme vort fædreland; som saadant er det ikke mere til for os. Da vi saa kom hit og fik vore borgerpapirer og blev amerikanske borgere, svor vi lydighet og troskap mot den amerikanske stat; men derved frasvor vi os alle borgerrettigheter i det fattige landet som vi hadde forlatt, — en i sandhet alvorlig ed! Saaledes blev vi adopterte. Saaledes gik det til at du og jeg byttet bort fædrelandet for landet.

Og nu i denne feststund har jeg ment at du og jeg burde prøve at komme til klarhet over hvad vi vandt og hvad vi tapte paa dette bytte. Det er snart paa tide nu at vi utvandrere gjør os op en mening om det, — hvis vi da ikke allerede har gjort det.

Saadan rent i det almindelige faar vi vel si at vi

tapte meget, men saa fik vi ogsaa meget igjen; eller med digterens ord:

"Stort har jeg mistet, men stort jeg fik.
Bedst var det, kan hænde, det gik som det gik,—
og saa faar du ha tak da, Gud!"

Ja sandelig, der er baade meget vundet og meget tapt; store tal paa begge sider. Hvis jeg i dette øieblik spurgte eder om hvad som blev størst: tapet eller gevinsten, saa vilde svaret fra de fleste uten tvil bli: gevinsten. Og det kan hænde at dette svar er rigtig. Det er virkelig vakre, velstelte farme I har herom-kring. Det er gilde huser I har bygget. De fleste av eder har unegtelig kommet eder godt til. Der hviler velstand over de norske settlementer i Nordvesten idag. Ingen tvil om det.

Disse ting er visselig ikke kommet av sig selv; I har ikke faat dem for ingenting. I har sandelig maattet slite meget vondt og døie mange savn før I kom dit hvor I nu staar. End om vi i forbigaaende prøvde at faa et overblik over hvad disse ting har kostet? Alle de strabaser som nybyggerlivet fører med sig, har I maattet gjennem-gaa. For en 30-40 aar siden var det ikke saa greit at komme hit for en fattig familie. I det gamle land hadde I et hjem, idetmindste de fleste. Var dette hjem end fattig og ringe, saa gik det dog an med møie og nøisomhet at leve der. Dette hjem forlot I og kom til en fremmed verdensdel. Dog — det forjættede land var intet Kanaan. Land skortet det ikke paa, men det laa vildt. Saa maatte vildniset ryddes. Et hul blev gravet i bakken; det var stuen! I den levedes der da baade vinter og sommer. Saa

blev der ryddet og pløiet; men det gik saa sent, — saa trøstesløst sent; for der var ingen redskaper, ingen hester; kun to par armer til at gjøre alt arbeidet. Og hvor usigelig trætte blev de ikke mangen gang! Børneflokken vokste; der kom flere munde som skrek paa mat; flere kropper som skulde klædes. Og I slet sent og tidlig gjennem mange og lange aar for at bjerge livet og for at faa beholde det landstykke I sat paa. Det er *noget* av hvad eders nuværende velstand har kostet eder.

Men hvorfor dra frem alle disse tunge minder! La os huske ogsaa de lyse; ti det blev da ikke bare stræv og lidelse og fattigdom. Av det aarelange slit har I høstet rik velsignelse. Gud har i fuldt mon lagt sit signe til strævet. Fremgangen kom saa smaat; men den kom dog: de smaa akerflekkerne vokste litt om senn; der kom ett farmredskap; saa endnu ett; saa flere. Oksen blev ombyttet med hesten. Istedenfor kjælderen kom *shanty'et*.[1] Og saaledes har det gaat fremad i det smaa — indtil nu, ja hvad skal vi si nu? Kjælderen og shanty'et er forsvundne; isteden er kommet prægtige vaaningshuse og uthuse av alle slags. Derfor kan det sies med fuld sandet at I er kommet eder til velstand; og denne velstand er det første jeg vil nævne som I fik i bytte da I byttet fædrelandet for landet. Det kan dog aldrig negtes at mange av eder vilde ha kommet eder til velstand i Norge ogsaa om I der hadde lagt det alvor og den tyngde, den foretagsomhet og den indsigt ind i arbeidet som I har gjort siden I kom hit.

Og netop i forbindelse med denne tanke vil jeg

1) shanty, ildhus, hytte bygget av bord.

nævne et andet gode som I tiltusket eder i byttet: *det praktiske grep paa tingene* som I blev nødt til at lægge eder til da I kom hit. Og dertil — *at passe paa tiden.* Her lærte I snart, at det gamle ordtak "tid er penger", er mere end mundsveir. Hvor inderlig vi end holder av vore frænder derborte, blir vi dog nødt til at tilstaa at — *virkelig økonomisk, intenst arbeide* forstaar det store flertal sig ikke paa. Og saa slik som de kan gaa og ødsle og sløse med tiden! Naaja, foretagsomheten, den gløgge, matskapende foretagsomhet staar det ikke saa bra til med heller. Eller husker du ikke hvorledes du gik der og aldrig øinet nogen andre veier end de far din og farfar din og slegten din i aarhundreder hadde gaat? Hvis du skulde ha tat det paa samme maaten siden du kom hit, saa hadde det neppe blit noget andet end smalhans og "sug-paa-labben" her heller.

La os ta frem flere av de goder du fik i byttet: der er den store utvikling du fik gjennemgaa ved at du kom til et fremmed land og fik omgaas et fremmed folk. Det er frugtbringende at faa blande tanker med fremmede. Derved tok du op nye tanker og ideer som blev til en del av dig selv uten at du rigtig visste av det. Dit syn utvidedes, og du vokste derved mere end du har ant. Det var en tung skolegang dette, som vi siden skal se, men det var en god skolegang. Og let eller tung: den var en uundgaaelig nødvendighet for med held at kunne kjæmpe livskampen herover.

Det fjerde gode som vi fik da vi byttet fædrelandet for landet, er den store frihet som vi her nyder — baade borgerlig og religiøs. Rent teoretisk set er

Norge mere demokratisk end Amerika. Og dog kan det vist sies med fuld sandhet, at der ikke findes mennesker under solen som nyder den frihet som den amerikanske farmer. Hans uavhængighet er næsten grænseløs. De eneste herrer han kjender er himmelens sol og regn, og saa ligningskommissionen. Forresten er skatterne saa rimelige i dette land, at ingen mand behøver at klage over dem. Ganske anderledes er det i mange av de europæiske lande hvor skatterne er en byrde saa tung, at det falder tungt baade for høi og lav at staa op under den.

Men det største av alle goder som vi tilbyttet os da vi byttet fædrelandet for landet, er de mange og rike muligheter som dette land har at by den enkelte. Unggutten kan være aldrig saa fattig, la hans herkomst være aldrig saa ringe, har han saasandt mot og mandsvilje, skal han allikevel komme sig frem. Der kan opregnes nærsagt en utallighet av tilfælder hvor Askeladden har vundet prinsessen og det halve rike. La os bare se paa nogen faa: Den store jernbanekonge Jim Hill begyndte med to tomme hænder og eier nu mangfoldige millioner. John Lind, en av vort lands dygtigste politikere, kom hit som en fattig 14-aars gut fra et fremmed land; han skal engang ha drevet en treskemaskine øst i Minnesota. Og Vossegutten Knute Nelson, som er naadd saa høit op som det gaar an at naa for nogen fremmedfødt, skal engang ha fristet livet som gjætergut. Da borgerkrigen brøt ut, tjente general Grant maten ved at kjøre favneved. Præsident Johnson hadde en skrædder til far, og var selv engang skræddersvend. Og en av de største av alle historiens store, Abraham Lincoln,

saa dagens lys i en simpel liten tømmerhytte i Kentucky. Men hvorfor nævne alle disse navne? Paa næsten hvert blad av dette lands historie vil du finde dem. Begynder du at se dig om blandt landets aandelige rydningsmænd, møter du atter samme syn. Der er tusen og atter tusen av unggutter som uten anden hjælp end et par kraftige næver og et uforfærdet mot, har kjæmpet sig gjennem skole efter skole indtil de endelig naadde dit hvor længslerne drog. Heller ikke er det bare yankee-gutten som har magtet dette. Nei, det kan sies uten skryt, og det skal sies med stolthet, at gutten fra det fremmede land, adoptivbarnet, han for hvem vanskeligheterne taarnet sig op mange ganger høiere, har magtet det likesaa ofte, om ikke oftere, og fuldt saa godt, om ikke bedre, end landets egen søn. Og disse mange og rike muligheter for den enkelte er efter min mening det største av alle goder vi fik da vi byttet fædrelandet for landet.

Dog — det blev nok ikke *bare* vinding da vi gjorde hint skjæbnesvangre bytte! Velstand er et stort jordisk gode; en vidstrakt borgerlig og religiøs frihet er visselig en velsignelse; rike muligheter for den enkelte er en av Skaperens herligste gaver til os stakkars menneskebørn. Men — livet er dog mere end mat, jordisk lykke noget andet end frihet, og Guds største gave til mennesket ligger ikke først og fremst i de store muligheter. Og naar jeg ser paa alt vi tapte i byttet, paa alle de andre ting som gjør livet værdt at leve og fylder aarene med sand menneskelykke, da undres jeg stundom paa om det vi gav i bytte ikke var mere end det vi fik. Det er bedst vi nu snur om bladet og ser hvad vi finder paa den side.

Det første tap jeg finder, er den forædlende og opdragende indflydelse som en mægtig og storslagen natur øver over menneskenes sind. Alle virkelige store mænd som har git sig av med at granske den ting, er enige i at naturomgivelserne øver en stor indflydelse paa os. Og hvorledes kan det anderledes være? Nei, det maa være saa. Hvorfor pynter du og steller, hvorfor pudser du op i kjøkkenet dit, du mor, hver eneste dag? Du kan ikke taale at se at alle ting derinde skal være skidne og i uorden. Hvorfor kan du ikke taale det? Jo, det gjør dig motløs og bitter tilsinds. Saaledes er det ogsaa med den natur som omgir os, — bare med den forskjel kanske at naturindtrykket virker mere ubevist; for det er det samme fra dag til dag, aar ut og aar ind. Nu maa I ikke forstaa mig derhen at det ikke er naturskjønt i Amerika ogsaa, for det er det. Vesten er jo berømt i saa maate. Men endog middelstaternes prærier har sin skjønhet. Naar vi t. eks. sitter ute paa trammen en lun sommernat og hører susen av de halvmodne akres vuggen, naar vi lytter til hvor denne susen blander sig harmonisk i sommernatten med sirisens og græshoppens og froskens ensformige tone, da er prærien virkelig vakker. Ingen tvil om det. Og allikevel er denne skjønhet ringe sammenlignet med dit fædrelands. Det beviser tilfulde den stadig stigende strøm av turister som hvert aar besøker Norge. Det er en næsten enstemmig bekjendelse at en saa imponerende, en saa storslagen skjønhet som de fandt der, har de aldrig truffet noget andet sted. De kunde ikke godt si andet heller; for i Norges natur møtes alle yderligheter. Der rækker den mest straalende

sommer haanden til polaregnenes evindelige jøkelmarker. Og saa sommernatten nordpaa! Ikke nat, men dag, — tussedag, trolldag. Gang paa gang har kunstnerne prøvd at fange paa lerretet det lys og den farvetone som den nordlandske sommernat spreder over land og hav, men forgjæves. Den fremmede reisende finder fjeldtinder saa vilde som Sweits's; han vil faa bjergkjeder at skue som i imponerende stolthet gjør Alperne rangen stridig; fjorde som skotlænderen aldrig har set maken til; inde paa bunden av disse finder han kanske en dal hvis ynde minder ham om syden. Og over det hele landskap ligger elvenes og fossestupenes dype orgeltone. Saa er der havet, — saa mægtig, saa tungsindig, saa altovervældende i sin harme, saa daarende betagende i sin blidhet. Her er vestlændinger i forsamlingen, ser jeg, og de vil vite at dette er sandt. Jeg mindes endnu saa godt mine første uker i Amerika. Det var øst i Wisconsin. Nær den farm jeg arbeidet paa, laa nogen høie, vilde bakker. Den første søndagskveld jeg var der — den kveld hadde jeg netop hat min første lekse i melking! — kravlet jeg mig gjennem ugræs og ulænde og op mot toppen av den høieste bakke. Sveiten silte, og brændeneslerne svidde i ansigtet paa mig, men jeg gik paa likevel. Og da jeg endelig naadde toppen, stod jeg — aldeles dørgende stil — og stirret utover og utover; mit øie for hele synskredsen rundt og ledte og ledte efter *havet*. Jeg skammer mig ikke ved at fortælle at da jeg hin kveld gik hjem, var jeg graaten nær. Det beviser paa én maate hvilken magt norsk natur har hat paa mit sind. Og jeg for min del tror det er et uomstridelig faktum, at

det at Norge har fostret saa mange store kunstnere baade paa det ene og paa det andet omraade, maa for en ikke ringe del tilskrives landets storslagne natur. Endnu har ikke prærien født og fostret nogen virkelig stor kunstner.

Dette tap som jeg her har nævnt — stort som det er — er dog bare smaating at regne sammenlignet med dette ene: *at vi tapte vort fædreland.* Det er det bitreste og tyngste og mest ulægelige av alle tap. At ha tapt fædrelandet — hvad vil det egentlig si det? Aa, bror, det sier mere end du og jeg orker at snakke om idag. Forresten vet du det vist. Eller har du glemt avskeden, den du tok for mange, mange aar siden? Mindes du ikke hvor usigelig tung den var? Aajo; du husker det nok. En glemmer ikke saa let farvellet med slegt og venner og det sidste haandtryk med en graanende far og mor. Og naar saa det sidste glimt svandt av stuen derborte i lien og "kirken paa tangen", og øiet blev dimt av dugg, la der sig slik en underlig saar tyngsel for brystet dit. Det er ikke noget at undres over; for — det var de ømmeste og fineste hjertebaand som da brast. Slikt glemmer man ikke saa let. Det pleier gjerne at sitte i mindet saa længe livet hænger i. Det norske folk er et folk med stor hjertevarme, paastaaes der; det er vist sandt ogsaa; men derfor føles et saadant tap ogsaa saa tungt netop for dem.

Men det at vi tapte fædrelandet vil si noget mere end det at vi fik et saar som her i tiden aldrig kan heles. Det vil for det andet si at vi tapte det inderlig aandelige samkvem med vort eget folk og vor egen nation. Og det, bror, er et ganske følelig tap. Det

er tungt at leve livet blandt et fremmed folk, et folk med et helt andet livssyn end vort. Det er saart altid at maatte føle sig en fremmed blandt fremmede. Det har du aldrig kjendt noget til, sier du. Nei, ute i et stort norsk settlement, hvor alt er omtrent slik som du er vant med det fra det gamle land, var det ikke vente at du skulde ha kjendt stort til det. Men hvor mange tusen og atter tusen i vore storbyer har ikke faat kjende det, tror du? Hvor mangen kjæk nordmand har ikke havnet paa sindssykeasylet netop av den grund? Alt det kolde og fremmede, og saa hjemlængselen — den syke, saare, nagende længsel, drev dem tilsidst ind i vanvidet. Enten dit eller ind i lasten. For der var timer da længselen efter og savnet av hjem og folk *maatte* døves, og — saa blev den døvet paa storbyens buler! Slik er det gaat med saa mangen bra norsk ungdom. Men selv om det ikke altid gaar saa galt — og det gjør det da gudskelov ikke! — allikevel er denne følelse av altid at være en fremmed en noksaa ubehagelig følgesven. Den følger trofast som skyggen. Selv midt i glæden kan den komme frem og lægge sig mørkt over alt. I den gladeste latter kan den pludselig le med, men med en skjærende dissonans.

Dette, som vi her har nævnt, er saare tap — ulægelige saar; men hadde vi ikke tapt noget mere end det, var der vel ikke saa stor aarsak til mismod, især naar vi mindes hvad vi vandt. La os se paa denne konto litt nærmere:

Da vi tapte fædrelandet, blev vi ikke bare — som før sagt — fremmede blandt fremmede, men: *vi kom bort fra vor egen nation og blev fremmede for vort*

eget folk. Vor puls kan ikke længere slaa itakt med vort eget folks hjerte. Vi er blit fremmede. Fremmede er vi for det folk vi forlot, og fremmede er vi for det folk vi kom til. Det fædreland vi hadde aartusens odelsret til har vi git fra os, og vi av den første generation kan ikke faa noget andet igjen. La mig gjenta det: det folk vi forlot, staar vi utenfor, og det folk vi kom til, blir vi ogsaa staaende utenfor. Vi har saaledes ophørt at være en harmonisk del av et stort hele; vi er blit noget for os selv, noget løsrevet, uten nogen organisk forbindelse hverken her eller der. Vor sjæl kan ikke mere gjennemglødes av virkelig national begeistring. Den sjælens løftelse og adling som enhver bra borger blir gjenstand for under en nations besøkelsestid, faar vi aldrig erfare. Kort sagt: vi er blit rotløse. En av vore vigtiste livsnerver er avskaaret. Vi staar simpelt hen utenfor. Dette er kanske en dunkel tale for nogen av eder. La mig derfor faa spørge et spørsmaal eller to: Har du nogensinde kjendt dig som virkelig amerikaner? Føler du at det amerikanske folk i dypeste forstand er dit folk? En liten, en meget liten procent av os fremmedfødte *synes* at gjøre det. At de dog inderst inde virkelig føler slik, tviler jeg meget paa. Men det vet jeg, at de aller fleste av os gjør det ikke. Vi formaar det simpelt hen ikke. Og dette faktum, at vi føler slik, at vi kjender os som halvt fremmede, gjør at vi ikke formaar at kaste os ind i dette lands offentlige liv i den grad som vor oplysning og vor intelligens sammenlignet med andre fremmedfødte borgeres, gir os uomtvistelig ret til. Men end om vi solgte ut og reiste til Norge og bosatte os der? Vilde vi ikke føle

os hjemme der heller, — vi som er saa norske i alle maater? Nei, deri stikker netop det fortvilede: vi vilde føle os som fremmede der ogsaa. For nogen faa synes det vistnok at lykkes; men for det store flertal som prøver det aar om andet, lykkes det ikke. De kommer igjen. De trodde de var nordmænd, men fandt de var det ikke. Her hadde de erhvervet sig synsmaater — ubevidst kanske — som ikke passet ind i de forholde de fandt derborte. Først hadde de prøvd at bli amerikanere, men fandt at de kunde ikke bli det. Saa vilde de bli nordmænd igjen, men fandt at ikke det heller lot sig gjøre. Og heri ligger det tragiske i utvandringen: gir du fædrelandet for alvor fra dig, saa lar det sig aldrig vinde igjen; heller ikke kan du faa noget andet istedet. Du kan gjøre dette, og du kan gjøre hint, resultatet blir akkurat det samme.

Hver gang jeg kommer ind paa disse tanker, tragisk som det er, maa jeg altid huske en anekdote som den norske digter J. B. Bull fortæller fra Østerdalen. Der var en tater som for og slang bygdimellem derborte. Hag og bændt var han som tatre er flest. Manden hette Mikkel, og da han kunde gjøre næsten alle mulige ting som folk bad ham om, blev han der i grænden døpt "Tusen-Mikkel". Engang kom han til en prestegaard hvor der var mange børn, som det sig hør og bør paa en prestegaard. Paa denne prestegaarden hadde de en spilledaase. I denne daase var der bare ett eneste musikstykke — en vals. Ret som det var maatte en av børnene bort til daasen og trække den op for at faa den til at spille. Men prestefruen blev tilsidt saa inderlig lei av dette stadige valse-

gnaget. Hun spør da Mikkel en dag han kom slængende tilgaards, om han ikke kunde ta ut denne valsen og sætte ind en salmestub isteden. Jo, Tusen-Mikkel skulde prøve. Han tar da daasen og er borte akkurat én uke. "Nu, hvordan gik det," spurte fruen da Mikkel kom tilbake med daasen, "fik du salmemelodien ind?" Tusen-Mikkel klør sig i hodet. "Nja, jeg vet næsten ikke, jeg. Jeg fik nok salmetonen ind paa en maate; men — det gik værre med at faa valsen ut." Da de saa trak daasen op, og lot den spille, blev det den rareste musik nogen hadde hørt. Det blev en salmemelodi i valsetakt. Nu og da kom strofer av salmen, saa en valsestump, saa baade salme og vals. — Saaledes er det med os fremmedfødte hertillands: vi er hverken det ene eller det andet, vi er baade dette og hint.

Endnu har vi dog ikke fundet alt i denne kontoen. Nei, der er endnu igjen tal saa store at vi neppe kan fatte dem. Og om vi snakte i dage om dette tema, vilde vi endda ikke ha sagt alt. Sandheten er nemlig den, bror, at ingen tilfulde formaar at forklare hvad det vil si at tape fædrelandet. Vi kan ha en mere eller mindre klar følelse av det; men denne følelse magter vi ikke at omsætte i ord. Det er forresten ikke at undres paa heller; ti inderst inde rører dette spørsmaal ved alle livets love, de som Gud Herren fra evighet har bestemt for menneskets børn. Derfor faar vi til slutning si — for dog at komme os fra det paa en slags maate —: vi tapte det som ikke lar sig uttrykke i ord, *vi tapte det uutsigelige*. Det tristeste ved alt dette er dog det, at disse ting indser man ikke før det er forsent. Hadde saasandt folket i de gamle

land set det slig som du og jeg ser det, blev det ikke længe før emigrationsstrømmen paa det nær var tørket op." — — — — — —

Derpaa gik taleren over til at vise at det ikke bare var for den første generation at tapet var større end gevinsten, men ogsaa for den anden og tredje, og at det var umulig for noget menneske med sikkerhet at kunde si naar dette tap tilfulde vilde kunne overvindes. Men denne del av talen orker jeg ikke kopiere. Du er jo ikke gift, kanske blir du det heller ikke, saa nogen anden og tredje generation er du ikke saa overvættes interessert i. Orker, som sagt, ikke mere. Har kopiert i to kvelder i rad paa denne tale; derfor er jeg træt av det. Du faar nu læse dette over med eftertanke. Efter mit skjøn er det sandt som talen sier. Hadde gaat og fundert paa akkurat de samme tanker selv, og derfor var det kanske at jeg likte talen saa framifraa godt.

Herav kan du altsaa forstaa at jeg ikke vil *tælle*[1] dig til at reise til Amerika. Nei jeg vil ikke engang *raa* dig til det. Vil kun si at her har du ingen omsorg for mat og klær; de ting kommer likesom av sig selv.

Hadde brev fra onkel for en tid siden. Han raar mig sterkt til at faa dig og far til at komme hit ihøst. Han sier at dere skal begge to faa bo frit hos ham i hele vinter og slippe at gjøre nogen ting. Han mener det er bedst I holder auktion straks, og saa kommer saa snart som mulig. Saa slipper du at reise paa Lofoten ivinter, og saa slipper far at være alene. Dette er slet ikke et dumt raad hvis I virkelig agter at komme. Skal I ind paa den vei, saa jo før, des

1) tælle, overtale.

bedre. Men la mig endelig vite saasnart du har fattet nogen endelig bestemmelse.

Om godt og vel et par uker er jeg færdig her. Det er gruelig trist at være alene. Alle av dette aars klasse har det nu travelt med at sende ut indbydelser til slegt og venner, og paa andre maater med at stelle sig til til slutningsfesten. Jeg har ingen at indby uten onkel, og han kan ikke komme, sier han. Til gjengjæld har jeg faat den ære at holde en tale ved slutningsfesten. Aaja, den ære betyr aldrig en snus for mig; ti her er jo ingen av mine som kan glæde sig ved den.

Straks jeg er færdig her, skal jeg til Nord Dakota for at holde skole. Hvor længe jeg blir der, vet jeg endnu ikke. I faar derfor sende mine brever til onkel; han vil besørge dem videre om de ikke skulde finde mig der.

Saa faar du og far leve saa hjertelig vel begge to. Gud lede og hjælpe eder at vælge det rette angaaende Amerika-reisen!

Din hengivne bror —

P. A. SMEVIK.

XXIII.

Lewisville, N. Dak.,
den 29de juli 1900.

Kjære bror og far!

Dit sidste brev, bror, gjorde mig baade glad og tungsindig. Det blev altsaa til det at I bestemte eder til at komme. Jaja, jeg er glad over det paa én maate; maatte det saasandt bli til sand glæde for eder selv ogsaa! Men endnu engang vil jeg faa si før det er for sent at jeg ikke raar eder til at reise til Amerika.

Du ber mig gi dig alle nødvendige raad og vink angaaende reisen; ja, saa vidt jeg kan det, skal jeg gjøre det. I skal altsaa ha auktion rundt den 15de av næste maaned? Og I agter at reise omkring den 7de september? Det er vist *all right*. Da I venter at faa nok penger, er det altsaa ikke nødvendig for mig at sende noget. Meget bra forresten; saasom pungen er temmelig slunken for nærværende. Billetterne kjøper I i Trondhjem. "Paa hvilken linje skal I reise?" Jeg vil raa eder til at reise med "Scandinavian-American" linjen. Jeg tror det er bedst. Den gaar direkte til New York. Derved slipper I at reise over England, og faar være paa havet hele tiden. Rigtignok vilde I ha faat set en hel del rart i England; men det

er dog ikke saa svært meget emigranten faar se; og forresten vil I faa alt det nye I trænger til paa en lang stund efterat I er kommet hit. Kjøp billetterne helt til Clarkfield, Syd Dakota.

Nei, I trænger ikke at ta nogen mat med. Men naar I kommer til New York, maa I endelig beraa eder med litt niste paa toget. Agenten i New York — han kan snakke norsk — vil hjælpe eder med at faa kjøpt den. I kan regne paa næsten tre døgn fra New York til Clarkfield; omtrent det.

Netop som I stiger iland fra skibet, maa I sende mig nogen linjer og fortælle mig hvad tid I lander. Brevet vil komme frem en stund før I. Og det vil hjælpe mig til at være paa stationen i Clarkfield i ret tid. Jo, jeg skal møte eder paa stationen enten jeg saa faar brevet eller ikke; frygt ikke for det! Og om I ikke skulde se mig paa stationen straks I stiger av toget, saa bare sæt eder ned og vent til jeg kommer. Jeg skal nok komme. Saa snart jeg er færdig med min skoletermin heroppe, skal jeg reise nedover til onkel. Og naar det lider henimot den tid at I kan være ventendes, vil jeg reise til Clarkfield og være der nogen dage, saa jeg kan faa møte hvert eneste tog som kommer. I kan altsaa lite paa at finde mig.

Der er ingen fare ved reisen, saavidt jeg kan se. Slet ikke. Her er ett raad som I endelig maa huske paa: Naar I kommer ind paa toget, saa vis jernbanebilletten frem *ofte*. Det er ikke vanskelig at se hvem som er konduktøren — det staar forresten i huen hans, og til ham skal I vise billetten ret som det er. I maa nemlig bytte tog paa to eller tre steder; og naar konduktøren tar I eder og gjør tegn at I skal

stige av toget, saa bare stig av! I behøver ikke at være ræd for at komme bort. Naar I da kommer ind paa stationen, saa vis atter billetten til betjenten derinde. Derved vil han faa greie paa hvilket tog han skal sende eder avsted med. Og naar han gjør tegn til eder at stige ombord igjen, saa bare adlyd ham blindt hen. Alt dette er det meget vigtig at I husker paa. Forresten vet jeg ikke noget mere at nævne. Gaa bare ikke og grue[1] for at I ikke skal komme frem!

Naar jeg tænker paa mig selv og saa paa at I snart skal komme, blir jeg saa glad at jeg traller. Dette er kanske egenkjærlighet fra min side; men det faar sandelig ikke hjælpe.

Heroppe har jeg da endelig truffet det første menneske fra vore trakter. Det er Jensine Pedersen fra Strømmen. Tviler paa at du husker hende; men far kjender hende godt. Hun skal forresten være litt i slegt med os eftersom hun sier. Da hun fik høre mit navn, sendte hun mig straks en speciel indbydelse til at komme paa besøk. Hun er gift og har stor familie. Du kan sagtens vite at jeg mottok indbydelsen med glæde. Hun hører til et andet kirkesamfund end jeg. Heroppe har været et syndig leven mellem tre menigheter, eller rettere: mellem tre samfund. Men vi lot kirkestriden hvile, du; der var for meget andet at snakke om. Hun hadde ikke hat brev eller nogen slags tidende fra hjembygden paa 15 aar, og hadde vist ikke skrevet selv heller paa denne lange tid. Herav kan du se at der er helgelændere som er en god del værre end jeg er. Du maa dog ikke tro at hun hadde glemt barndomshjemmet. Jeg skal si dig

1) grue, frygte.

det var underlig at høre paa hende da hun drog forhænget tilside og saa begyndte at ta minderne frem. Aanei, der var nok intet glemt! Jeg blev ganske skamfuld over at hun husket folk og begivenheter bedre end jeg, endda hun hadde været i Amerika 35 aar, og jeg bare i 4. Du store verden hvor hun spurgte og grov om alt og alle! Hun var virkelig som et menneske der har hungret i dage og uker. Og jeg fortalte. Til gjengjæld stelte hun for mig saa storartet som om jeg hadde været en prins. Det værste var at jeg fik ikke gaa til sengs før klokken tre om natten. Hun *maatte* faa høre om Norge, og jeg *maatte* fortælle. Tilsidst blev vi dog nødt til at krype iseng; men ikke før jeg hadde lovt at komme igjen ogsaa den næste kveld. Faar kanske fortælle dig om det ogsaa. Da det blir den sidste tildragelse du faar gjenem brev til Norge, har jeg sagtens raad til at stjæle et par timers søvn og gi dig den.

Jo, den næste kveld efterat vi hadde hat en storartet kveldsmat, netop som jeg hadde faat snadden tændt og sat mig rigtig godt tilrette ute paa trammen, og Norges-praten begyndte at tænde vore hjerter i brand, kommer der en mand kjørende tilgaards. Han vilde vite om det ikke var her skolelæreren var? — Jo? — Ja, han maatte endelig faa snakke med ham. Jeg blev storligen forbauset; ti denne mand hadde jeg ikke set før — hverken set eller hørt.

Det var forresten en underlig skikkelse som han sat der sammenkrøpen oppe i vognen: — liten, skidden, fillet; lange, brungraa skjeggestubber. Paa hodet hadde han en mørkebrun, bitteliten, trilrund gammel hat med en endda mindre brem. Ordene faldt

langsomt og sagte, likesom litt frygtsomt og betænkt. — Hm — om jeg ikke kunde komme utpaa farmen til ham imorgen eftermiddag og forrette en begravelse? — *Forrette en begravelse?* — Hm — nja; smaagutten hans var død? — Nei, det kunde jeg ikke gjøre; det maatte han faa en prest til. — Hm — nja; men han kunde ikke faa nogen. Han hadde kjørt i hele eftermiddag; men — alle presterne var borte. — Dette løi han, hvad jeg dog ikke fik vite før senere. Nei, jeg var bare lærer, og der maatte en prest til at forrette ved en begravelse. — Hm — nja; han visste justsom det atte det at jordspaakastelsen den kunde jeg ikke gjøre, den lel; men kunde jeg ikke komme utover likevel og — — — og — — justsom si nogen ord, og saa være med til kirkegaarden og — — og og — — justsom læse ritialen,[1] — hm — nja justsom akkurat bare det? — Nu blev det min tur til at si "hm". Inde i mit hode hørte jeg et klart og tydelig "nei"; men nede i hjertet syntes jeg det sa endda høiere "ja". Og jo længre jeg betragtet manden, og saa hvor aldeles nedbøiet og stuslig han saa ut, desto sterkere blev stemmen der nedenfra. — Hvor langt var det til hans hjem da? — 20 mil. — 20 *mil.* — Hm — nja men han skulde faa en av naboerne til at komme efter mig; "hm—n, ein saa hadde slike eitrande goe hesta te springa". — Og tror du ikke det endte med at jeg i min toskete uforstand gik hen og lovet manden? Jeg skal aldrig mere gaa efter de stemmerne der nedenfra. —

Den næste middag er der et pent kjøretøi foran skolestuedøren med to prægtige hester foran. Jeg tar

1) ritialen, ritualet.

bibel og salmebok og blir med. Paa veien utover begynder jeg at lirke og spørge om denne manden hvis smaagut var død. Litt efter litt fik jeg en underlig hisorie at høre, en som slet ikke huet mig. Manden hette Tor Sima. Han var den argeste fritænker og gudsbespotter paa de kanter; aldrig gik han i kirke; men naar- og hvorsomhelst anledning gaves, haante han det som hellig var. Han hadde hat 4 børn — gutter alle sammen. De tre var døde med ett aars mellemrum mellem hver; og nu da den tredje "strøk med" forleden dag, tok Tor til at bli betænkelig. Kanske der var noget slikt som en Gud til likevel? Og kanske han var sint nu fordi Tor ikke hadde døpt børnene sine, og ikke begravet dem som døde var paa kristenvis heller? Ja, du skal akkurat se det er slik det hænger sammen, tænkte Tor. Og saa — hadde han, fortalte naboen — kommet paa den tanken at han fik faa nogen til at tale et gudsord over dette liket, saa kanske det blev stop med dette uvæsenet og han fik beholde den 4de gutten sin! Til at avvende denne katastrofe var det altsaa Tor Sima hadde utset mig. Du kan kanske forestille dig hvordan jeg blev tilsinds ved disse oplysninger. Hadde munden aapen gang paa gang for at bede manden kjøre mig tilbake igjen; men det blev dog til det at jeg tidde og lot det staa til.

Langt om længe kom vi da endelig frem. Herute var det et egte nybygge. Stuen til Tor var liten og lav, slik som det er ventendes i saadanne forholde. Da jeg kom ind, stod den vesle svarte kisten midt paa gulvet. Faren sat ved én ende av den, moren ved den andre. Stakkars, elendige mor! Hun var saa

opreven at det var stor ynk at se. Efterat jeg hadde hilst, satte jeg mig ned for at finde salmerne. Derpaa prøvde jeg at finde en passende tekst. Natten før hadde jeg valgt en tekst, og fundet frem dens hovedpunkter; men efter de oplysninger som naboen hadde git mig, forkastet jeg den. Jeg var nu fuldt og fast bestemt paa at præke *loven* til disse folk, og det saa alvorlig og strengt som jeg bare kunde magte det. Sandheten, bror, er nok den at jeg var vond, vond saa det bare lynte. Straks jeg kom ind, følte jeg en næsten uimotstaaelig trang til at gaa hen og gi kallen en forsvarlig én under øret; dette syntes jeg han hadde saa inderlig vel fortjent. Da jeg hadde fundet et bibelsted jeg trodde jeg kunde bruke, spurgte jeg forældrene om den døde gutten var døpt? "Jo!" sa moren. "Nei!" sa faren. Da hadde jeg en fornemmelse som om der krøp mig noget koldt nedover ryggen. Jeg kjendte mig rent syk. Hvorledes disse to mennesker, far og mor, kunde sitte der med den døde gutten mellem sig og den ene av dem lyve, var noget som min forstand ikke kunde greie. Stor tid til reflektioner blev der ikke for mig; ti folket var nu begyndt at samles, og der kom meget folk. Under sangen kunde jeg ikke ta mine øine fra moren; hun sørget bokstavelig "som en der ikke har haap". Slik navnløs smerte og jammer ber jeg Gud om ikke at faa se mere. Hvad som foregik i min sjæl under sangen, vet jeg ikke, er ikke endnu klar over det; men da jeg skulde til at tale, vraket jeg teksten jeg netop hadde fundet, og isteden tok jeg disse velkjendte ord: "Gud er kjærlighet, og hvo som bliver i kjærlighet, bliver i Gud og Gud i ham." Om det var en

passende tekst for anledningen, skal jeg la være usagt; dog det vet jeg at slik har jeg aldrig talt før, og kommer kanske ikke til at gjøre det heller. Tanker og ord kom aldeles av sig selv; jeg følte det som om jeg var et viljeløst redskap i en høieres haand. Hvem som løi med hensyn til barnets daap, vet jeg ikke; formodentlig var det sandt hvad moren sa. Det kunde jo godt hænde at hun, uten mandens vidende, hadde hat barnet døpt. Vi faar nu haape det idetmindste.

Kirkegaarden laa 8 mil længre borte. Og jeg maatte være med dit ogsaa. Da jeg endelig bød forældrene fårvel paa kirkegaarden, faldt der mig ind nogen ord av Bjørnson, som jeg kinket litt paa og brukte: "Jeg haaper at sønnen din endnu kan bli dig til velsignelse!" "T—sja," seg det langsomt ut av Tor Sima. Det var alt han sa til mig. Ikke engang saa meget som et tørt tak fik jeg for min reise. Kom hjem rundt midnat efterat ha kjørt 56 mil og præket næsten en hel time. Og da kan du vel skjønne at jeg var træt, — især naar du husker paa hvorledes den forrige natten var tilbragt. Ja, bror, du skal faa opleve mange underlige ting i Amerika.

Dette brev er altsaa det sidste jeg skriver til dig til Norge. Det er altsaa paa en maate mit farvel til fædrelandet. Naaja, la os ikke fordype os ut i den materie, ellers kunde vi let bli sentimentale. Men det er én ting jeg vil ha dig til at gjøre for mig: du maa gaa paa kirkegaarden til mors grav og si farvel fra mig. Vet du hvad, bror, det er næsten som jeg føler det ikke er ret for os alle at forlate den enslige graven derborte. Dog — det er vel ikke noget at gjøre ved den ting. Du maa altsaa gaa dit og ta avsked for

os begge to. Og naar du ser Norges kyst synke i hav, faar du hviske et farvel fra mig da ogsaa. Jeg kommer vel aldrig til at gjøre det selv.

Ja, saa vet jeg ikke andet at si end: "vel møtt i Clarkfield!"

Din hengivne bror —

P. A. SMEVIK.